

GROEIBOEK OVERBOS

Het proces van Participatie en Ontwerpend Onderzoek met,
door en voor bewoners over het versterken van de bestaande
waarden van een jaren '80 wijk uit De Lage Landen

Initiatief

Partners

Ymere

Startsubsidie

Anders werken aan wonen

Leren in de metrop(o)lder

**stimulerings
fonds
creatieve
industrie**

Vormgeving

BUR0IK

INHOUD

DE WAARDE VAN HET LOKALE ARCHITECTUURCENTRUM	4
OVERBOS ALS NIEUW ERFGOED	7
GROEIKERNEN IN DE LAGE LANDEN	8
DE NIEUWE UITBREIDINGSWIJK OVERBOS	12
OVERBOSSEN	21
EEN WEERGAVE VAN TWEE JAAR PARTICIPATIE	35
DE BASIS VAN HET ONTWERPEND PROCES VAN OVERBOS	36
DE WAARDE VAN LOKALE ARCHITECTEN	38
BELEVING EN SOCIAAL CEMENT: HET NARRATIEF CENTRAAL	46
INTERVIEWS MET BEWONERS	57
SITUATIESCHETS OVERBOS	88
KANSEN VOOR OVERBOS 2022: PRAATPRENTEN - IS DIT WAT WE BEDOELEN?	95
KANSEN VOOR OVERBOS 2023: ONTWERPSTUDIES – HOE KAN HET ER UIT ZIEN?	105
WAT VOND DE WIJKRAAD	122
WAAR STAAN WE	124
HOE NU VERDER	125

DE WAARDE VAN HET LOKALE ARCHITECTUUR- CENTRUM IN EEN BOTTOM-UP PROCES

Podium voor Architectuur Haarlemmermeer en Schiphol (PvA) is één van de ruim 40 lokale Architectuurcentra van Nederland. Architectuur staat voor de ruimtelijke opgaven als landschap, architectuur, stedelijke ontwikkeling, ofwel de leefomgeving. Architectuurcentra maken zichtbaar dat ontwerp en onderzoek de dialoog voedt met de juiste kennis en kunde, passend bij de participanten en andere betrokkenen. Vanuit hun lokale binding, vertalen zij de mondiale en nationale opgaven naar een lokale dialoog met bewoners van diverse leeftijden en leefstijlen. Zo ook de vraag hoe naoorlogse wijken hun rol in de toekomst kunnen blijven vervullen.

Wat PvA al jaren doet is vanuit dialoog, kenniscirculatie, ontwerp en participatie de lokale urgente ruimtelijk maatschappelijke vraagstukken agenderen en toegankelijk maken voor een breed en gevarieerd publiek. Dat zijn vaak bewoners die in hun dagelijks leven niet met deze onderwerpen bezig zijn. Hun perspectief is essentieel voor ruimtelijke ontwikkelingen, maar zijn slechts toepasbaar als deze inzichten de professionals weten te bereiken. PvA ontsluit die perspectieven van inwoners voor de professionals, die zich hier wél elke dag mee bezighouden. Een neutrale constante factor die de continuïteit van het proces kan garanderen vanuit het algemeen maatschappelijk belang, met een sterke focus op participatie, zoals beschreven in dit Groeiboek Overbos.

TOEKOMSTBESTENDIGE NAOORLOGSE WIJKEN

Het land telt vele naoorlogse wijken, zo ook Haarlemmermeer. *Wat is de waarde van die wijken en hoe kunnen we de waarde versterken voor de toekomst, zodat ze hun rol kunnen blijven vervullen?* Overbos is een specifiek voorbeeld van een naoorlogse wijk. De ogenschijnlijk simpele vraag die we hebben gesteld in het participatief proces en ontwerpend onderzoek, heeft generieke uitkomsten voor alle naoorlogse wijken van Nederland. Die hebben we gebundeld, zodat we de werkwijze en de uitkomsten ook buiten Haarlemmermeer kunnen inzetten en vertalen naar de lokale situatie.

HET STELLEN VAN DE JUISTE VRAAG

Uitgaan van waarde is bepalend voor het proces en de uitkomst. De huidige generatie bewoners heeft met plezier in de wijk gewoond, vaak al sinds de oplevering. De bewoners zijn dragers van het narratief en het sociale netwerk. Zij kennen de wijk als geen ander. Op die basis hebben we geluisterd, benoemd, gewandeld, dialoog gevoerd, ontworpen en naar de toekomst gekeken. Is de wijk met de ontwerpkenmerken van de jaren '80 het erfgoed van de toekomst? Als we de wijk kunnen versterken met kleinschalige ingrepen, kunnen we daarmee volgende generaties kans bieden op een leefbare woonwijk? *Hoe kan leefbaarheid eruit zien?*

FLUÏDE PROCES

Een participatieproces heeft ruimte en tijd nodig. Het is een fluïde proces met verschillende partners en participanten, met een eigen snelheid en tijdslijn, wisselende voorwaarden, beschikbare geldstromen en veranderende urgentie. Dat vraagt flexibiliteit, begrip voor wederzijdse motieven en probleemoplossend denken. De grootste uitdaging daarbij is het vinden en betrekken van de groepen onzichtbare inwoners en entiteiten zonder stem, zoals flora en fauna.

KENNISDRAGERS

Dit Groeiboek vertelt het veelzijdige en nooit complete verhaal van de wijk Overbos. De Wijkraad en de bewoners zijn vanuit hun dagelijkse ervaring de kennisdragers. Zij hebben hun herinneringen gedeeld, hun zorgen, hun dromen en hun visie op het functioneren van de wijk. Het zijn de bewoners die concreet de culturele en menselijke betekenis van het ontwerp van toen en de realiteit van het nu weten te benoemen. Zij vormen deel van het erfgoed. Het participatieproces en ontwerpend onderzoek steunt op hun verhalen én reflecteert de rol van Podium voor Architectuur.

LOKALE KENNIS EN ONTWERPKRACHT

De toekomst van een sociaal inclusieve, klimaatbestendige wijk met passende huisvesting voor een diversiteit aan leefstijlen en inkomens, ligt besloten in het verbinden van ontwerpkracht aan deze opgaven. Ontwerpers kunnen problemen en kansen integraal analyseren en verbeelden. Als het gaat om een bestaande wijk, is het belangrijk dat ontwerpers zich inleven in de bewoners of de kennis over de wijk hebben. De architecten van Studio Pallesh, Milad Pallesh en Richard Proudley, zijn beiden opgegroeid in Haarlemmermeer. Zij kijken van binnenuit naar de wijk en hun bewoners. Zij kijken niet alleen naar de fysiek-economische aspecten van de gebouwde omgeving, maar verrijken dit met de cultureel-maatschappelijke waarde van de gebouwde omgeving, de groene gezonde openbare ruimte, de voorzieningen en de mobiliteit.

DE KEUZE VOOR OVERBOS

De keuze voor Overbos is mede gemaakt op de som der delen. PvA bewonderde het afstudeerproject van Proudley op de wijk waar hij met zoveel plezier was opgegroeid. Theo Baart stelde zijn fotografisch archief beschikbaar met beelden uit de tijd van de bouw, gemaakt voor Het Rijksmuseum. De gemeente Haarlemmermeer formuleerde tegelijkertijd de verdichtingsvisie in samenwerking met De Zwarte Hond. Het onderzoek van Ymere met de TU Delft naar naoorlogse wijken, vormde de basis voor het proces en de vraagstelling naar de waarde. De afdeling onderzoek van de gemeente Haarlemmermeer heeft de onmisbare historische context voor dit proces samengesteld. Sinds voorjaar 2022 werkten drie groepen jongeren van het Kaj Munk College aan analyse en ontwerp via Mine Craft aan kansen voor de wijk. Andere groepen haakten in kleiner verband aan bij het proces met bewoners en ontwerpers in de vorm van profielwerkstukken. De waarde van hun analyses en betrokkenheid is groot; zij zijn de volgende generatie als actieve burger.

HET GROEIBOEK DRAGEN WE OP AAN DE BEWONERS VAN OVERBOS.

De uitkomsten zijn blijvend te zien op de website van Podium voor Architectuur. Het proces transformeert van de opgave *Wonen* naar *Mobiliteit* en *Sociaal Domein*, de titel groeit mee.

Floor Nijdeken
Yvonne Lub
Podium voor Architectuur

OVERBOS ALS NIEUW ERFGOED?

Ymere werkt aan een goed thuis voor mensen met een bescheiden inkomen in de Metropoolregio Amsterdam. Hieraan werken zij elke dag met veel energie, kennis en kunde. Een goed thuis is namelijk meer dan een dak boven je hoofd. Het is een plek waar je jezelf kunt zijn.

In 2021 hebben studenten van de vakgroep New Heritage van de faculteit Bouwkunde van de TU Delft, onder leiding van docenten Lidwine Spoormans en Nicholas Clarke, en in samenwerking met Ymere, onderzoek gedaan naar de waardering van Post 65 sociale woningbouw (gerealiseerd in de periode 1965-1980). Verschillende wooncomplexen van Ymere in de H-buurt en Bijlmerplein in Amsterdam-Zuidoost hebben gediend als casus locaties voor dit onderzoek. De belangrijkste onderzoeksvragen waren: Is dit Post 65-bezit "nieuw erfgoed"? Welke aspecten ervan zijn waardevol en waarom? En: als we dit bezit toekomstbestendig willen maken: hoe kunnen we deze waarde(n) versterken?

Ymere bezit, als één van de grootste woningcorporaties in de Metropoolregio Amsterdam (MRA), circa 80.000 woningen waarvan circa 30% gebouwd is in deze periode. De Post 65 woonwijken zijn gebouwd in heel Nederland, landelijk is gemiddeld ook circa 30% gebouwd in deze periode, en deze staan allen voor vergelijkbare opgaven omtrent het toekomstbestendig maken van deze wijken op zowel fysiek als sociaal domein, zoals bijvoorbeeld verduurzaming en het verbeteren van de leefbaarheid.

Tegelijkertijd vindt er een actueel debat plaats rondom de waardering van Post 65 gebouwen en gebieden. Dit geldt in nog grotere mate voor zogenaamde groeikernen zoals in Haarlemmermeer, maar ook Almere en Lelystad, die hun identiteit grotendeels ontleen aan bouw uit deze periode. De onderzoeksmethodiek van New Heritage heeft zich niet beperkt tot een inventarisatie van de waardering in brede zin door "professionals", maar ook daar haar gebruikers (bewoners), eigenaren (Ymere) en de overheid (gemeente). Eén van de observaties was dat de waardering van verschillende kenmerken, door de verschillende belanghebbenden enorm uiteen liep en dat daarmee de dialoog hierover gevoerd moet blijven worden. De studenten hebben daarnaast verschillende ontwerpstrategieën geformuleerd en deze individueel uitgewerkt middels ontwerpvoorstellen voor een duurzame (her)ontwikkeling van de verschillende complexen en gebieden.

Tijdens de kick-off voor de activiteiten in Overbos in maart 2022 zijn de resultaten van het TU Delft onderzoek gepresenteerd en hier bleek wederom dat die dialoog gecontextualiseerd dient te worden met de verschillende belanghebbenden, vertaald naar een lokaal narratief. Als we de toekomstbestendigheid van Overbos willen agenderen, lijkt het van wezenlijk belang om bijvoorbeeld de rol van de auto in het straatbeeld te agenderen en het daarbij behorende ruimtebeslag in de publieke ruimte. Derhalve is het interessant om de opgetekende resultaten van de verschillende gesprekken tussen bewoners en architecten en oud-bewoners Richard Proudley en Milad Pallesh te zien.

Net als tijdens het TU Delft onderzoek heeft Ymere ook tijdens de verschillende activiteiten in Overbos benadrukt dat ze voorzichtigheid wil betrachten inzake haar eigen rol in het proces richting haar huurders. Desalniettemin is Ymere zeer geïnteresseerd om onderdeel te blijven van deze continue dialoog omtrent waardering en toekomstbestendigheid, bijvoorbeeld als ontwerpend onderzoek, zeker als deze onder leiding van Podium voor Architectuur en ontwerpers wordt gevoerd met bewoners en de verschillende andere belanghebbenden.

Ymere Concepten

GROEIKERNEN IN DE LAGE LANDEN

Al sinds de tweede wereldoorlog is er in Nederland een groot tekort aan woningen. Toen er na de wederopbouwperiode nog steeds een schrijnend tekort aan (kwalitatief goede) huisvesting bestond, greep het Rijk in. In 1976 verscheen de Verstedelijkingsnota waarin een nieuw begrip werd gepresenteerd: de groeikern. De groeikern was een nieuw te ontwikkelen stedelijk gebied dat fungeerde als overloopgebied van een nabijgelegen grote stad, die zelf onvoldoende ruimte had om de explosieve woningvraag op te vangen. Het Rijk wees een groot aantal groeikernen aan, waarvan sommige al enkele jaren in aanbouw waren. Van de meeste plaatsen is ook duidelijk van welke stad zij de groei opvingen; Nieuwegein voor Utrecht, Spijkenisse en Hellevoetsluis voor Rotterdam en Haarlemmermeer is duidelijk gekoppeld aan Amsterdam. Almere en Lelystad konden in een volledig blanco situatie ontwikkeld worden en was stedenbouwkundig gezien uniek. Voor bestaand stedelijk gebied boden groeikernen in bijvoorbeeld Purmerend en Zoetermeer een kans om een belangrijke stap in de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland te zetten. Haarlemmermeer onderscheidt zich doordat de gemeente twee groeikernen kende, namelijk Hoofddorp en Nieuw-Vennep.

Na de jaren '60 waarin Nederland een economische groei doormaakte, kende de jaren '70 minder economische voorspoed. Dat leidde ertoe dat burgers meer 'op zeker gingen spelen' en zich terugtrokken op het eigen vertrouwde domein, zoals Hans Lörzing dat beschrijft in het boek "Een land waarover is nagedacht". 'Huisje-boompje-beestje' was het ideaal en het woonerf was hierop het stedenbouwkundige antwoord, nadat monotone hoogbouw de ruimtelijke ontwikkeling had gedomineerd sinds de wederopbouwperiode. Rond de groeikernen Nieuw-Vennep en Hoofddorp zijn in de jaren '70 enorme woonwijken toegevoegd, zoals Pax, Linqenda, Bornholm, Graan voor Visch en Overbos. De nieuwe woonwijken rondom Nieuw-Vennep en Hoofddorp, die zijn vernoemd naar de boerderijen die plaats hebben moeten maken, zijn geheel volgens deze stedenbouwkundige principes ontwikkeld. In de periode tussen 1970 en 1980 groeide Haarlemmermeer met bijna 20.000 inwoners. Ter vergelijking, datzelfde aantal haalde de gemeente in de periode tussen 2007 en 2022.

DE BLOEMKOOLWIJK EN HET WOONERF

De grootschalige nieuwbouwwijken zijn opgebouwd uit een aantal buurten, die onderling aan elkaar getakt zijn door een grote doorgaande weg. Deze buurten bestaan op hun beurt uit verschillende woonerven, die door een fijnmazig wegennetwerk met elkaar verbonden zijn. Onverwachts loopt een straat dood of eindigt een weg in een hofje rondom een kleinschalige groenvoorziening, speelterrein of parkeerplaats. Een quasi-organische stedenbouwkundige structuur, opgezet met doodlopende vertakkingen vanuit een centrale toegangsweg. Autoluwe woonerven en hofjes gesitueerd rondom kleinschalige groenvoorzieningen als bloemkoolroosjes: de 'Bloemkoolwijk'.

SOBER EN DOELMATIG

In de Nederlandse groeikernen zijn grote aantallen bloemkoolwijken gerealiseerd, ervan overtuigd dat deze opzet de ideale woonwijk was. Veel bloemkoolwijken bestaan grotendeels uit eengezinswoningen, gecombineerd met kleinschalige gestapelde wooncomplexen. De ruim opgezette wijken zijn groen, kennen veel kleinschalige speelplekken en het gebied wordt autoluwter naarmate je dieper de wijk

ingaat. Dat maakte de wijken in die periode erg geliefd onder jonge gezinnen. In de periode van de groeikernen zijn 631.000 woningen¹ ontwikkeld in vrijwel identieke wijken verspreid over heel Nederland. Toch is er een groot verschil te zien tussen wijken die voor en na de economische crisis zijn gerealiseerd.

Groeikernen aangewezen in de Verstedelijkingsnota 1976

1 Hans Lörzing (2021), Een land waarover is nagedacht. Hoe planners Nederland vormgaven.

“DE STEDENBOUW-
KUNDIGE STRUCTUUR
BEPAAALDE HOE IK
OPGROEIDE.”

ARCHITECT LEILA VAN COEVERDEN
OPGEGROEID IN BORNHOLM, HOOFDDORP

In de jaren '80 kwam boven op de enorme wooncrisis een economische crisis, die zich ook ruimtelijk manifesteerde. Om woningbouw te stimuleren, zetten het Rijk grootschalige subsidietrajecten op. De Rijksoverheid stelde tegenover een rijksbijdrage wel diverse, verstrekkende eisen aan de ontwikkeling. Dat zorgde er onder meer voor dat de ontwerp vrijheid van gemeenten in veel gevallen werd beperkt. Zo stuurde het Rijk op een hogere dichtheid en een efficiënt ruimtegebruik, omdat de grondprijzen hoog waren door de economische crisis. Toen in die periode ook de hypotheekrente steeg, stortte de markt voor koopwoningen volledig in. Om toch nog tot substantiële aantallen woningen te komen, werd er sterk op de woningcorporatiesector geleund. De corporatiesector nam na 1980 de voortrekkersrol in de bouwproductie over van de commerciële koopsector. De combinatie van deze ontwikkelingen zorgde ervoor dat groeiwijken van na 1980 soberder zijn uitgevoerd. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in het materiaalgebruik. Ook bevatten de wijken van na 1980 meer sociale huurwoningen dan de groenere en ruimere wijken uit de periode tussen 1965 en 1980, wat op dit moment nog steeds doorwerkt in de bevolkingssamenstelling van de verschillende wijken.

NIEUWE BETEKENIS GEVEN AAN DE GROEIKERN

Na Graan voor Visch, Pax en Bornholm is Overbos de vierde grote naoorlogse nieuwbouwwijk van Hoofddorp. Overbos is in tegenstelling tot de andere drie wijken, grotendeels gebouwd in de periode na 1980. De effecten van sober en doelmatig zijn veertig jaar later duidelijk zichtbaar. De wijk is compacter gebouwd dan de andere wijken en Overbos bestaat voor veertig procent uit sociale huurwoningen, het hoogste percentage van Haarlemmermeer. Ook in het materiaalgebruik is te zien dat er destijds kostenefficiënte keuzes zijn gemaakt. Naast de sociaaleconomische en kwalitatieve aspecten van Overbos, is de ruimtelijke structuur vergelijkbaar met andere bloemkoolwijken in Nederland. Dit maakt Overbos de ideale locatie om toekomstscenario's voor te ontwikkelen, en de ruimtelijke waarden te versterken.

Nederland staat voor een fikse bouwopgave. Daarbovenop moeten de oude(re) woonwijken verduurzaamd worden en zijn er transities in energie en mobiliteit. Nu de gemeente weer voor een groeiperiode staat en diverse andere grote uitdagingen integraal moet benaderen, is het de vraag hoe de typische groeikernen (weer) een rol kunnen spelen. Juist deze wijken kunnen nieuwe betekenis krijgen in de periode van druk op de woningmarkt. Juist in deze wijken is er winst te behalen op het vlak van woningbouw en verdichting, duurzaamheid, klimaatadaptatie en mobiliteit. De opgaven zijn groot en leggen allemaal beslag op dezelfde ruimte, die al is ingevuld met een woonwijk volgens de ontwerpprincipes van veertig jaar geleden. Over veertig jaar kunnen die principes weer veranderd zijn en de uitdagingen complexer. De keuzes moeten nú gemaakt worden.

“DE WONINGEN IN OVERBOS WAREN IN HET BEGIN HEEL GAMMEL: RIOLERINGEN WAARVAN DE STUKKEN NIET GOED AAN ELKAAR ZATEN, VLOEREN MET GATEN ERIN. DIT IS VAAK LATER VERBETERD, DAT DEED YMERE GOED. VEEL BEWONERS KLUSTEN OOK ZELF, HOEWEL HET BIJNA ALTIJD HUURWONINGEN WAREN.”

 Jet, Oud-journalist en inwoner van Overbos

DE NIEUWE UITBREIDINGSWIJK OVERBOS

Team Onderzoek ondersteunt het bestuur en de organisatie van de gemeente Haarlemmermeer met kennis en onderzoek over de Haarlemmermeerse samenleving. Het team werkt regelmatig samen met Podium voor Architectuur. Eerdere samenwerkingen waren het project 'Een jaar corona in Haarlemmermeer': een onderzoek naar de impact van corona op de samenleving; en de tentoonstelling 'Haarlemmermeer: van water, land en lucht: een expositie waarbij werd stilgestaan bij verleden, heden en mogelijke toekomst van Haarlemmermeer.

DE GEMEENTELIJKE PLANNEN VOOR DE NIEUWE UITBREIDINGSWIJK OVERBOS

Het plan voor de wijk Overbos werd midden jaren '70 opgesteld met de gedachte dat Overbos de afronding van Hoofddorp zou vormen. Dit uitgangspunt werd echter al snel door de tijd ingehaald. Overbos bleek opnieuw de eerste van een reeks uitbreidingswijken in Hoofddorp.

NORON EN DE GROEIKERNSTATUS

Eind jaren '70 ontstond er in de provincie Noord-Holland vraag naar woningen in het zuidelijk deel van de provincie.¹ Om te voorzien in deze woningbouwbehoefte presenteerde de provincie in 1977 de 'Nota over de Ruimtelijke Ontwikkelingen in Noord-Holland' (NORON) met in 1979 de uitwerking in het 'Streekplan voor het Amsterdam Noordzeekanaalgebied' (ANZKG). Haarlemmermeer werd in deze plannen aangewezen als bouwlocatie voor ongeveer 15.000 woningen, waarvan er 8.500 ten zuidwesten van Hoofddorp gesitueerd konden worden. De overige 6.500 woningen zouden in Vijfhuizen moeten verrijzen, maar zijn hier nooit gerealiseerd, omdat het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) op een later moment afzag van deze locatie. Eind 1979 kreeg Haarlemmermeer van de Rijksoverheid de groeikernstatus. De gemeente maakte nu aanspraak op extra financiële steun bij de ontwikkeling van de woningbouwlocaties, maar moest daarbij wel aan specifieke woningbouwweisen voldoen. Vanwege de economisch mindere tijden was het vereist om sober en doelmatig te bouwen. Op 6 maart 1980 aanvaardde de gemeenteraad de benoeming tot groeikern. Overbos zou verder ontwikkeld worden als eerste NORON-wijk.

Het bestemmingsplan Hoofddorp-Overbos werd in april 1979 vastgesteld door de gemeenteraad van Haarlemmermeer en in maart 1980 goedgekeurd door de provincie Noord-Holland. Met een ligging recht tegenover het Haarlemmermeerse Bos, was de naam 'Overbos' snel geboren. In het bestemmingsplan werd uitgegaan van 3.200 woningen. Toen tijdens de bouw van deze woningen bleek dat de bouwlocatie bij Vijfhuizen verviel², werd besloten de omvang van Overbos te vergroten. In een tweede plan - het bestemmingsplan Hoofddorp-Overbos-Zuid - werd de uitbreiding van Overbos met de bouw van 1.000 extra woningen vastgelegd. Dit plan werd in augustus 1984 door de gemeenteraad vastgesteld en in september 1985 door de provincie goedgekeurd. De wijk Overbos bestond in de plannen nu uit 4.200 a 4.300 woningen.

Afbeelding 1: De stad Zaandam

Afbeelding 2: Sloop boerderij IJweg 1031 met nieuwbouw

VROEGERE WEILANDEN

De gronden in het plangebied - 159 hectare - bestonden bijna geheel uit agrarisch terrein voor akkerbouw. Langs de IJweg lagen boerderijen, woningen en bedrijfsgebouwen. Toentertijd stonden er op de plek, waar Overbos was gepland, vijftien boerderijen en woonhuizen aan de westzijde van deze polderweg. De grond en panden waren gedeeltelijk in het bezit van de gemeente, investeringsmaatschappijen - zoals het pensioenfonds van KLM - en andere particulieren. Om de bouw zo goedkoop mogelijk te houden en om speculatie uit te sluiten, besloot de gemeente zelf de plannen te ontwikkelen en opdracht te geven voor de bouw. Daarom werd de grond van verschillende eigenaren onteigend. De bijbehorende boerderijen werden op hun architectonische waarde beoordeeld en een beslissing over hun voortbestaan werd gemaakt. Daarbij was het zoeken naar een nieuwe functie voor deze panden. In de nieuwe woonwijk hoefden de boerderijen immers niet meer het graan van het land op te slaan. Boerderij 'De stad Zaandam' (afbeelding 1. Boerderij de stad Zaandam) werd zo waardevol geacht dat het behouden moest blijven. Soms luidde het oordeel echter dat een pand (afbeelding 2. Sloop boerderij IJweg 1031 met nieuwbouw) plaats kon maken voor nieuwbouw. De bewoners van de IJweg zetten zich met de oprichting van een commissie in om het polderkarakter van deze weg te beschermen. Ook de gemeente onderstreepte dit belang en kwam later zelfs met een visie voor deze polderweg.

WONINGBEHOEFTE VAN HAARLEMMERMEER EN DE REGIO

Als groeikern werd Overbos gebouwd om de woningbehoefte van de Meerlandenregio - met zijn Schipholwerkers - en de regio Zuid-Kennemerland op te vangen. De verkoopbrochure van een van de deelplannen van Overbos (afbeelding 3. Verkoopbrochure deelplan 6) laat zien dat mensen zich alleen voor deze woningen konden inschrijven als zij uit Haarlemmermeer en de regio kwamen, dan wel een economische binding hadden met dit gebied. De gemeente zette een woningmarktonderzoek uit om erachter te komen welke woningen het meest gewenst waren. Niet al te grote huizen met een redelijke huur- of koopprijs bleken het meest in trek. Van de woningen die gepland waren, bestond 10% uit premiehuur. Daarnaast werd een groot deel van de woningen - 41% - in de woningwetsector gebouwd. Een even groot deel - 41% - bestond uit koopwoningen met Rijkspremie (premie A, B en C). En 8% werd gevormd door koopwoningen in de vrije sector.³ Hoewel uit het woningmarktonderzoek - bij de vraag naar het type woning - bleek dat de behoefte aan gestapelde woningen slechts klein was, werd toch een vijfde van de woningvoorraad uit flats van maximaal vier a vijf bouwlagen opgetrokken.

Bouw van dit woningtype was gewenst voor variatie en herkenning in de wijk. En ook om een hogere bebouwingsdichtheid - een bruto bebouwingsdichtheid van 42 woningen per hectare werd nagestreefd - te behalen. Daarnaast werd er voorzien in de bouw van bejaardenwoningen. Maar het meest voorkomende type woning in Overbos bleef de eengezinswoning.

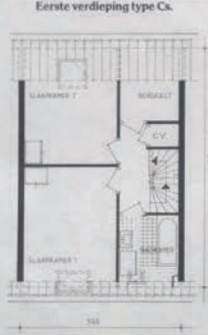
Inschrijving Premie A en B-koopwoningen in Hoofddorp-Overbos 6.

Binnenkort start F.G.H. Vastgoed-Gemeenschappelijk Eigendom B.V. te Utrecht met de bouw van de tweede fase van het woningbouwplan Hoofddorp-Overbos 6. Het totale plan omvat 189 huur- en koopwoningen. In deze tweede en laatste fase worden 21 premie A- en 78 premie B-eengezinswoningen in verkoop gebracht.

Begane grond type Cs (zonder uitbouw).

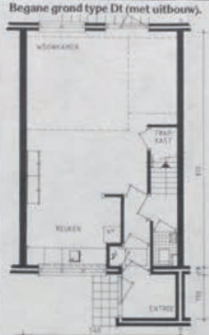
Eerste verdieping type Cs.

Zolderverdieping type Cs.

Begane grond type Dt (met uitbouw).

Eerste verdieping type Dt.

De premie A-woningen worden uitgevoerd in drie typen:

8 stuks type As: een driekamerwoning met een nagenoeg gelijkje indeling van de begane grond en eerste verdieping als type Cs (zie afbeeldingen). De badkamer is echter niet voorzien van een ligbad. De woning heeft géén zolderverdieping. Verkoop prijs **vanaf ca. f 131.500,- V.O.N.**

10 stuks type Bs: een driekamerwoning met een nagenoeg gelijkje indeling van de begane grond en eerste verdieping als type Cs (zie afbeeldingen). De badkamer heeft echter geen ligbad. **Verkoop prijs vanaf ca. f 135.000,- V.O.N.**

3 stuks type Bt: een driekamerwoning met een nagenoeg gelijkje indeling van de begane grond als type Dt zonder uitbouwde entree (niet afgebeeld). Een woning heeft een uitbouwde entree (zie afbeelding). De indeling van de eerste verdieping en de niet-ingedeelde zolder komen overeen met die van type Cs (zie afbeeldingen). De badkamer heeft echter geen ligbad. Verkoop prijs **vanaf ca. f 136.000,- V.O.N.**

De premie B-woningen worden uitgevoerd in vijf typen:

8 stuks type B1: een woning met een gelijkje indeling als het type Bt in de premie A. Een aantal woningen heeft een uitbouwde entree. De badkamer is bovendien voorzien van een ligbad. Verkoop prijs **vanaf ca. f 144.000,- V.O.N.**

14 stuks type Cs: een vierkamerwoning met een indeling zoals hierboven is afgebeeld. Een aantal woningen heeft een uitbouwde entree (niet afgebeeld). Verkoop prijs **vanaf ca. f 146.000,- V.O.N.**

31 stuks type Ct: een vierkamerwoning met een nagenoeg gelijkje indeling van de begane grond als type Dt (zie afbeelding). Een aantal woningen wordt uitgevoerd zonder uitbouwde entree (niet afgebeeld). De eerste verdieping en zolderverdieping hebben een nagenoeg gelijkje indeling als type Cs (zie afbeeldingen). Verkoop prijs **vanaf ca. f 147.000,- V.O.N.**

12 stuks type Ds: een vierkamerwoning met een nagenoeg gelijkje indeling van de begane grond als type Cs (zie afbeelding). Een aantal woningen heeft een uitbouwde entree (niet afgebeeld). De eerste verdieping is nagenoeg gelijk ingedeeld als type Dt (zie afbeelding). Op de zolderverdieping (niet afgebeeld) bestaat de mogelijkheid tot het maken van een vijfde kamer. De woning heeft een aan de voorzijde tot aan de zolderverdieping recht opgetrokken gewel, waardoor meer ruimte ontstaat op de eerste verdieping en zolderverdieping. Verkoop prijs **vanaf ca. f 152.000,- V.O.N.**

13 stuks type Ds: een vierkamerwoning met een indeling van de begane grond en eerste verdieping zoals hierboven is afgebeeld. Een aantal woningen wordt uitgevoerd zonder uitbouwde entree (niet afgebeeld). De zolderverdieping is nagenoeg gelijk aan die van type Ds (niet afgebeeld). Verkoop prijs **vanaf ca. f 152.000,- V.O.N.**

Vrij op naam (v.o.a.) zal ingevuld zijn als bijkomende kosten zijn betaald. Het dient overleg te worden gehouden met een notaris bij de bouw. Deelname in de kosten van de bouw wordt op de bouwverzekering voor het eventueel afsluiten van een hypotheek.

Voor dit plan geldt dat de voorlopig vastgestelde inkomte-subsidie al in mindering is gebracht op de koop-sommen. Het recht op uitbetaling van kokolensubsidie zal daarom door de kopers moeten worden overgedragen.

Premie A-regeling in het kort.
De subsidie wordt vestrekt op basis van een zogenaamde samengestelde hypotheek. De subsidie wordt gegeven als een vast deel van de te sluiten lening (contante waarde). De rente en aflossing van dit algeheel deelt deel wordt door het rijk betaald door middel van gelijkje jaarlijkse bijdragen van f 5.500,-. De uitbetaling geschiedt in principe rechtstreeks aan de bank. De rente en aflossing van het andere deel van de hypotheek wordt door de koper zelf betaald. De looptijd van de subsidie is mede afhankelijk van de rente die het rijk aan de bank moet betalen doch zal nooit langer zijn dan 30 jaar.

Hoogte van de contante waarde.
De hoogte van de contante waarde wordt vastgesteld aan de hand van het (gezamenlijk) belastbaar inkomen over 1983.

(gezamenlijk) belastbaar inkomen 1983	bijbehorende contante waarde
t/m f 32.500,-	f 50.000,-
f 32.501,- t/m f 37.500,-	f 42.000,-
f 37.501,- t/m f 42.500,-	f 36.000,-
f 42.501,- t/m f 50.000,-	f 30.000,-

Tellens na 5 jaar vindt er een keuzes plaats waardoor de contante waarde kan verminderen. Vermindering kan volgen indien het (gezamenlijk) inkomen is gestegen. Verhoging kan alleen plaatsvinden indien een tweede inkomen volledig is weggevalen.

(gezamenlijk) belastbaar inkomen 1983	bijbehorende bijdragen
f 50.000,- t/m f 70.000,-	5 x f 5.000,- (over 5 jaar)

Het dit geval worden er geen inkomensverhogingen plaats.

Premie B-regeling in het kort.
De bijdragen worden vestrekt in contanten. Het inkomen heeft geen invloed op de hoogte van de bijdragen, mits het (gezamenlijk) belastbaar inkomen over 1983 niet meer bedraagt dan f 70.000,-. Er zijn derhalve geen inkomensverhogingen.

stichtingskosten woning	bijbehorende bijdrage
t/m f 142.000,-	5 x f 5.000,- (over 5 jaar)
f 142.001,- t/m f 152.000,-	4 x f 5.000,- (over 4 jaar)
f 152.001,- t/m f 162.000,-	3 x f 5.000,- (over 3 jaar)
f 162.001,- t/m f 172.000,-	2 x f 5.000,- (over 2 jaar)

De woningen zijn - behoudens het hierna vermelde - uitsluitend bestemd voor degenen die **wonen of werken in de gemeente Haarlemmermeer**. Deze gegadigden kunnen inschrijven door de inschrijfcoupon tijdig te zenden naar het aangegeven adres, eventueel door tussenkomst van de Stichting Woningraad Schiphol Bedrijven, wanneer u op Schiphol werkt. Ook zij die **wonen of werken in het Gewest Kennemerland** kunnen voor deze woningen in aanmerking komen, indien zij aldaar zijn ingeschreven als woningzoekende of recht hebben op inschrijving. Belangstellende inwoners of economisch gebonden sturen de coupon op aan het huisvestingsbureau van hun woongemeente cq. werkgemeente in het Gewest (Binnenbroek, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heermeeste de Zandvoort) en niet aan de gemeente Haarlemmermeer. Wanneer het aantal inschrijvers de beschikbare mogelijkheden overtreft, zal door het gemeentebestuur van Haarlemmermeer in samenwerking met de gemeentebesturen van de vermeldde "gewestgemeenten" een selectie worden gemaakt. Daarbij zullen voor wat de premie A-woningen betreft, degenen met een hoger gezamenlijk bruto-inkomen dan f 55.000,- pas in laatste aanrijde geselecteerd worden. Dit zal ook gebeuren indien de kostwinner/alleenverdiener meer verdient dan bruto f 46.000,-. Op de inschrijfcoupons moet duidelijk worden aangegeven of u inschrijft voor een premie A- of B-koopwoning. Laat u dit na of schrijft u in op beide categorieën dan maakt de gemeente die keuze voor u. Bewaarden daartegen zijn niet mogelijk. De geselecteerde kandidaten ontvangen naar verwachting medio september aanstaande bericht.

SE 6-0

Zenden aan: Afdeling Ruimtelijke Ordening, hierna huisvesting, postbus 250, 2130 AG Hoofddorp of aan de "gewest-gemeente" waar u woont of werkt. De coupons dienen uiterlijk 27 augustus 1984 binnen te zijn.

Inschrijfcoupon Hoofddorp-Overbos 6. (Tweede fase)

De ondergetekende naam: M.V. aantal kamers (excl. keuken en badkamer):

adres: postcode: kule huur (excl. servicekosten, verwarming e.d.):

woningplaats: telefoon: beschikbaar eigen geld ca. f.:

woont op dit adres sinds: telefoon: bruto jaarincome partner ca. f.:

geboren te: op: indien eigen huis, restant hypotheek f.:

staaf wel/niet ingeschreven als woningzoekende in Haarlemmermeer: zo ja, inschrijfgemeente: versocht in aanmerking te komen voor een premie A-koopwoning? in Hoofddorp-Overbos 6

naam werkgever: premie B-koopwoning (tweede fase)

adres waar U OVERGEEND werkzaam bent: Akkus naar waarheid ingevuld? f.:

telefoon: Datum: Handtekening:

gheluid/samenwonend (ongeheluid) verwacht te huizen overstreekt: f. 1) slechts één van beide partners mag inschrijven

inwonende kinderen: jongere meere f. 2) ook wanneer iemand met wie u samenwoont of gaat wonen een woning heeft gekocht dient deze vraag bevestigend te worden beantwoord

gehele: zo ja, weder van de gemeente een koopwoning gekocht: f. 3) onjuiste informatie kan leiden tot vervallen van de koopovereenkomst

zo ja in welk plan? f. 4) Eventuele bijzonderheden kunt u vermelden op een aan de coupon te hechten bijlage

woont thans zelfstandig/inwonend bij ouders/inwonend bij deuren? f. 5) Onverdiende ingevulde coupons worden niet in behandeling genomen

maakt wel/niets huizing/koopwoning vrij? zo ja, flat/eengezinswoning? in Haarlemmermeer/elders? f. 6) v.p. doorhalen wat niet van toepassing is

regenaar van deze woning: f. 7)

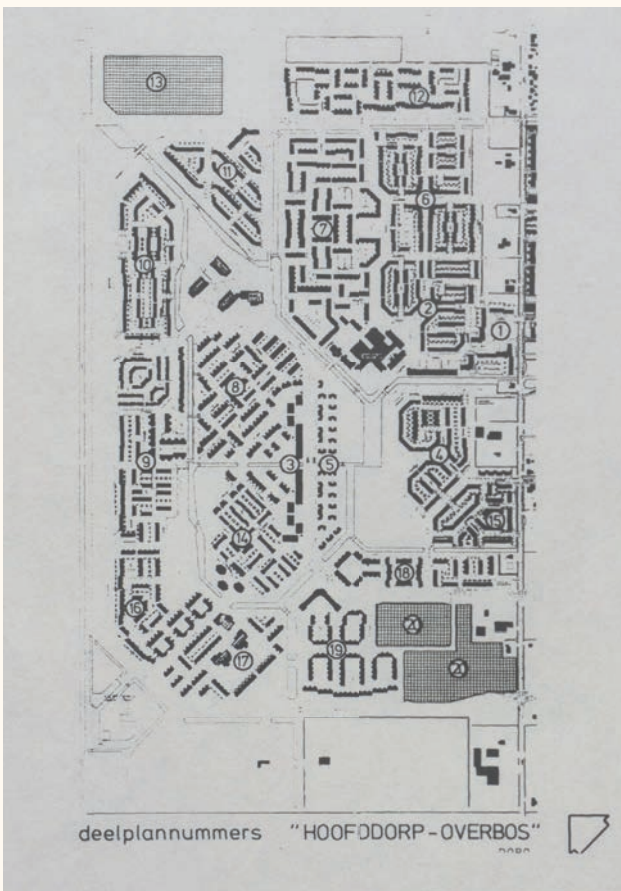

Gemeenschappelijk Eigendom B.V.
Leidscheveer 54
Postbus 2244, 3500 GE Utrecht
Telefoon 030 - 32 39 11

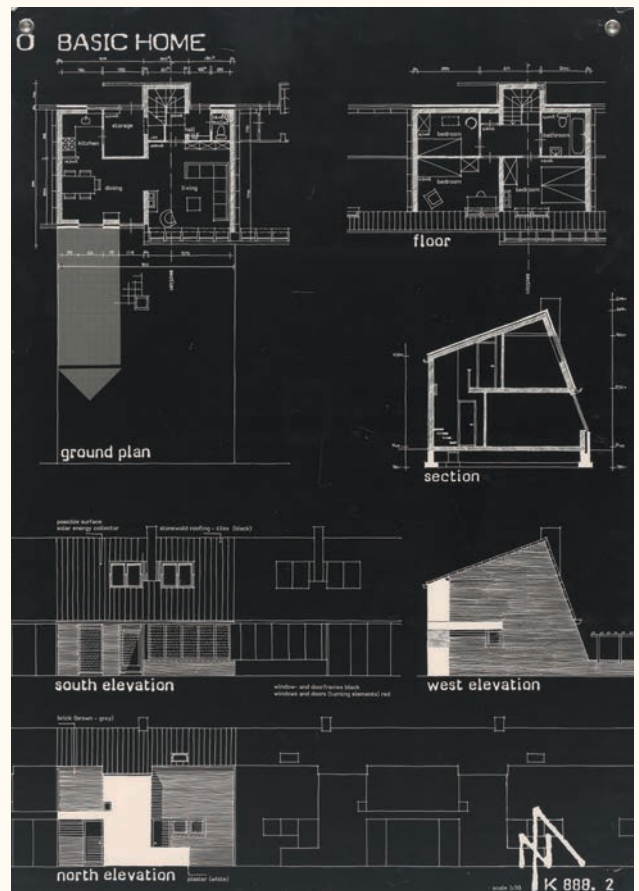
Afbeelding 3: Inschrijfformulier deelplan 6

OPZET VAN DE WIJK

Overbos werd op zo'n manier opgezet dat de wijk als onderdeel van Hoofddorp (West) zou worden ervaren, maar wel een eigen identiteit zou krijgen. De stedenbouwkundige structuur werd gebaseerd op de ruimtelijke structuur van het Haarlemmermeerse landschap. Met van noord naar zuid continuïteit – volgend op de verkaveling van de polder met zijn polderlinten met lange zichtlijnen – en van oost naar west afwisseling in het ruimtelijk beeld. Dit resulteerde in een vijftal van noord naar zuid lopende bebouwingsschillen met elk een eigen karakter. Het plan werd daarnaast opgedeeld in twintig deelplannen (afbeelding 4. Deelplannummers Hoofddorp Overbos), die ook ieder hun eigen identiteit kregen. Binnen de bebouwingsschillen kwamen verschillende deelplannen met eenzelfde ruimtelijke opzet en verschijningsvorm samen. Het opdelen in deelplannen had een inhoudelijk motief; men dacht dat er op dit niveau iets 'dorps' kon ontstaan, een homogene buurt in een heterogene wijk. Voor elk deelplan werd eerst een thema of 'leitmotiv' vastgesteld, dat later de basis vormde voor het ontwerp van de woningen. De thema's werden vanuit verschillende invalshoeken ingegeven; was de ene keer de aannemer leidend, een andere keer koos men voor een bepaalde bouwtechniek, dan weer vormde de architect het uitgangspunt. Daarmee waren de deelplannen als het ware tentoonstellingen of paviljoens van wat er in die periode in de (steden)bouwkunde mogelijk was. De architecten die in aanmerking kwamen voor het ontwerp binnen een deelplan, waren of woonachtig in de gemeente, dan wel de afgelopen tien jaar werkzaam geweest in Haarlemmermeer of hadden elders in den lande naam gemaakt. De hoofdarchitect zag erop toe dat de deelplannen met ieder hun eigen thema – en daardoor veel variatie – samen een eenheid vormden en dat de kwaliteit van het gehele plan gewaarborgd bleef.

Afbeelding 4: Deelplannummers Hoofddorp Overbos

Afbeelding 5: STAWON-woningen

DE DEELPLANNEN VOOR WONINGBOUW

Met de oplevering van de eerste woningen – in deelplan 1 – in 1981 kreeg Overbos voor het eerst vorm. Architect Nico Schippers (Den Haag) ontwierp voor dit plan 33 (premiekoop) eengezinswoningen en 147 woningwetwoningen in gestapelde bouw. Ten westen zou het plan later gaan grenzen aan het centrumgebied en aan de oostzijde zou de woningbouw aansluiten op de IJweg en de Grote Belt in de – zo goed als – voltooide wijk Bornholm. Het idee was om in Bornholm en Overbos hogere bebouwing als ‘vorm en contravorm’ in een L-vorm rond de centra te plaatsen. Daarmee zou de gestapelde bouw de verbindende schakel vormen tussen de beide wijken en werden Overbos en Bornholm als het ware ‘gekramd’.

De deelplannen 2 en 6 volgden hierop en de woningen in deze plannen werden als een van de eerstvolgende gebouwd. Waar in een eerdere fase de verkavelingsopzet in deze bouwplannen nog vrij ruim was, werd op een later moment de verkaveling aangepast om aan de woningbouwweisen van het Rijk – die de groeikernstatus met zich meebracht – te voldoen. Het Rijk zou een financiële bijdrage leveren om de tekorten in de grondexploitatie op te vangen op voorwaarde dat de grond zo efficiënt mogelijk werd ingericht. De Rijksambtenaren (van grondzaken), die betrokken waren bij de grondexploitatie, zagen hun kans schoon om bij de deelplannen 2 en 6 in de ruim opgezette hofjes rijen met woningen toe te voegen, waardoor de huizen – in de eerst nog erg ruime straten – zeer dicht op elkaar kwamen te staan. In deelplan 2 werden uiteindelijk 245 huizen gebouwd en in deelplan 6 verzezen in totaal 349 woningen, beide naar ontwerp van Jan Sterenberg (Ter Apel/Emmen). Het (groeikern)regime van de Rijksoverheid en de wens om de grond zo efficiënt mogelijk in te richten, leidde ook tot de versmalling van woningen (de (bruto) breedte nam af van 5,70 naar 5,40 en 5,10 tot aan 4,80 meter) en dubbel grondgebruik (met extra functies onder hoogspanningsmasten en parkeerfuncties in geluidszones). Maar mede door de acties van het Rijk werd het grondexploitatietekort geleidelijk aan steeds kleiner. Door het teruglopen van het tekort kon de gemeente – halverwege de bouw van Overbos – afscheid nemen van de groeikernstatus met de daarbij geldende woningbouwweisen en kon zij de regie weer volledig in eigen handen nemen.

Bij deelplan 10 werden de woningen ontworpen met als uitgangspunt het interessante thema flexibel bouwen. Dit deelplan was gelegen binnen de meest westelijke van noord naar zuid lopende bebouwingsschil met een lineaire verkavelingsstructuur van buurtwegen en daarlangs lopende huizen. Binnen het thema flexibel bouwen in deelplan 10 ontwierp architect Willem Terwindt (Hoofddorp) 227 woningen (premiekoop en woningwet) met ‘groei’ mogelijkheden. Het programma van Overbos stelde namelijk dat – indien een woning zich daartoe zou lenen – de architect de mogelijke uitbreidbaarheid van een woning – met uitbouw, erker, dakopbouw of dakkapel – in het ontwerp moest opnemen. Zo zouden de toekomstige bewoners niet meteen op kosten worden gejaagd en in een later stadium – wanneer de financiën dit weer toelieten – de woning kunnen uitbreiden in harmonie met de omgeving. Bij de huizen in deelplan 10 kon extra ruimte worden verkregen bij het voor en achter portaal om zo een grotere woonkamer te creëren. De ruimte kon gemakkelijk en vrij goedkoop vergroot worden door bij de al bestaande doorlopende draagmuren een los wandje te verplaatsen. Met deze eenvoudige uitvoering en het feit dat veel bewoners deze aanpassing al snel hadden doorgevoerd, kan de vraag gesteld worden of dit de meest interessante uitvoering mogelijk is binnen het thema flexibel bouwen. Ook deelplan 12 in het noorden van Overbos was met de toepassing van houtskeletbouw als bouwmethodiek opvallend. Woningbouwvereniging Wilma heeft lang gelobbyd om met deze techniek hier woningen te mogen bouwen. Wel had de gemeente al enige ervaring met dit type bouw opgedaan na eerdere toepassing van houtskeletbouw elders in Hoofddorp (Vrijschot-Zuid). Architect Nico Andriessen (Haarlem) tekende voor de 229 woningen in Overbos. Deelplan 12 bestond uit een vrij langgerekt plan, dat werd begrensd door een vroegere boomgaard. Ten noorden van de woningen, de boomgaard en de weg lag het Haarlemmermeerse Bos. Met een onderdoorgang voor fietsers en voetgangers in deelplan 12 werd dit bos met het centrum van Overbos verbonden. Veelal werd bij een deelplan een thema vastgesteld dat leidend was voor het gehele ontwerp van alle woningen binnen dat plan. Toch bleek er ook ruimte voor andere constructies.

Zo werd binnen deelplan 9 een deel van de grond beschikbaar gesteld voor een architectuurprijsvraag van de STAWON (Stichting Architectuuronderzoek Wonen en Woonomgeving). Het winnende ontwerp – gekozen door vijf onafhankelijke jury's – zou daarbij ook daadwerkelijk op de opgegeven bouwlocatie gerealiseerd moeten worden. Naast Haarlemmermeer hadden ook de gemeenten Haarlem, Emmen, Lelystad, Rotterdam en Apeldoorn hun grond beschikbaar gesteld voor de prijsvraag. De internationale woningbouwprijsvraag van september 1982 luidde: "Wanneer is een woning een huis?" Daarbij werden de deelnemende architecten uitgedaagd om een betaalbare woning met een grote toekomstwaarde te ontwerpen. Op 8 mei 1984 werden de prijzen uitgereikt waaronder twee eerste en één derde prijs aan ir. Peter Koelewijn en ir. Kees van Ham van bureau K3 architectuur + planning. De eerste prijzen betroffen de locaties in Haarlemmermeer en Emmen waarvoor ontwerpen waren gemaakt met opvallend brede woningen. De woningen (afbeelding 5. STAWON-woningen) waren duurzaam dankzij gebruik van isolerend gasbeton, oriëntatie op het zonnige zuiden, daken die geschikt waren voor latere plaatsing van zonnepanelen en een luchtverwarmingssysteem. Niet alleen hier, maar ook in deelplan 8 werd duurzaamheid als uitgangspunt genomen met de toepassing van het thema passieve zonne-energie. In deelplan 9 in Overbos verrezen 106 STAWON-woningen en ook in Emmen werden 119 van deze huizen opgeleverd. Later zijn van hetzelfde type woningen in Leiden en Almere gerealiseerd.

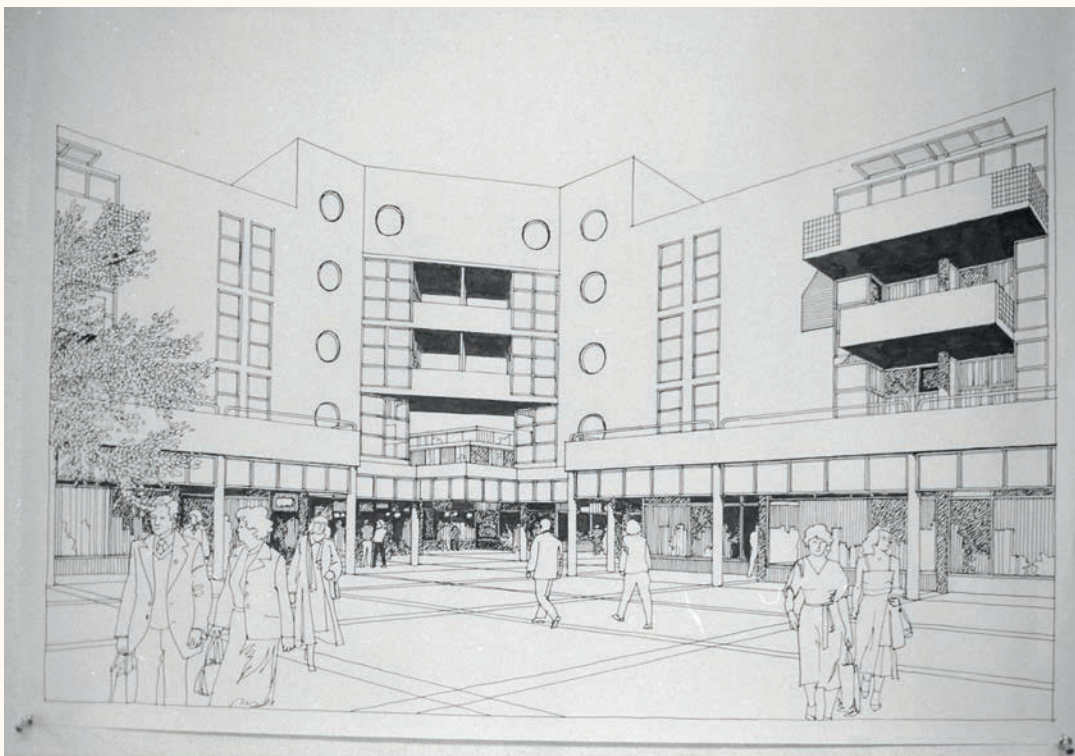
Ook in deelplan 20 werd een deel van de grond beschikbaar gesteld voor een speciaal initiatief. Een vereniging van woonconsumenten mocht op deze kavel woningen bouwen. De vereniging – de Kaskobouwgroep Hoofddorp – was opgericht door twee inwoners van Hoofddorp, Bert van den Brun en Henk Ham. Zij zagen in Krimpen aan den IJssel de Octa-woningen – "een achtkantig huis vol verrassingen en mogelijkheden" – en namen het initiatief om het ontwerp naar Overbos te halen. Architect Arie Kasbergen (Krimpen aan den IJssel) was verantwoordelijk voor het design van deze Octa-woningen (afbeelding 6. Krantenartikel over Octa-woningen). Om een kleine kavel optimaal te benutten ontwierp hij achthoekige woningen, die door de kenmerkende vorm meer variatie boden in positionering en daardoor allemaal konden beschikken over een zonnige tuin. Werden er in Krimpen aan den IJssel nog twaalf woningen gerealiseerd, in Overbos bleek zelfs plaats voor 72 van deze huizen.

Afbeelding 6: Octa-woningen

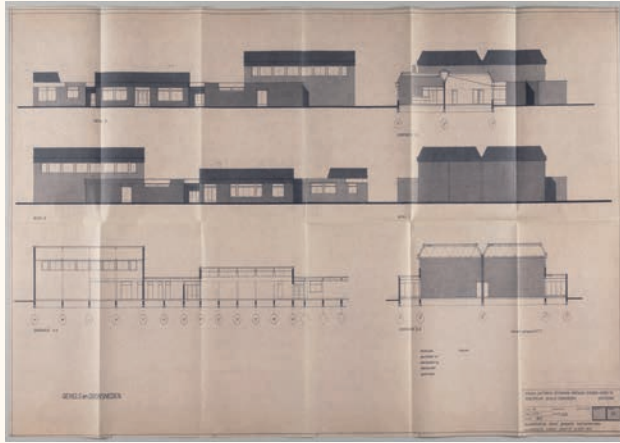
HET CENTRAAL GELEGEN CENTRUM

Naast de twintig deelplannen - waarin overwegend woningen werden gerealiseerd - werd in het midden van de wijk een plan ontworpen voor het centrumgebied. Het centrum moest het gemeenschappelijk ontmoetingspunt vormen voor de bewoners van Overbos. Daar kwamen zowel commerciële voorzieningen, zoals winkels en dienstverlenende bedrijven, als een gezondheidscentrum en kerk (De Ark), bij elkaar. Op deze plek werd door het architectenbureau van Piet Zanstra, Peter de Clerq Zubli en Hans van den Oever (Amsterdam) het winkelcentrum van Overbos ontworpen. Dit architectenbureau tekende ook voor het ontwerp van de woningen in deelplan 7 en genoot (later) landelijke bekendheid door het enorme oeuvre aan kantoorgebouwen. In het centrum van Overbos verrees een overdekt winkelcomplex met een duidelijk herkenbaar en extravert karakter: winkelcentrum 't Paradijs (afbeelding 7. 't Paradijs). De naam voor dit complex werd ontleend aan de straatnamen in Overbos. Alle straten in de wijk werden vernoemd naar bekende bossen in Nederland en te midden van al deze 'bossen' lag 't Paradijs'. Ging men in eerdere plannen - tijdens de recessie in het begin van de jaren '80 - nog uit van 3.500 m² vloeroppervlak, later - toen de economie weer aantrok - verrees een winkelcentrum met een vloeroppervlakte van ruim 4.200 m². De begane grond bood ruimte aan winkels en op de vierdiepingen daarboven werden 54 premiehuurwoningen gerealiseerd.

Afbeelding 7: 't Paradijs

Ten noordwesten van het centrum werd een scholencomplex gepland. De bouwtechnische dienst van de gemeente nam het ontwerp voor zijn rekening. Met drie kleuter- en lagere scholen kreeg elke stroming - protestants-christelijk, rooms-katholiek en openbaar onderwijs - zijn eigen gebouw. Bij dit complex werd ook voorzien in een sociaal cultureel wijkcentrum (De Boskern), twee peuterspeelzalen, en twee gymnastiekzalen. Deze voorzieningen werden samen met de openbare school in één gebouw ondergebracht, zodat de ruimten multifunctioneel konden worden gebruikt (afbeelding 8. Wijkcentrum De Boskern). Dit in navolging van de gedeelde visie van architecten en de Rijksoverheid uit de jaren '70 dat multifunctionele bouw bij maatschappelijke voorzieningen bijdraagt aan de interactie tussen

Afbeelding 8: Wijkcentrum De Boskern

mensen uit verschillende groepen.⁴ In het complex in Overbos bood de hobbyruimte overdag ruimte aan schoolactiviteiten en kon deze daarbuiten benut worden voor activiteiten van de wijk. Werden de gymzalen onder schooltijd gebruikt voor de gymles en daarna beschikbaar gesteld aan de plaatselijke (sport)verenigingen. En konden de leden van de vereniging na afloop van de activiteit samenkomen in de ontmoetingsruimte van het wijkcentrum. Later verdwenen de doorgangen – en daarmee ook het multifunctionele gebruik – van het wijkcentrum, de gymzalen en de openbare basisschool weer. Niet alleen in Noord, maar ook in Overbos-Zuid werd een scholencomplex met twee basisscholen, een peuterspeelzaal en een sportzaal gerealiseerd.

Het centrum van Overbos werd naast de voorzieningen gekenmerkt door het groene karakter. In aansluiting op de stedenbouwkundige structuur werd van noord naar zuid een langgerekt (stadsdeel) park van ruim zes hectare ontworpen. Groene zones met watergangen en (fiets)paden sloten dit park aan op de twee kleinere wijkparken. Het groen was centraal gelegen en zoveel mogelijk verspreid, zodat het voor bewoners op korte afstand bereikbaar was en hen de mogelijkheid gaf in het groen te bewegen en verblijven. Ook het noorden kreeg een groene zone. Daar kon de oude boomgaard (bij deelplan 12) behouden blijven en als moestuin voortbestaan. De structuur van Overbos werd verder gekarakteriseerd door de randweg, die langs de zuidelijke en westelijke grens van de wijk het verkeer over één hoofdroute leidde. Op deze (randweg)hoofdroute werden wijkwegen aangesloten, die als lussen de buurt inliepen. De fietser kon gebruik maken van een stelsel vrijliggende fietspaden. Bij het verlenen van de groeikernstatus gaf het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO, later VROM) de hoogste prioriteit aan het openbaar (bus)vervoer. Daarom werd centraal in Overbos ruimte gereserveerd voor een vrije busbaan. De busbaan werd in 1987 geopend en verbond met drie haltes in de wijk de inwoners met Haarlem en Hoofddorp station.

De wijk Overbos bestond na uitvoering van de plannen uit ruim 4.300 woningen en een centrum met winkels, scholen en een park. Met de oplevering van de laatste woningen – in deelplan 13 en 20 – in 1989 was de bouw zo goed als afgerond. In 1990 hadden zo'n 11.764 inwoners hun intrek genomen in deze wijk. Na de voltooiing van Overbos ging de gemeente zich – met de wijk Toolenburg – opnieuw richten op het realiseren van de volgende uitbreidingswijk van Hoofddorp.

Deze tekst is samengesteld op basis van archiefmateriaal van de gemeente Haarlemmermeer, dat is ondergebracht bij het Noord-Hollands Archief in Haarlem. Het archiefmateriaal bevat onder andere de bestemmingsplannen Overbos (7003_426) en Overbos-Zuid (7025_196), de voorbereidingsplannen (7003_423) (7026_234), het uitwerkingsplan (7003_1205) en de deelplannen (7025_187-195) (7083_844_852_854-857_859-860). Met behulp van Delpher zijn historische krantenartikelen over Overbos geraadpleegd. Daarnaast zijn de interviews met een planoloog en architect, beiden destijds betrokken bij de plannen voor Overbos, gebruikt voor de inhoud van deze tekst.

- ¹ De vraag naar woningen in het zuidelijk deel van de provincie ontstond na het mislukken van het overloopbeleid in de jaren daarvoor. In dit overloopbeleid werd voorgesteld om huizen te bouwen op een plek waar de meeste ruimte was. In de praktijk betekende dit dat mensen die in het zuidelijk deel van de provincie Noord-Holland wilden wonen, min of meer gedwongen werden om naar gebieden boven het Noordzeekanaalgebied te verhuizen. Dit beleid mislukte door de moeilijke toegankelijkheid van het overloopgebied, met slechte infrastructuur en dagelijkse files.
- ² De NORON/ANZKG-bouwlocatie voor Vijfhuizen verviel, maar vanaf eind jaren '90 werd in Vijfhuizen wel de Vinex-wijk Stellinghof gebouwd.
- ³ In Overbos werden zowel huurwoningen als koopwoningen gerealiseerd. Het huursegment bestond uit woningwetwoningen en premiehuurwoningen. De woningwetwoningen waren huurwoningen in het lagere huursegment voor mensen met een lager inkomen. Deze woningen werden voor een deel met Rijksgeld gefinancierd en moesten ontworpen worden volgens de geldende normen van het Rijk. Het koopsegment bestond uit premiekoopwoningen en koopwoningen in de vrije sector. De premiekoopwoningen waren koopwoningen die particulieren met financiële hulp van de overheid konden kopen. Met deze regeling kregen kopers gedurende tien jaar elk jaar een inkomensafhankelijke subsidie uitgekeerd. Zo werd het eigen woningbezit bevorderd en konden ook mensen met een lager inkomen kiezen tussen het huren of kopen van een huis. Premie A en B golden voor de laagste inkomensgroepen en premie C was voor de middeninkomens.
- ⁴ Provoost, M. (red) (2022) Een onvoltooid project. Over de toekomst van onze Groeikernen. International New Town Institute (INTI). Nai010.

BRONVERMELDING AFBEELDINGEN

Afbeelding 1. Boerderij de stad Zaandam / IJweg 1071, Hoofddorp, Noord-Hollands Archief / 7101 – Beeldcollectie van het Historisch Archief Haarlemmermeer te Hoofddorp, 6218

Afbeelding 2. Sloop boerderij IJweg 1031 met nieuwbouw / Sloop boerderij IJweg ter hoogte van Overbos, Hoofddorp, Noord-Hollands Archief, collectie Fotopersbureau De Boer, NL-HlmNHA_1478_23932K00_21

Afbeelding 3. Inschrijfformulier deelplan 6 / Inschrijfformulier gepubliceerd (onbekend) uit: 822 Stukken betreffende de verkoop van woningen in Overbos deelplan 6, 1983-1985 van het archief 7083 Gemeentebestuur van Haarlemmermeer, Noord-Hollands Archief

Afbeelding 4. Deelplannummers Hoofddorp Overbos uit: 59 Rapport Schets van Hoofddorp-Overbos en de voor de inwoners van deze wijk relevante voorzieningen, 1989 van het archief 7025 Dienst Onderzoek en Ruimtelijke Ontwikkeling (DORO) van de gemeente Haarlemmermeer te Hoofddorp, Noord-Hollands Archief

Afbeelding 5. STAWON-woningen / Tentoonstelling STAWON / Verzameling, TSTA0011, paneel TSTA0070 p. 67 Het Nieuwe Instituut, Rotterdam

Afbeelding 6. Octa-woningen / Werken aan huizen door bewoners Overbos Hoofddorp, Noord-Hollands Archief, collectie Fotopersbureau De Boer, NL-HlmNHA_1478_29368K00_33

Afbeelding 7. Winkelcentrum 't Paradijs / Tekening winkelcentrum Overbos Hoofddorp, Noord-Hollands Archief, collectie Fotopersbureau De Boer, NL-HlmNHA_1478_23805K00_17

Afbeelding 8. Wijkcentrum de Boskern uit: 1322 Stukken betreffende de bouw van een scholencomplex in Overbos-Noord te Hoofddorp, 1980-1983 van het archief 7083 Gemeentebestuur van Haarlemmermeer, Noord-Hollands Archief

OVERBOSSEN

Theo Baart (Amsterdam, 1957) fotografeert sinds 1977 de transformatie van het gebied rondom de luchthaven Schiphol. Hij publiceerde deze foto's in o.a. in de boeken *Bouwlust* (1999), *Werklust* (2015) en *Groot-Amsterdam* (2020). *Terugreis* (2024) wordt een terugblik op 45 jaar fotografie van stad en land.

Het Rijksmuseum in Amsterdam verstrekt sinds 1975 ieder jaar een documentaire fotografieopdracht met als doel om beelden te laten maken die relevant kunnen zijn voor toekomstige generaties. In 1984 en 1985 fotografeerde ik voor het Rijksmuseum (*Document Nederland*) 'wonen in naoorlogse wijken'. Zo fotografeerde ik destijds in de Hoofddorpse wijk Overbos de bouw en de oplevering van de woningen aan de eerste generatie bewoners. Meteen gingen de bewoners aan de slag met het afbakenen van de voortuin met een hekje, het aanleggen van een prieel, en het zagen van de bielzen voor de voortuin. Wat privé was werd toen nog gedeeld met de burens, je mocht elkaar zien, maar het eigen territorium was wel gemarkeerd.

Tijdens de uitvoering van de Rijksmuseumopdracht sprak ik een architectuurhistoricus die vond dat we op dat moment willens en wetens de probleemwijken ('stadsvernieuwingswijken') van de toekomst aan het bouwen waren. Die opmerking zette mij destijds aan het denken. Er werden honderdduizend woningen per jaar gebouwd tijdens een laagconjunctuur. Pragmatiek en geldgebrek bepaalden het ontwerp en de uitvoering. Zou Overbos een product met een beperkte houdbaarheid worden? Waardevrije beelden maken is een illusie – foto's zijn vaak een bevestiging van de eigen vooringenomenheid – maar ik wou met een open vizier naar een veertig jaar oude wijk kijken. Ik fotografeerde recent de met geparkeerde auto's volgelopen straten. In sommige delen van de wijk manifesteerde de toegenomen welvaart van de bewoners zich aan het begin van de zomervakantie door de op het eigen terrein geparkeerde caravans en boten op trailers. Ook was de groei opmerkelijk van de schuttingen tot kruinhoogte zodat we elkaar niet meer hoeven te zien. De wijk heeft op sommige onderdelen zeker iets sleets maar de bomen groeien boven de schuttingen uit en dat maakt veel goed. En wat destijds al opviel (het buurtje Paddenbos met de houtskeletbouw), is na al die jaren nog steeds aantrekkelijk.

Waarom opnieuw naar Overbos kijken? Is Overbos bijzonder? Nee, in het geheel niet. De wijk ziet er net zo uit als al die andere uitlegwijken die gebouwd werden in dezelfde tijd. Dit tref je overal in Nederland aan.

Juist omdat er zoveel Overbossen zijn in Nederland moeten we goed onderzoeken wat een bestendige toekomst voor deze wijken is. Wat leren wij van het verleden, nu de roep weer terug is van het bouwen van honderdduizend nieuwe woningen per jaar? Opnieuw akkers volbouwen? Dreigt weer de wurggreep van de kwantiteit? Kunnen wij in die wijken uit de jaren tachtig en daarna een deel van de oplossingen kwijt voor de actuele en brede ruimtelijke agenda (waterberging, herstel biodiversiteit, energietransitie en verstedelijking om maar een paar urgente thema's te noemen) en daarmee ook aan deze bestaande wijken kwaliteiten toevoegen? Overbos verdient een tweede oplevering.

Theo Baart

Foto: Theo Baart, Wonen in naoorlogse wijken (1987) in opdracht van het Rijksmuseum

Foto: Theo Baart, Wonen in naoorlogse wijken (1987) in opdracht van het Rijksmuseum

Foto: Theo Baart, Wonen in naoorlogse wijken (1987) in opdracht van het Rijksmuseum

Foto: Theo Baart, Wonen in naoorlogse wijken (1987) in opdracht van het Rijksmuseum

EEN WEERGAVE VAN TWEE JAAR PARTICIPATIE

PODIUM VOOR ARCHITECTUUR ZIET DE URGENTIE VAN DE OPGAVE EN DE NOODZAAK TOT VERBINDING MET LOKALE PARTIJEN, OM DE POTENTIELE WAARDE VAN DE WIJK ALS NIEUW ERFGOED IN BEELD TE BRENGEN EN TE BESTENDIGEN VOOR DE TOEKOMST.

DE BASIS VAN HET ONTWERPEND PROCES VAN OVERBOS

In de naoorlogse jaren zijn door heel Nederland nieuwe woonwijken op een vergelijkbare manier ontworpen, gebouwd en bewoond. Op dit moment speelt de vraag hoe toekomstbestendig deze woonwijken zijn. Het land staat voor een enorme bouwopgave. De vraag speelt of we opnieuw weilanden vol gaan bouwen met nieuwe woonwijken. Wat is de betekenis van de wijken uit de jaren '70 en '80 voor de huidige tijd? Liggen er kansen in bestaande wijken? Wat betekent dat voor Haarlemmermeer?

Een onderzoek uit 2021 van de vakgroep New Heritage van de faculteit Bouwkunde TU Delft in samenwerking met Ymere, leidde naar belangrijke onderzoeksvragen: *Is dit Post 65-bezit 'nieuw erfgoed'? Welke aspecten ervan zijn waardevol en waarom? Als we dit bezit toekomstbestendig willen maken: Hoe kunnen we deze waarde(n) versterken?*

Net zoals in de tijd waarin het nieuwe erfgoed is ontwikkeld, spelen er naast een tekort aan woningen ook andere urgente maatschappelijke thema's die zich ruimtelijk manifesteren. Dit gaat bijvoorbeeld om het verminderen van CO² uitstoot door een transitie naar andere vormen van mobiliteit, de verduurzaming van het landschap en de energietransitie. Grote, complexe onderwerpen die op (inter)nationaal niveau spelen, maar die lokaal opgelost moeten worden. Lokale oplossingen kunnen uitsluitend gevonden worden door (lokale) kennis, betrokkenheid en gebruik met elkaar te verbinden in een proces van Ontwerpend Onderzoek. Haarlemmermeer als onderdeel van de Metropool Regio Amsterdam, met een internationaal netwerk van bedrijven en gebruikers rondom Schiphol en op het laagste punt 6.8 meter onder NAP, maakt Haarlemmermeer de gedroomde locatie om een nieuw proces van Ontwerpend Onderzoek op te projecteren, met als uitgangspunt 'Als het hier kan, dan kan overal'.

“OP DIT MOMENT IS DE SITUATIE: WE HANTEREN ONTWERPPRINCIPES UIT DE 19E EEUW MET MATERIALEN UIT DE 21STE. BEWEEG MEE MET DE BEHOEFTE VAN DE TIJD. ONTWERP OP EEN MANIER WAAROP DE GEBOUWDE OMGEVING KAN MEEBEWEGEN MET DE VERANDERING ZOALS DIE PLAATSVINDT IN DE WIJK.”

 Arie Voorburg, filosoof en visionair

PROCES VAN PARTICIPEREND ONTWERPEND ONDERZOEK

In het najaar van 2021 initieerde Podium voor Architectuur (PvA) een proces van participatie, onderzoek en ontwerp naar aanleiding van de nationale oproep 'Anders werken aan wonen' van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI). Na het verlenen van een opstartsubsidie heeft het Stimuleringsfonds de 1-jarige aanvraag om te komen tot een methode afgewezen. Desondanks heeft PvA vanuit eigen financiering een doorstart gemaakt. Gesterkt door de ervaring en inzicht in de noodzaak van het participatief ontwerp onderzoek.

Het proces bestaat uit meerdere integrale en parallelle tijdlijnen met in de hoofdrol bewoners van de wijk, samenwerkingspartners en lokaal gebonden experts. De mate van inclusie – van alleenstaanden tot culturele diversiteit – is belangrijk. Ze leveren vanuit verschillende perspectieven inzichten in hoe hun wijk wordt beleefd. Hoe wordt de wijk bewoond? Wat zijn de wensen om er te wonen? Welke nieuwe inzichten en nieuwe waarden brengen deze verhalen? De huidige bewoner heeft 40 jaar fijn gewoond in de wijk, maar hoe willen we deze wijken de volgende dertig jaar gebruiken? Hoe kunnen we vanuit specifieke verhalen en behoeften toewerken naar een generiek ontwerp onderzoek voor de naoorlogse wijken? Het proces is fluïde, adaptief en integraal, zodat er naar behoefte, op basis van nieuwe inzichten of op actualiteit bijgestuurd kan worden. Alle processtappen zijn inzichtelijk gemaakt, beschrijvend en visueel. De resultaten van het proces zijn opgetekend in deze publicatie.

Richard Proudley en Milad Pallesh | Foto: Nike Dolman

DE WAARDE VAN LOKALE ARCHITECTEN

Richard Proudley en Milad Pallesh zijn beiden opgegroeid in Haarlemmermeer, Richard in Overbos (Hoofddorp), Milad in Linqenda (Nieuw-Vennep). Deze unieke situatie van lokaal betrokken architecten is van enorme waarde voor een participatieproces. Zij kijken van binnenuit naar de wijk en hun bewoners. Zij kijken niet alleen naar de fysiek-economische aspecten van de gebouwde omgeving, maar juist naar de cultureel-maatschappelijke waarde van de gebouwde omgeving, de groene gezonde openbare ruimte, voorzieningen en mobiliteit.

Bouwkunst staat in hun ogen voor nauwkeurig vakmanschap, esthetiek en een diepgeworteld begrip voor duurzaamheid en constructie. Zij werken op basis van bestaande tradities, maar schuwen de vernieuwing en het experiment daarin niet. Milad en Richard hebben de overtuiging dat woongeluk en een goed thuis een basisrecht is voor iedereen en werken pragmatisch en in kalmte aan gebouwen waarin thema's als gelaagdheid, gastvrijheid en materialiteit centraal staan.

Richard is opgegroeid in een doodnormaal rijtje huizen, in een doodgewone straat, in een typische jaren '80 wijk. In zijn dagelijkse herinneringen aan dat huis lijkt een verborgen romance te schuilen. Negen schriftelijke herinneringen vormen de basis van zijn poëtische ontwerp.

Op de oevers van de straat waar ik opgroeide ligt een stuk niemandsland gevuld met verloren volkstuinen. Ooit stond hier een boomgaard gevuld met populieren, iepen en esdoorns waar ik vroeger boomhutten bouwde. Enkel via de poorten en het achterom van de straat kom je aan in het niemandsland, dat geflankeerd wordt door overgebleven populieren en een onoverbrugbare sloot. An (Extra)Ordinary Row of Houses bestaat uit negen ensembles verdeeld over het niemandsland. Het afstudeerontwerp maakt plek voor nieuwe rijtjeshuizen, namelijk voor de generatie die er is opgegroeid, weg is gegaan en weer terugkomt, net als ik. Op basis van negen verhalen is door middel van een ontwerpende analyse een vertaling gemaakt van mijn herinneringen aan architectuur.

Over de onoverbrugbare sloot zijn stenen bruggen geplaatst die aansluiten op de poorten. Grijs-witte berken maken van het verloren niemandsland weer een boomgaard, waarin een stenen, uniforme massa verspreid ligt. Zodra je het bruggetje aanraakt en door de rij populieren steekt, kom je thuis. In de boomgaard, tussen de ensembles zijn collectieve bloementuinen te vinden, waar moeders met hun zoon kunnen wandelen.

De ensembles zijn allemaal van steen, het materiaal dat het publieke domein definieert. Verschillen in patronen en kleine hoogteverschillen geven subtiel de grenzen binnen deze stenen kamers aan. Het berkenbos loopt door in de ensembles waar de wortels uiteindelijk mee zullen groeien in de patronen van steen.

Vanuit de stenen kamers betreed je de houten hut. Hout staat voor geborgenheid. De woonkamers zijn de overgang tussen de stenen kamers en de houten hutten. In de houten hut heb je altijd een relatie met een paar grote vriendelijke berken. Op de begane grond kijk je langs de afbladderende stammen terwijl op de verdiepingen de kruinen van de bomen zorgen voor beschutting, uitkijkend over het daklandschap.

In de houten hut kraakt de vloer en schiet de deur in de winter uit het niets open. Er zal een traprede geluid gaan maken. De houten hut is een zolderkamer, de meest beschutte plek van het plan waar je in de grote vensters zit en langs de kruinen van de berk de wolken voorbij ziet zoeven.

Afstudeercommissie: Jo Barnett (mentor), Vibeke Gieskes, Jo van den Berghe en Uri Gilad
Academie van Bouwkunst, Amsterdam 2019

“AN (EXTRA) ORDINARY ROW OF HOUSES”

EEN VERTALING VAN DE ONBESCHREVEN ROMANTIEK VAN HET
OPGROEIEN IN EEN RIJTJESHUIS

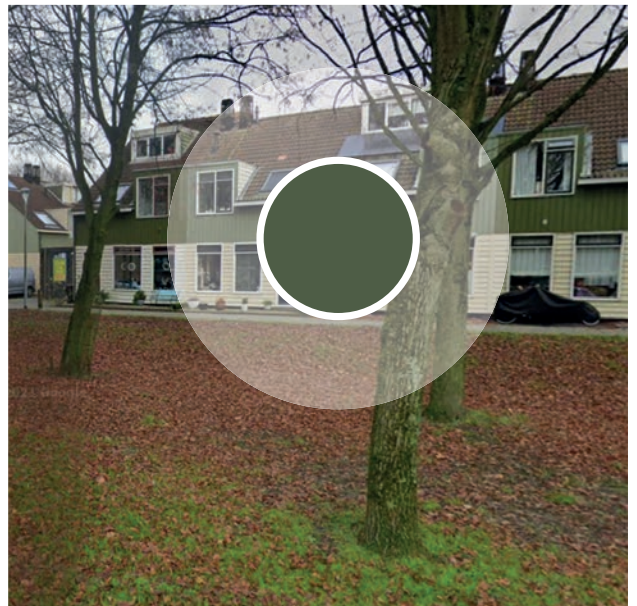
**AFSTUDEERPROJECT RICHARD PROUDLEY
ACADEMIE VAN BOUWKUNST AMSTERDAM 2019**

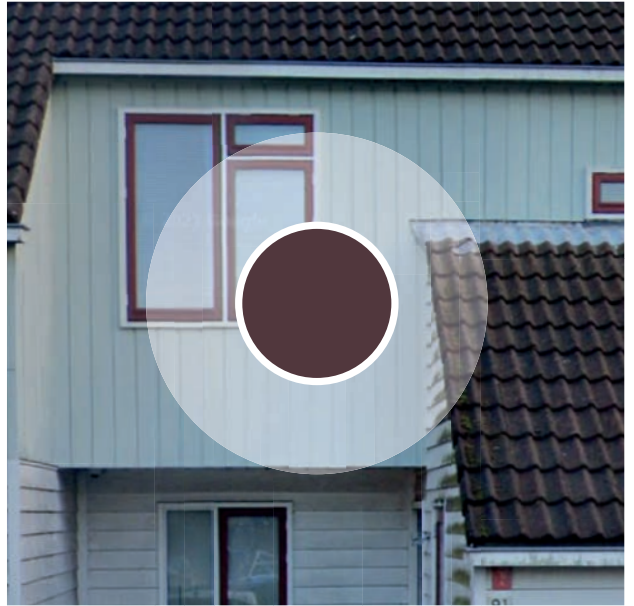
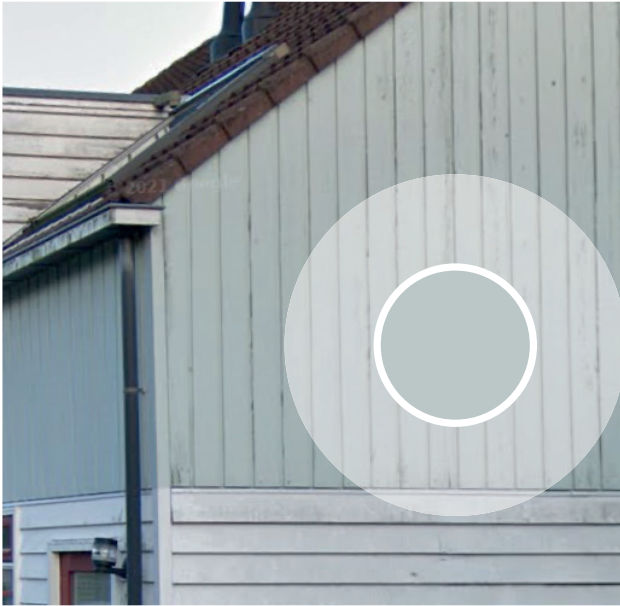

“ALLE HUIZEN
ZIJN HETZELFDE
BEHALVE MIJN
HUIS, OMDAT
IK DAAR BEN
OPGEGROEID.”

ARCHITECT RICHARD PROUDLEY,
OPGEGROEID IN OVERBOS

Najaar 2022 | Expositie 'Overbos als nieuw erfgoed?' Galerie Cpunt

BELEVING EN SOCIAAL CEMENT: HET NARRATIEF CENTRAAL

In het participatieproces en het ontwerpend onderzoek staat het narratief centraal. Verhalen verhogen de belevingswaarde en mate van hechting. Dat behoeft geen betoog. Verhalen beschrijven de waarde van dit moment op weg naar de gewenste toekomst. Dat is belangrijk in een jonge polder waar de geschiedenis beperkt zichtbaar is. Hoe beleefden de eerste bewoners hun wijk? Wat zien zij als kenmerkende waarden? Wat is hun verhaal bij een plein, een parkeerplaats, een straat, een woonerf of het winkelcentrum? Wat is de waarde van het sociaal cement?

“VERTROUWEN KOMT TE VOET EN GAAT TE PAARD”.

 bewoner op bijeenkomst 10 maart 2022

HET PROCES VAN PARTICIPATIE IN ONTWERPEND ONDERZOEK

Participatie speelt een steeds belangrijkere rol in ruimtelijke processen. In ontwikkelingen klein of groot wordt de omgeving betrokken. Vanaf het moment dat de Omgevingswet inwerking treedt wordt het zelfs verplicht om omwonenden, gebruikers en andere belanghebbenden in een vroeg stadium te betrekken bij een project. Mensen willen graag meedenken over de eigen leefomgeving. Het maakt participatie een doel op zich, omdat het moet, of als middel om de kans op bezwaar- en beroepsprocedures te verkleinen. In Ontwerpend Onderzoek heeft participatie een fundamenteel andere waarde en betekenis.

Participatie en Ontwerpend Onderzoek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze methode richt zich op het verzamelen, analyseren en interpreteren van verhalen als een manier om betekenis te geven aan menselijke ervaring en begrip te krijgen voor de wijk. Om het narratief vast te leggen, moet je actief de wijk ingaan en luisteren naar het verhaal van de bewoners, ondernemers, betrokkenen of de dialoog aangaan met jongeren. Dit vereist een nauwe band met actoren en betrokkenheid bij hun omgeving.

Het proces is fluïde, want ‘het moment’ en de deelnemers bepalen de prioriteit of focus. Het proces is integraal, waarbij nauwe samenwerking, kenniscirculatie en afstemming op inhoud en tijdpad met partners centraal staan. Dit creëert een proces van constante herijking; wat zijn we aan het doen, met wie, wanneer en waarom? Wat is het gewenste resultaat? Waar loopt het anders, wat kan er beter en wat zijn de risico's? Kortom, het proces is ingericht op continue evaluatie. Op ieder gewenst moment kan uitwisseling op detail, grote lijn, werkwijze, vorm, inhoud plaatsvinden. Partners weten elkaar te vinden. De actualiteit kan aanleiding zijn tot nieuwe vragen.

In zo'n fluïde en iteratief proces is het makkelijk de structuur kwijt te raken en opbrengst uit het oog te verliezen. Daarom wordt er gewerkt langs verschillende autonome en integrale lijnen, afhankelijk van de partners. De partners hebben namelijk ieder hun vraagstelling en tijdspad. De lijnen volgen en voeden elkaar in het proces van Ontwerpend Onderzoek. Elke lijn beschrijft een voorgenomen inhoud. De inhoud wordt voorafgaand opgesteld zodat er een beginpunt is, maar wordt ook voortdurend aangepast. De aanpassingen worden bijgehouden, net zoals hoe de samenwerking verloopt, wat de succes- en faalfactoren zijn. Het proces is wendbaar en flexibel: het kan anders. Dit geeft ruimte aan de diverse belangen, adhoc initiatieven, placemaking en kleine- en grootschalige ontwerpwerpoplossingen.

BETROKKEN PARTIJEN EN WEDERKERIGHEID

Podium voor Architectuur heeft als neutrale partij de voortrekkersrol naar de bewoners. PvA stelt vragen die partners niet kunnen stellen (aan een breed publiek) en communiceert de verwachtingen: dit is wat we doen – zo ziet het eruit – is dit wat we bedoelen? Met Ontwerpend Onderzoek geven we inzicht in een proces met de architecten, partners, betrokken bewoners en een kring van andere partijen.

Tijdens het ontwerpend onderzoek in Overbos wordt samengewerkt met belangrijke partners zoals woningcorporatie Ymere, het kernteam Verdichtingsvisie van de Gemeente Haarlemmermeer en het team Onderzoek van de gemeente. De partners voeden elkaar onderling met eigen snelheden en tijdspaden. Zo behoudt elke partij haar inhoudelijke deskundigheid, terwijl onderling alle stappen afgestemd worden en bevindingen gedeeld. Op basis van alle input ontwerpen Proudley en Pallesh, in nauwe samenspraak met de wijk, scenario's voor de toekomst.

Op basis van de verkenningen zijn de verschillende groepen benoemd waar de communicatie op afgestemd wordt. Met deze partijen realiseert PvA de dialogen, ontwerpworkshops en wijkexpedities. Met hen verzamelt PvA verhalen en voert het andere participatieve acties uit. De participanten nemen wisselende posities in. De ene keer als actief betrokken bewoner in een workshop ontwerp & dialoog, de andere keer in de rol van gids door de wijk. Een stakeholder zoals het wijkcentrum kan een vraag bij bewoners neerleggen en hun ruimte beschikbaar stellen voor workshops. Bewoners dienen een initiatief in, de partners organiseren. Wederkerigheid is een sleutelwoord. Alles overdraagbaar en onderdeel van het Ontwerpend Onderzoek.

BEWONERS

- De oorspronkelijke bewoner – heeft kennis over het functioneren, ervaring met de ontwikkeling, erfgoed, het sociaal vangnet in de fase van mogelijke doorstroom.
- De thuiswonende jonge bewoner – is vertrouwd met de wijk, wil er blijven wonen, maakt niet per se uit waar.
- De zoekende bewoner/starter – is vertrouwd met diverse wijken, verkent de opties rond wonen (type, vorm).
- De expat, de nieuwe- en toekomstige bewoner – wonen met gezin in rustige, groene, centraal gelegen wijk.

STAKEHOLDERS IN DE WIJK

- Wijkraad – heeft kennis over het functioneren van de wijk en over het welzijn van oudere bewoners (via wijkcoördinatoren).
- De Ark – kerkelijk zingevingscentrum, ogen en oren van de wijk.
- Winkeliersvereniging – vertegenwoordigt belangen ondernemers in het centrale winkelcentrum 't Paradijs.
- Wijkcentrum & Maatvast – gericht op het sociale vangnet en beheer wijkcentra.
- Meerwaarde – gericht op jongerenwerk.
- Sportservice – gericht op laagdrempelige sport en bewegen in de wijk met kinderen en 60+.
- Gebiedsmanager gemeente – werkt met de andere partijen aan een fijne en veilige buurt.

STAKEHOLDERS AMBTELIJK

- Groenvoorzieningen, energie en duurzaamheid, landschap, leefbaarheid, erfgoed, veiligheid.
- Cluster Ruimte, Economie & Duurzaamheid. Heeft globale verkenningen van de wijk nodig gericht op vergroening, mobiliteit, klein korrelige verdichting vanuit bestaande waarden. Stelt onderzoeks- en ontwerp-vragen, observeert vanuit de achtergrond.
- Team Onderzoek heeft historisch onderzoek naar de wijk verricht in het Noord Hollands Archief en het Nieuwe Instituut.

JONGEREN MET EEN ROL

- Leerlingen Technasium/4 VWO van het Kaj Munk College werken aan verkenningen ontwerp van het stedenbouwkundig plan via Minecraft en profielwerkstukken.

WONINGCORPORATIE YMERE

- Heeft 40% vastgoed in eigendom, heeft een rol op de achtergrond en geeft de neutrale hoofdrol aan PvA om de verwachtingen van bewoners zuiver te houden.
- TuD Onderzoeker Lidwine Spoormans vanuit New Heritage: zijn naoorlogse wijken nieuw erfgoed?

EXPERTS

In de startfase van het proces geven externe experts kritische reflectie en input.

- Stadssocioloog Ivan Nio vanuit sociologisch onderzoek over de positie van Haarlemmermeer in de MRA.
- Systeemanalist/filosoof Arie Voorburg over de integrale manier van data verzamelen, gericht op vitalisering van wijksystemen.
- Stedenbouwkundige Bernardina Borra over nieuwe wijkeconomie, nieuwe verdienmodellen vanuit identiteit.

Najaar 2021

LIJN 1 | ONTWERPEND ONDERZOEK

Proudley, Pallesh & Podium Architectuur

LIJN 2 | TOEKOMSTBESTENDIGHEID NAORLOGSE WIJKEN

Ymere

LIJN 3 | VAN INBREIDEN TOT OPTOPPEN

Team Verdichtingsvisie Gemeente Haarlemmermeer

LIJN 4 | HOE FUNCTIONEERT DE WIJK

Team Onderzoek Gemeente Haarlemmermeer

DESKUNDIGEN

STADSSOCIOLOOG IVAN NIO

Betrokken bij Woonsymposium 2019 & Verdichtingsvisie Haarlemmermeer

SYSTEMECEOLOG EN FILOSOOF ARIE VOORBURG

Betrokken bij de Inclusieve Woonopgave Haarlemmermeer 2018 | Regiodeal 2018 Made in de metropo(ol)der Schiphol als aanjager van leefbaarheid, sociale cohesie experiment en innovatie | Safari MRA 2019 | Expertmeetings Energielandschappen 2020

STEDENBOUWKUNDIGE / ARCHITECT / ONDERZOEKER BERNARDINA BORRA

Ecosystemen van werk in de stad. Betrokken bij Thuis voor Ontheemden 2015 /2016 | Verdichtingsvisie Haarlemmermeer 2021 | Safari MRA 2019

BESTUURSKUNDIGE EN PROJECTMANAGER GEBIEDSONTWIKKELING EDWIN PERSAUD

Senior projectmanager gebiedsontwikkeling. Versnelling woningbouwopgave Den Bosch, Minitopia, flexwonen en spoedzoekers

ARCHITECT, RESEARCHER LIDWINE SPOORMANS

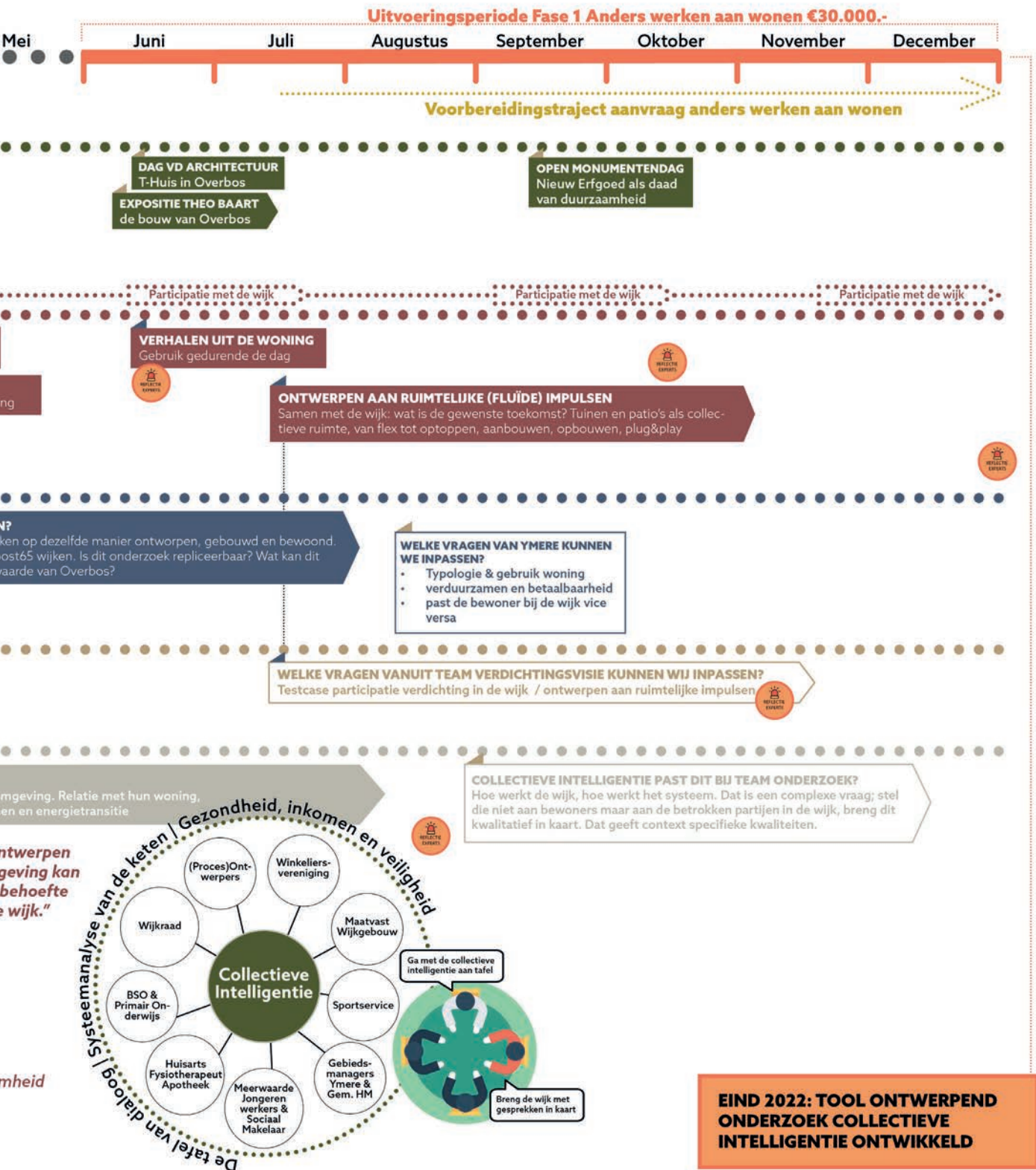
Architect, researcher en lecturer heritage and design TUDelft

EXPERT DUURZAAMHEID

Wie kan dit zijn.

"Hoe kunnen we zo ontwerpen dat de gebouwde omgeving meebewegen met de behoeften aan verandering in de wijken"

sociale duurzaamheid

UITLEG OVER BOVENSTAAND SCHEMA

Dit schema geeft het fluïde proces weer van alle inhoud, betrokkenen met ieder een eigen tijdpad en snelheid, om het proces te kunnen structuren en voorspellen. Te zien is dat er rondom verschillende partners werklijnen zijn uitgezet. Deze lijnen werken individueel, maar wisselen ook uit wanneer nodig.

LIJN 0 | VOEDING ONTWERPEND ONDERZOEK

De integrale vraagstelling over Wonen loopt al jaren. Het fundament van partners, experts en stakeholders is aanwezig. De activiteiten op participatie en ontwerp zijn aangejaagd door de oproep 'anders werken aan wonen', wat ervoor zorgt dat bewoners, stakeholders en partners meebewegen.

MINECRAFTING THE CURRICULUM

In het kader van Innovatie Cultuuronderwijs zijn leerlingen van het Kaj Munk College (4VWO) aan de slag gegaan met de vernieuwing van een jaren-'80-wijk ('bloemkoolwijk'). Die wijken zijn inmiddels zo'n veertig jaar oud en zullen moeten worden vernieuwd. Hoe? Dat gaan de leerlingen onderzoeken in Overbos, vanuit de ontwerpmogelijkheden in het computerprogramma Minecraft.

DAG VAN DE ARCHITECTUUR

De dag van de Architectuur is een jaarlijks terugkerend evenement. De vorm en inhoud verschilt per jaar. In 2022 is het landelijke thema van de Dag van de Architectuur 'Thuis'. Podium voor Architectuur viert de dag in Overbos, met wandelingen door de wijk onder leiding van bewoners en een kijkje hier en daar in de verschillende type woningen. De dag wordt gebruikt om door te gaan met het ophalen van verhalen over de wijk en vervolgen met gesprekken over de dagelijkse routing in huis en de wijk. Bovendien is het een moment waarop de eerste uitkomsten vanuit het ontwerpend onderzoek worden getoetst bij bewoners.

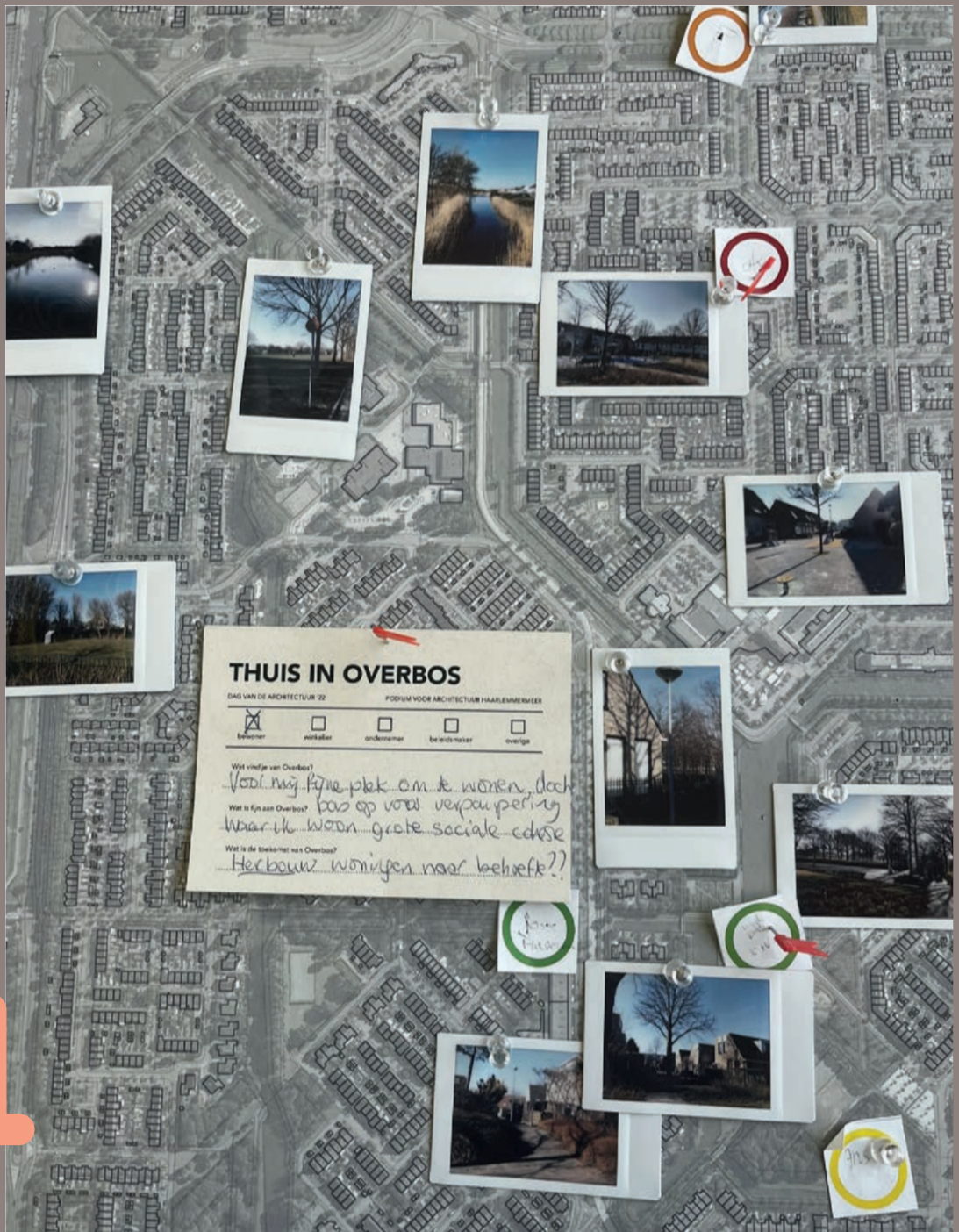
Foto's van de dag

OPEN MONUMENTENDAG

Het thema van de Open Monumentendag is Duurzaamheid. Podium voor Architectuur voegt een nieuwe definitie toe aan dit onderwerp: nieuw erfgoed als daad van duurzaamheid. In september viert de Open Monumentendag met een ontwerpworkshop met drie groepen participanten, partners en experts onder leiding van drie ontwerpers tijdens Open Monumentendag. De basis voor deze workshop zijn de uitkomsten uit het ontwerpend onderzoek en is een vervolg op de dag van de Architectuur. Dit programmaonderdeel resulteert in Scenario's Ruimtelijke Interventies in december.

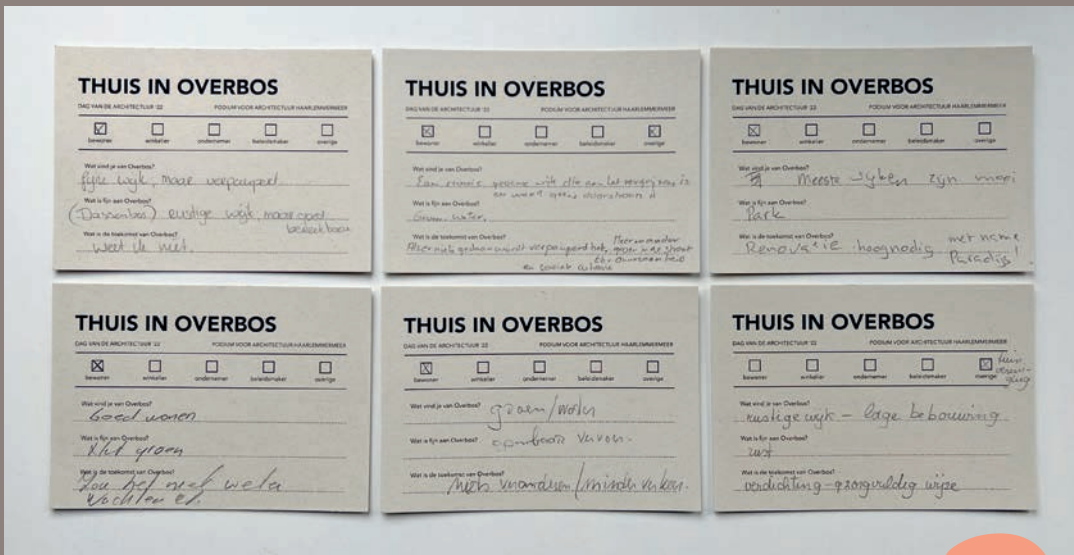

1

LIJN 1 | ONTWERPEND ONDERZOEK

Divergerend en convergerend bewegen we door de maanden van fase 1. We starten met de ontwerp vragen in samenspraak met de partners. De activiteiten op locatie Overbos zijn gericht op de participanten d.w.z. bewoners en stakeholders uit de wijk. Procesbeschrijving van de kenniscirculatie en inhoudelijke afstemming met de partners en vijf externe experts. De ontwerpers gaan aan de slag met het narratief dat is opgehaald. Op verschillende momenten in de tijd worden de scenario's met de vraag; is dit wat we bedoelen? Tegelijkertijd worden er nieuwe verhalen gevonden die aanvullend werken op de scenario's.

2

LIJN 2 | TOEKOMSTBESTENDIGHEID NAORLOGSE WIJKEN

Ymere heeft in samenwerking met de TU Delft onderzoek gedaan naar zogenoemde post-65-wijken met de kernvraag: “Kunnen we de Post-65 bouw beschouwen als Nieuw Erfgoed?” Het onderzoek beschrijft de waarden zoals ervaren door gebruikers, makers, eigenaren en de gemeente. De focus lag op de H-buurt in Amsterdam-Zuidoost. Voor Ymere is dit onderzoek van belang omdat ongeveer 25% van het vastgoed uit deze periode stamt. Dit vastgoed is deels gebouwd in groeikernen als Almere en Haarlemmermeer. Door te begrijpen wat gewaardeerd wordt aan dit vastgoed en de stedenbouwkundige opzet waar dit vastgoed in ligt, kan Ymere bij onderhoud en renovatie de komende jaren bewaren, verbeteren of terugbrengen wat van waarde is. Het onderzoek van Ymere met de TU Delft roept de vraag op of dit ook op Haarlemmermeer van toepassing is.

Ymere benadrukt dat ze voorzichtigheid wil betrachten over de eigen rol om niet een verkeerde indruk/beeld bij de huurders te scheppen. Waar mogelijk neemt Ymere de leiding en blijft als betrokken partij meer op de achtergrond. In deze eerste fase heeft deze voorzichtigheid ertoe geleid dat Ymere, los van het aandrigen van het vraagstuk, geen rol heeft gespeeld. Daarvoor was het niet het juiste moment, maar dat kan in het vervolg weer anders zijn.

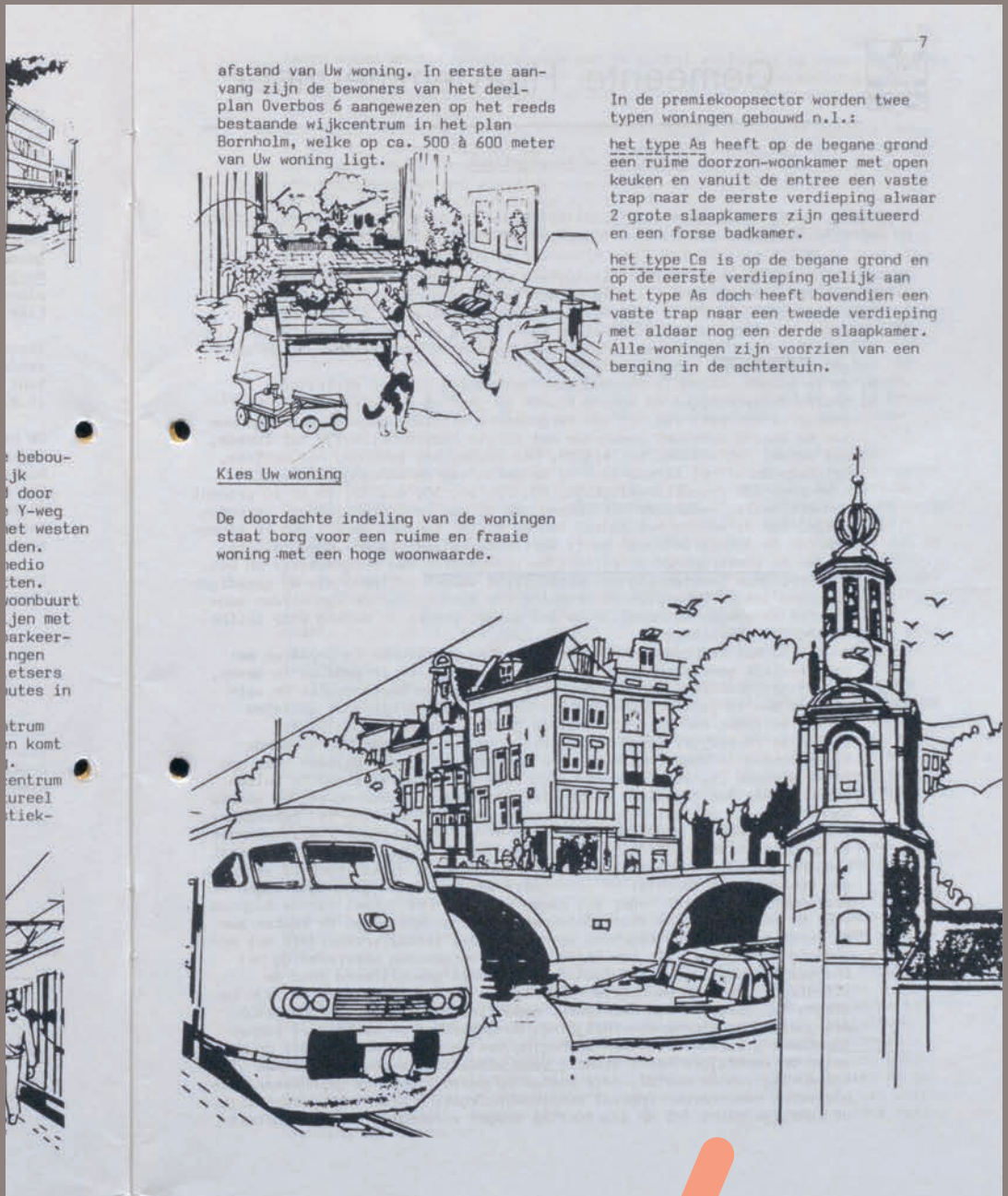
3

LIJN 3 | VERKENNINGEN VERDICHTINGSVISIE

Bureau De Zwarte Hond heeft i.s.m. gemeente ingezet op het versterken van de ruimtelijke waarden als de polderlinten, de groene longen in de wijken, mobiliteit en verstedelijking rond hubs. Op 8 typische locaties wordt een deelgebied uitgewerkt, waaronder een naoorlogse wijk. Het Ontwerpend Onderzoek naar de waarden in de wijk en versterking daarvan, voeden het kernteam Verdichting: wat zijn de waarden, wat is gewenst door bewoners, wat past bij de wijk, is dit van toepassing op de andere naoorlogse wijken? Andersom voedt het kernteam Verdichtingsvisie het met concrete vragen, reflecties en suggesties vanuit de Verdichtingsvisie. Op deze manier circuleren de kennis en de uitkomsten van de participatie op sector overstijgende wijze. Het Ontwerpend Onderzoek heeft de gemeente geïnspireerd om een uitgebreid stedenbouwkundig onderzoek uit te voeren in de wijk.

HISTORISCH ONDERZOEK DOOR DE GEMEENTE HAARLEMMEER

Team Onderzoek neemt in dit project de historie van de wijk Overbos onder de loep. In navolging van het onderzoek dat wij – in de publicatiereeks Kijk op de Wijk – doen naar bestaande wijken en kernen. Het historische onderzoek naar de wijk Overbos werpt licht op de keuzes die zowel in ruimtelijk als sociaal opzicht in het verleden zijn gemaakt en geeft daarmee zicht op hoe deze wijk heden ten dage functioneert. Dit onderzoek inspireert tot een verdere verkenning in een volgende editie van onze onderzoeksreeks Kijk op de Wijk.

‘HET ZIJN NIET DE
MOOISTE HUIZEN
MET AL DAT TRESPA,
MAAR WE ZIJN HIER
OPGEGROEID. OVERBOS
HEEFT WAT MEER
WARMTE EN NATUUR
NODIG. HOPELIJK IS
DAAR GENOEG
AANDACHT VOOR.’

MIKE EN ROY, GROEIDEN OP IN OVERBOS

INTERVIEWS MET BEWONERS

PERIODE VOORJAAR - NAJAAR 2022

GESPREK MET CORA EN JESSICA, MOEDER EN DOCHTER, BEIDE WONEND IN OVERBOS

We zitten in het centrale park van Overbos, aan een stenen (hufferproof) picknicktafel bij de vijver. Er staat een opvallende 'perpetuum mobile'-fontein in de vijver, die net afgelopen maand weer is hersteld. Het park rondom de vijver is tien jaar geleden door een landschapsarchitect grondig vernieuwd en het resultaat is een erg mooie groenzone. Cora vraagt ook of ik de sculpturen langs de kant heb gezien. Dat heb ik, en ik vind ze opvallend goed. Maar veel mensen hier merken ze niet eens op.

Tijdens ons gesprek lopen en fietsen er veel bekenden van Jessica en vooral Cora langs, wat steeds tot enthousiast groeten leidt.

Cora vindt het park erg mooi opgeknapt, maar nu na bijna tien jaar begint het weer verwaarloosd te raken. 'Al lopen er wel dagelijks vuilrapers rond en doet handhaving het heel aardig. Buren letten goed op en melden onregelmatigheden ook. En één keer per jaar is er een buurtbijeenkoms in wijkcentrum De Boskern over veiligheid.'

Cora, Jessica en ook Cora's andere dochter wonen in Overbos, op 200 à 300 meter van elkaar, in de directe nabijheid van het centrale park. 'Dit is een gebied met vrijwel alleen koopwoningen. Ik heb veertig jaar geleden hier een huis gekocht, toen kon dat nog tegen heel voordelige voorwaarden (premie B-regeling). We kwamen uit Haarlem, Overbos was gloednieuw en voelde nog helemaal als een deel van de polder. De vijver was eigenlijk meer naar het zuiden gepland, maar ligt zo ideaal in de buurt.'

Voor kinderen was Overbos vroeger een paradijs. 'HET WEMELDE VAN DE LEEFTIJDGENOTEN. ER WAS ONTZETTEND VEEL RUIMTE DOORDAT ER PARKEERPLAATSEN WAREN GEMAAKT, MAAR NIET WERDEN GEBRUIKT.' Jessica herinnert zich dat er op het parkeerplein voor de deur werd getennist en gevoetbald. 'Er waren dans- en toneelvoorstellingen in de openlucht, skelterraces. Nu kan dat niet meer, want nu staat het wél vol met auto's.'

Je leerde ook omgaan met veel verschillende bevolkingsgroepen en je leerde ruzies oplossen. Cora herinnert zich een ruzie om een knikker die Jessica had gewonnen van een jongetje een jaar jonger. 'Zijn moeder kwam verhaal halen vanuit het kampje aan de rand van Overbos waar ze woonden, heel boos, maar de ruzie werd al pratend bijgelegd. Het lijkt erop dat dit tegenwoordig veel minder voorkomt, en zo leren kinderen veel minder goed om problemen op te lossen.'

Jessica's kinderen weten gelukkig niet wat ze missen. 'Dit soort ruzies maken ze weinig mee. Ze hebben het nog steeds heel erg goed hier. We wonen in Hardersbos, waar je nog steeds genoeg speelruimte hebt vlak bij huis. Dit is de betere kant van Overbos.' Maar daarover straks meer.

Hier was vroeger ook een buurtbarbecue, maar die is nu vervangen door een jaarlijkse buurtborrel. Maar wel in januari.

Je ziet wel sporten van verpaupering in de buurt. Steeds vaker laadbakken en containers in de tuin, buitenspeelgoed dat overal rondslingert. Kinderen worden minder opgevoed. Dat is reden om toch na te denken over de toekomst, hoe beperkt de problemen ook (nog) zijn. En ook al voel je je over het algemeen veilig hier. Zo hebben de burens een keer een hele dag de deur open laten staan zonder dat er iets gebeurde.

Dat kan dus nog steeds, al heb je soms het idee wel dat mensen zich minder veilig voelde. In elk geval maakt iedereen zijn eigen terrein ook echt meer 'eigen': veel meer dan vroeger bakent iedereen zijn eigen gebied af met hoge schuttingen. En ze kijken je er ook op aan als jij dat niet wilt doen.

Zowel Cora als Jessica ziet een duidelijk verschil tussen het noorden en het zuiden van Overbos, met 't Paradijs als scheidslijn. 'In het noorden is meer huur, dan denken mensen toch al gauw: "Ach, het is niet van mij" en dat zie je af aan gebrekkiger onderhoud in de hele wijk. Een tuintje in een huurhuis toch lastig; het geeft geen duidelijke verantwoordelijkheid.' Er zijn dus wel gebouwen aan vervanging toe. De hoogte in? 'Misschien, als het maar niet té hoog is. Er zijn wel plaatsen – postzegels – waar dat zou kunnen, en waar al met meer variatie in de bouw wordt gewerkt.' Niet per se hoogbouw: 'Neem nu die "potloodwoningen" iets ten zuiden van het park. Die zien er opvallend uit en zorgen voor variatie. Lage seniorenhuizen en -appartementen zouden wel passen in de buurt.' Cora moet er trouwens niet aan denken haar huis te verlaten.

'Die variatie tussen huizen, tussen mensen: dat is als je erover nadenkt wel echt de "waarde" van Overbos.'

En tel daarbij op dat de wijk uitstekend bereikbaar is met het OV en dat er (in heel Hoofddorp) een prachtig net van fietspaden is, en je hebt een uitstekend woonomgeving. In elk geval in hun deel van de buurt.

'De Ark en de Boskern organiseren wel activiteiten. Maar voor jongeren is er wat weinig. De JOP (Jongeren Ontmoetings Plek, dat we kunnen zien liggen vanaf de picknicktafel) is een aardig idee, maar omdat er verder niet zoveel kan wordt het toch al gauw de zoveelste hangplek. En blijven kleine groepen jongeren doelloos rondlopen en dingen vernielen.'

Gevraagd naar een buurtcafé geven ze toe: dat is toch wel een gemis. 'De snackbar vangt het een beetje op met wat tafeltjes buiten. Het plein voor 't Paradijs mag best een beetje opgefrist.' Maar zoals Jessica zegt: 'De winkels zijn nu ook weer niet zó slecht met die snackbar en de Big Bazar. Een groot voordeel: je hoeft niet meteen de massa in. Zoals in Floriande en Toolenburg. Houd het rustig, zelfs een beetje exclusief.'

Daarmee eindigt het gesprek. Waarna Jessica en Cora afscheid nemen en samen door het groen naar hun huizen lopen. Met elkaar, vlak bij elkaar.

EEN KORT GESPREK MET **DANNY** — GROEIDE OP IN OVERBOS MAAR WOONT NU IN TOOLENBURG

Danny (36) is opgegroeid in Overbos en op zijn 25e naar het naastgelegen Toolenburg verhuisd. Hij legt uit: *'Huren lukte me niet in Overbos. Ik stond op de wachtlijst en het appartement waar ik nu woon, kwam vrij. Ik ben wel verknocht aan Hoofddorp. Als je in de stad bent en 10 meter verder kijkt, zie je alweer een muur. En ik wil niet de hele tijd die drukte: nu ben ik in een kwartier in Haarlem met de bus, in een half uurtje in Amsterdam en heb ik tegelijk de natuur.'*

Zie je jezelf ooit weer terugverhuizen naar Overbos? *'Ik zou er best naar terug willen gaan. Mijn ouders wonen er nog steeds en soms pas ik op hun huis als ze op vakantie zijn. In hun straat wonen nog steeds veel dezelfde mensen die regelmatig een praatje maken.'*

Hoe groeide je op in Overbos? *'Ik kan wel zeggen dat ik een gelukkige jeugd heb gehad in Overbos. Ik woonde in een rijtjeshuis in Mastbos, vlak bij het winkelcentrum. Ik was altijd buiten. In de zomer op mijn favoriete plek in Park Overbos. Om vooral veel te voetballen, met al mijn vrienden zat ik in hetzelfde team bij SV Overbos. In Toolenburg ging ik naar de middelbare school. Met klasgenoten uit de wijk. Alles hadden we in Overbos: speelveldjes, een skatebaantje, voetbalveldjes en een goed winkelcentrum.'*

Zie je Overbos veranderen?

'Toen ik opgroeide was er best veel jeugd. Nu denk ik veel meer migranten, en bijna geen kinderen op straat. Je hebt hier best veel sociale huur en koop door elkaar. Het is eigenlijk gewoon een sociale huurwijk. Wel wat voorzieningen, genoeg basisscholen, maar bijvoorbeeld bijna geen kunst op straat. Misschien is het best wel een beetje verpauperd. Mag ik dat zeggen?'

Wat is de lelijkste plek in Overbos?

'PUTTERSBOSS VIND IK ZO LELIJK: ER IS GEEN GROEN, ALLEEN MAAR GRIJS. EN HET WINKELCENTRUM KAN WEL WAT MEER ELAN GEBRUIKEN.'

'Het is uitgebouwd maar in oude stijl. Vroeger was er een groentebroer, pizzeria, notenzaak en viswinkel. Nu alleen twee supermarkten en een bakker. En een Shoeby en een chocolaterie waarvan ik me afvraag hoe ze het overleven. Ik denk wel dat er behoefte is in de wijk aan een goed lopend winkelcentrum. In Toolenburg komt er een muzikantje, kun je dingen proeven en is het gewoon wat gezelliger. Daar kan het winkelcentrum in Overbos wel wat van leren.'

TOEKOMSTSCENARIO'S VOOR OVERBOS

Jongerenwoningen?

'Ja! Sowieso behoefte.'

Senioren?

'Ik weet niet of dat echt past.'

Torenflats?

'Misschien langs de Zuidtangent? Een flatje hier en daar hebben we wel nodig. Maar verder zie ik de invulling in Overbos nog niet echt voor me.'

Meer bos?

'Niet nodig. We zitten aan het Haarlemmermeerse bos, natuur hebben we al. En Mysteryland!'

RALPH, WERKT BIJ TEAM SPORTSERVICE, WOONT IN OVERBOS

ACHTERGROND EN AANKOOP WONING

Ralph woont in Overbos met vrouw en kind (tweede onderweg) sinds 2018, na jarenlang in Amsterdam-Zuid te hebben gewoond. Hoofddorp ligt mooi tussen Haarlem en Amsterdam in, de voor hem belangrijkste plaatsen. Hij kende Hoofddorp eigenlijk niet, maar is met een open blik gaan zoeken in de wijde omgeving van Amsterdam. Hoofddorp bleek wel vergelijkbaar met Mijdrecht, de plaats waar hij opgroeide.

DE WONING EN DE WIJK

Ralph heeft een koopwoning in Sandbos tegenover basisschool De Regenboog, aan een niet-doorgaande weg. Eerst miste hij wel de drukte van Amsterdam, maar langzaam is hij de rust en ruimte gaan waarderen. Hij vindt de wijk nu een prima plek om op te groeien. Al verkassen de meesten 19- en 20-jarigen wel naar een studentenwoning buiten Hoofddorp.

De wijk heeft genoeg speelterreinen en vlak bij zijn huis is 'toevallig' skate-mekka ontstaan: een paar rails waar je fantastische manoeuvres kunt maken. Ralph ziet niet dat we extra faciliteiten missen. Speeltempels voor kinderen zijn wel met de auto bereikbaar, dat hoeft hier niet. De bereikbaarheid is over het algemeen uitstekend. Goede fietspaden, goede ov-verbindingen.

'Winkelcentrum 't Paradijs is praktisch voor de dagelijkse behoeften, maar je gaat er nooit met plezier heen. Het zou echt helpen als er horeca bij kwam.'

De buurt is zich schoorvoetend aan het vernieuwen: bij hem in de buurt is nu vrijwel alles koopwoning. *'Maar als je dat buurtje uit loopt zie je in Overbos wel sociale verschillen terug in de huurhuizen. Ze zijn gemiddeld kleiner en slechter onderhouden.'*

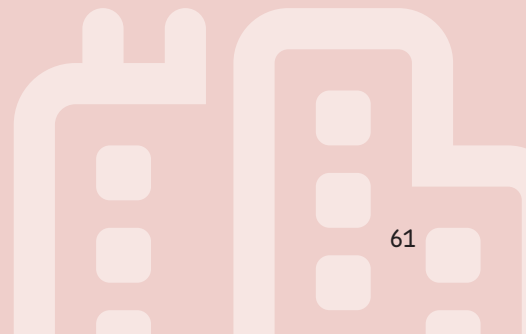
TOEKOMSTSCENARIO: DE HOOGTE IN

Hoogbouw is volgens Ralph echt een interessante optie voor Overbos. Hij heeft jaren als makelaar gewerkt en uit die praktijk heeft hij goede ervaring met hoogbouw aan de Toolenburgse Plas. *'Daar kwamen mensen op af van totaal verschillende leeftijd. Zo zou het ook in Overbos kunnen: jong, starters dus, naast senioren. Die dan langzamerhand huizen verlaten en vrij maken voor nieuwe bewoners. De doorstroom die je dan creëert, zou ook maken dat je minder parkeerplekken nodig hebt. Ze zijn nu goed gevuld, maar de jongere generatie lijkt minder auto te rijden.'*

'ALS JE DE HOOGTE IN ZOU GAAN: HET EERSTE WAAR JE AAN DENKT IS TOCH 'T PARADIJS. JE MOET DAN WEL GOED NADENKEN OVER DE UITSTRALING VAN DE FLATS. MAAR HET BIEDT ABSOLUUT PERSPECTIEVEN.'

Het bouwen van nieuwe rijtjeshuizen lost niet alleen te weinig nood op, het is vaak bureaucratisch heel lastig. Ralph kent uit zijn makelaarspraktijk het voorbeeld van het kasteel van Almere: *'Er gebeurt al jaren niets op het terrein van het kasteel, maar woningen bouwen kan niet doordat de gemeente het niet de bestemming 'wonen' wil geven, bang om afspraken te schenden. En zo blijft het maar braak liggen. In Overbos kun je dat ook krijgen, omdat veel plaatsen ook geen bestemming wonen hebben.'*

'Ook daarom is bouwen in de hoogte een goede oplossing. Daar heb je geen bestemmingswijziging voor nodig.'

GESPREK **JAN**, VOORZITTER WIJKRAAD EN EX-POLITIEAGENT

Overbos is met 40% sociale woningbouw de 'armste' buurt van Haarlemmermeer. De huizen zijn betrekkelijk dicht op elkaar gebouwd. Met deze 'verstening' is de wijkraad ook bezig.

Een persoonlijk project van Jan is het aanpassen van zijn straat, waar nu groot onderhoud wordt gepland. Groen is sowieso een belangrijk punt van interesse: hij was de eerste met een geveltuintje, een voorbeeld dat veel navolging heeft gekregen.

HET DESTIJD'S GEPLANTE GROEN BESTOND UIT SNELGROEIERS, NIET GESCHIKT VOOR DE LANGERE TERMIJN.

Hij doet nu een voorstel voor betere, langdurig goede beplanting. Daarbij heeft hij zelf naar de soorten beplanting gekeken. De bedoeling is om geleidelijk steeds meer delen van de buurt zo permanent te vergroenen. En eerder heeft hij al iets vergelijkbaars gedaan in Mastbos.

De uitbreiding van de huizen, zoals dat nu steeds meer gebeurt, wordt gedaan in houtskeletbouw. Huizen worden beter, maar ook langzamerhand duurder. Er komen meer expats, en sowieso veel mensen die hier alleen wonen, niet leven. 'Overstort van de regio' noemt hij dat.

Verdichting is lastig, moeilijk te zien waar dat kan. Misschien op het terrein van de voetbalvereniging.

De jeugd heeft te weinig voorzieningen in de wijk, maar daartegen is ook wel weerstand van bewoners. Zo is een jeugdhonk aan de IJweg gesloten vanwege geluidsoverlast. Gevolg is dat ze nu zelf rondhangen in de buitenlucht en dat daar rommel achterblijft.

Er worden ook wel vernielingen aangericht, vooral bij scholen in de buurt.

Tegelijk is er vergrijzing en wordt gedacht aan 'knarrenhofjes': een goed alternatief tussen woonhuis en verzorgingshuis, zelfstandig in de buurt van goede voorzieningen. Ymere wil hier wel aan meewerken, maar het is de vraag hoeveel budget er is. Hetzelfde probleem speelt op sociaal gebied: het wijkcentrum is echt verouderd.

Wat daarbij ook niet helpt: het winkelcentrum 't Paradijs wordt eenvormiger doordat oude winkels verdwijnen. Er zitten nu al twee grote supermarkten in. De horeca is al helemaal verdwenen, of je moet de snackbar daartoe rekenen. Dat maakt dat een sociale functie langzaam verdwijnt. Iets wat je meer ziet in dergelijke wijken: in Pax gaat het net zo.

GESPREK MET ERIK, SOCIAAL WERKER JEUGD, JONGERENWERKER HOOFDDORP ZUID/WEST, MEERWAARDE

HET WERK VAN MEERWAARDE

Meerwaarde is een welzijnsorganisatie voor heel Haarlemmermeer. Tachtig medewerkers hebben allemaal hun eigen specialiteit, waarmee ze in teams werken voor een bepaald gebied in Haarlemmermeer. Overbos vormt één Meerwaarde-gebied met Floriande, waar ook het jongerencentrum zit.

VRAGEN AAN MEERWAARDE

Sociale hulpvragen kun je stellen op een aantal infopunten van Meerwaarde. Voor bewoners van Overbos staat dat punt in winkelcentrum Bornholm. Niet onoverkomelijk, maar de bedoeling is toch om er eentje dichterbij, dus in Overbos zelf te plaatsen. De belangrijkste thema's waar vragen over gesteld worden zijn woningnood, huisartsen (ook landelijk, er zijn 3000 mensen zoek in het huisartsenregister!) en financiële zaken dan wel problemen. Los van excessen, die je nu eenmaal bijna overal hebt, is de ernst van de hulpvragen redelijk beperkt.

EEN VAAK BINNENKOMENDE KLACHT VORMEN HUURVERHOGINGEN. MEERWAARDE HEEFT DAARVOOR ADVIES EN JURIDISCHE ASSISTENTIE BESCHIKBAAR. MAAR ALS HET MET DE VERHUURDER NIET LUKT, ZUL JE TOCH NAAR DE GEMEENTE MOETEN. DIT ZIT ZEKER IN DE TOP 3 VAN PROBLEMEN.

JONGEREN IN OVERBOS

Overbos heeft betrekkelijk weinig jongeren, waardoor er met hulp van de buurgebieden genoeg voorzieningen zijn. Netwerkpartners zijn Maatvast, Sportservice, de scholen. Middelbare scholieren (zitten buiten Overbos op school, er is geen middelbare school in de wijk) worden wel ingeschakeld om pop-up-infopunten op te

richten. Een standje met info bij bijvoorbeeld scholen waar dan een aantal jongeren flyers uitdeelt.

Klachten over jongeren zijn er niet veel. Een mooie oplossing als hangplek is de JOP (Jongeren Ontmoetings Plek), een groen huisje waar ze bij elkaar komen. Net iets minder openbaar, zicht- en hoorbaar, maar zonder horeca en dergelijke. Het is echt hangen, het moet geen jeugdhonk zijn; daarvoor moeten ze naar Floriande. (Of naar het centrum van Hoofddorp.) Bovendien zijn er twee voetbalclubs, een skatepark en de Toolenburgse Plas, dus voor verenigingssport heeft de wijk genoeg voorzieningen. Ook voor zelfstandig sporten trouwens. Een woning moeten jongeren die hier opgroeien vermoedelijk buiten de wijk gaan zoeken. Niet alleen zijn er weinig vertrekkers – maar hoe lang blijft dat zo? – er is gewoon niet zoveel betaalbaars voor starters. 40% van de wijk is sociale huur, lange wachtlijsten dus. Maar veel jongeren denken helemaal niet aan huren als optie. En het idee van kleiner wonen (opsplitsen) is ook niet erg ingeburgerd.

EEN BUURT MET WEINIG GEBREKEN

De mensen zijn over het algemeen redelijk tevreden over de buurt, en voor jongeren is het niet zo'n probleem dat Floriande beter voorzien is. Het winkelcentrum heeft geen fietsenmaker, dat is een voorbeeld van iets wat je echt hier wel zou moeten hebben. En toch ook wel iets meer eetgelegenheden. Die zijn goed sociaal cement. Maar zoiets maakt een wijk ook al snel duurder. Op die punten kan de wijk wel vernieuwen, moet dat misschien wel. Maar zoals uit het verhaal wel blijkt: er is tegelijk veel goeds dat behouden moet blijven.

GESPREK MET **JET**, VOORMALIG JOURNALIST; **DAGO**, VOORMALIG COÖRDINATOR RUIMTELIJKE ORDENING IN NOORD-HOLLAND EN ACHT JAAR LANG LID VAN PROVINCIALE STATEN EN **PIET**, VOORMALIG TECHNICUS

Voor deze drie bewoners is het prettig wonen in de wijk, vooral omdat de sociale samenhang in de kleinere 'blokken' goed is. De wijk verandert wel. Veel oude huurwoningen zijn verkocht, en vonden meteen gretig aftrek, terwijl ze toch bepaald niet goedkoop waren. De wijk is dus divers, bijvoorbeeld qua 'vermogensposities'.

De woningen waren in het begin zeer gammel: rioleringen waarvan de stukken niet goed aan elkaar zaten, vloeren met gaten erin. Dit is vaak later verbeterd, waarbij Ymere een goede rol speelde. Veel bewoners klusten ook zelf, ondanks dat het vrijwel altijd om huurwoningen ging. Mooi is dat er nu vrij veel met houtskeletbouw wordt gewerkt, wat de huizen meer waard maakt.

Veel bewoners zijn trots op hun huis én op hun tuin. Dit is een goed alternatief voor het soms wat armoedige groen. Destijds zijn er snelgroeiers geplant, populieren vooral, die na een tijd rijp zijn voor vervanging. Er wordt wel aan de verbetering van het groen gewerkt, maar vaak hapsnap, er zit niet één plan voor de hele wijk achter. Een ergernis van veel bewoners zijn ook de bladeren die niet of erg laat worden opgeruimd.

Dat heeft ook met kosten te maken. De plantsoendienst heeft maar een klein budget. Te klein, zonder meer.

Dus dan komt het er vaak op neer dat je het zelf moet onderhouden. En dan hebben we het er niet over dat er volgens veel bewoners niet genoeg groen is.

Aan seniorenwoningen is zonder meer behoefte, maar de wijk is ruimtelijk gezien eigenlijk te vol voor bouw daarvan. De ruime opzet van de wijk betreft alleen de parkeergelegenheid, die destijds ver boven de landelijke norm lag. De huizen zelf zijn klein; net als de tuintjes. Toch breiden velen hun huis uit.

HET WIJKCENTRUM IS GOUD WAARD; FANTASTISCH WAT ER ALLEMAAL GEORGANISEERD WORDT, EN HOË. MAAR NU WORDT DAAR OP INITIATIEF VAN DE LANDELIJKE POLITIEK OOK WEER OP BEZUINIGD.

Tot slot: het winkelaanbod is schraal. Wie het zich fysiek kan permitteren, fietst dan nog liever naar Toolenburg en Floriande, waar duidelijk hogere kwaliteit te vinden is. Maar dat kan niet iedereen. Er zijn, kortom, te weinig voorzieningen. Terwijl veel mensen – ouderen natuurlijk vooral – die juist heel erg graag in de buurt zelf willen hebben.

GESPREK MET STINEKE

Stineke werkt op de gemeentelijke afdeling Onderzoek. Met haar collega's heeft Podium voor Architectuur de expositie *Overbos als Nieuw Erfgoed* samengesteld. Zij tipten ons haar eens te benaderen. En zo komt het dat we elkaar spreken in het Theatercafé van Cpunt.

'Mijn huis staat in Padenbos, niet ver van De Boskern. Het is door Theo Baart gefotografeerd in zijn bekende serie. Die foto hing ook in de expo. Op het moment van die foto woonde ik er nog niet. Ik kom uit Badhoevedorp en ben hier in 1990 gekomen, als alleenstaande moeder. Ik woon er nog steeds, nu alleen. Het is een huurwoning van Ymere. Een jaar of acht geleden kreeg ik het aanbod om het te kopen, maar het bleek toch te duur, zeker omdat er best veel jaarlijks onderhoud nodig is. Het is een koude hoek, het huis is slecht geïsoleerd. En Ymere is er niet altijd even snel bij als je problemen hebt. In februari van dit jaar had ik stormschade, er was een grote beschermende plaat af gewaaid waardoor het kon inregenen. Wel provisorisch weer vastgemaakt, maar een heel weekend bezig geweest om een afspraak te maken. Degene die de telefoon aanneemt, heeft er geen enkel verstand van. En vaak komt er dan iemand zonder duidelijke informatie. Die moet dan weer terugkomen met het juiste materiaal. Ze zijn van goede wil, maar het werkt vaak niet efficiënt.'

'Los daarvan woon ik hier wel goed. Al wil ik niet zo nodig een woning bezet houden, ik zit hier toch best. Overbos staat niet zo goed te boek, maar daar heb ik persoonlijk geen enkele last van. Wat je wel ziet, is dat de bevolking verandert. We hadden vroeger in het straatje al vijftien nationaliteiten. Maar nu krijgen hier best vaak asielzoekers een woning toegewezen, daar heb je mensen tussen die meer overlast veroorzaken. Kinderen die laat opblijven, rommel op straat. Ik spreek ze er wel op aan als ik kan.'

'Dat werkt ook wel goed. Begrip kweken. Ik ben later nog een keer aangesproken door een oude buurjongen die een tijdlang van het padje af was geraakt. Hij complimenteerde me dat ik altijd zo straight was geweest. Ik kon aardig met de jongerenoverlast omgaan. En een hangplek moet er nu eenmaal zijn. Mijn dochters konden gewoon over straat lopen, en volgens mij is dat nog steeds zo. De kinderen zijn hier vrij. Maar je moet wel voor jezelf opkomen.'

'Met 't Paradijs ben ik wel tevreden. Goed voor de eerste levensbehoeften. Mooi ook dat de basisscholen hier nog zitten. Er zijn wel veel nieuwe scholen gebouwd in Floriande, maar hier zijn er nog behoorlijk wat blijven staan. En ik ben heel blij dat het Haarlemmermeerse Bos dichtbij is. Met kleine plukjes kun je de wijk nog wat groener krijgen, maar we hebben dat bos, dus het hoeft niet zo veel te zijn.'

Seniorenwoningen (her)bouwen? 'Niet te doen. Natuurlijk is het mooi als er mogelijkheden waren om hiervandaan te verhuizen. Maar dat is duur, en de vergoedingen van de gemeente zijn mooi, maar echt niet toereikend. Het is dus niet zo gek dat mensen blijven zitten. Ook al is de huur dit jaar weer verhoogd. En omgekeerd is het natuurlijk mooi als je meer dynamiek in de buurt krijgt; meer kinderen en jongeren, want het stompt toch een beetje af.'

Hoogbouw? 'Mijn dochter is makelaar hier, en krijgt woningen van Ymere om te verkopen. Dus het staat niet helemaal stil. Appartementen erbij is niet gek. Die plekken met lage flats hebben nu iets lugubers. Daarin kun je best investeren.'

'Studenten hierheen lijkt me dan weer niet zo'n goed idee. Die zitten veel beter in de buurt van het station. Al zijn de busverbindingen hier prima. Neem lijn 169, die komt hier bij het ziekenhuis. Mooie, snelle verbinding.'

OVERLEG MET ANGA, SOCIAAL BEHEERDER WIJKCENTRUM DE BOSKERN, OVERBOS

De Boskern valt onder Maatvast, de centrale organisatie voor acht wijkcentra in Haarlemmermeer.

MAATVAST EN DE BOSKERN

De formule van Maatvast is om de wijkcentra in handen te geven aan een beheerder, die zelf vervolgens onderhoud, sociale voorzieningen en activiteiten organiseert. Dus Anga is van alle markten thuis. Ook anderen kunnen hier activiteiten organiseren, als ze maar met haar overleggen. Zo geeft nu een yogaclub cursussen en heeft ook een bloedprikker voor medisch onderzoek hier een kamer. Volgens collega's – zijzelf zit er net twee jaar – is er de afgelopen tijd een behoorlijke professionaliseringsslag gemaakt. Maar het mag best nog wat steviger.

DE BOSKERN TREKT NAUWELIJKS JONGEREN

Maatvast heeft wel vrij veel personeelsproblemen; Anga mist regelmatig een extra handje. Vrijwilligers zijn er genoeg, maar allemaal op leeftijd. Net als het publiek. Het is lastig om jongeren (eigenlijk iedereen van onder de zestig) hierheen te krijgen. Maar jongeren zijn ook niet de groep waar De Boskern zich op richt. Natuurlijk zijn ze van harte welkom, maar ze gaan toch eerder naar het jongerencentrum in Floriande. Maatvast werkt wel goed samen met Meerwaarde, de welzijnsorganisatie die zich meer op jongeren richt. Er zijn gezamenlijke netwerklunches, de twee werken samen binnen Amstelring. Ze onderhouden veel contacten en overleggen vaak, maar hebben behalve die lunches geen gezamenlijke projecten. Hetzelfde geldt voor de Zonnebloem en de Bibliotheek.

Sommige jongeren willen graag als vrijwilliger werken, maar dan gaat het eigenlijk altijd om mensen met een beperking. Een aantal van hen kan het prima zelf rooien met de taken, anderen hebben echt begeleiding nodig. En die moet er maar net zijn.

HET GEBOUW EN DE ACTIVITEITEN

Het gebouw van De Boskern wordt door sommigen wat verouderd gevonden; Anga vindt dat wel meevallen. Het is ook met goed meubilair ingericht, niet met het formicaspul dat je traditioneel in veel wijkcentra ziet. Wel zouden er net een paar kamers bij mogen, een kantooruimte en een fysio bijvoorbeeld. Zo'n fysioruimte is natuurlijk heel gunstig voor de vele ouderen hier. Net iets minder imponerend dan zo'n heel gezondheidscentrum (dat de wijk natuurlijk ook heeft).

De activiteiten verlopen niet altijd even soepel omdat je nu eenmaal veel met dementerenden te maken hebt, die voor vertraging zorgen. Mensen worden steeds ouder, dit is een gevolg. De filosofie van Maatvast maakt het wel moeilijk om cursussen te organiseren. Dat moet je namelijk helemaal zelf doen.

Een bekend wijkfenomeen, het repaircafé, zit niet hier, maar wel in het kerkcentrum De Ark vlakbij en 't Kattegat in Bornholm.

Zaalhuur kan, maar daarin is het prijsbeleid wat stram. Zo was er recent een verzoek om huiswerkbegeleiding hier te faciliteren, maar het ketste af op de prijs. Jammer, met iets meer flexibiliteit is het goed mogelijk om een diverser publiek te krijgen.

Er komt elke maand een nieuwsbrief uit.

De Boskern werkt niet veel samen met de andere grote partijen zoals de winkeliersvereniging. Er bestaat ook geen woonspreekuur. Dat zou er in de nabije toekomst best kunnen komen, nu er wat meer genetwerkt kan worden na twee jaar corona.

DE BOSKERN, DE WIJK EN DE TOEKOMST

Over de wijk zelf: heel groen, en dat maakt het heel mooi. Klachten zijn er wel over de lelijkheid van de (bescheiden) flatgebouwen, maar ze belemmeren het woongenot helemaal niet.

De Boskern organiseert zelf geen activiteit die met wonen en de woningnood te maken heeft. Vooral omdat dit een wijkoverschrijdend thema is. Volgens Anga zijn de huizen die er nu staan – de flats uitgezonderd – prima geschikt voor de nieuwe wooneisen. De ouderen zullen langzaam weer plaatsmaken voor gezinnen. Dat gaat al binnen twee jaar beginnen.

Dan zullen de eisen die aan De Boskern worden gesteld ook wel veranderen.

GESPREK MET MARIANNE, BEWONER VAN OVERBOS (AAN DE IJWEG)

Marianne is in 1985 in Overbos komen wonen, toen het hele gebied nog leeg en kaal was. Ze had het mooiste huis in haar rij aan de IJweg, met de beste zoninval en 'als enige een oprijlaan'. 'De rode beuk glimt helemaal als het geregend heeft. Ik heb geen gordijnen nodig voor de ramen , zo mooi.'

Ze kwam uit Nieuwegein hierheen, toen haar man werd aangesteld bij ESTEC in Noordwijk. 'Hoofddorp, weleens van gehoord... Meer was het niet.' Het duurde even voordat het gezin (het eerste kind kwam mee, het tweede is hier geboren) zich thuis ging voelen.

'Tegenover ons huis stond een landhuis met de naam Bornholm, ik weet niet of dat de naamgever van de wijk daarachter is geweest. [Het schijnt van wel. Overbos was de eerste wijk in Haarlemmermeer die niet naar een oude boerderij is genoemd.] De familie Vink die daar aanvankelijk woonde, werkte vaak in hun groentetuin. De eigenaresse, mevrouw Vink, kwam uit Almkerk bij de Biesbosch. Strijdbare vrouw, ik ging regelmatig bij haar op de thee en soms kwam ze wel bij ons langs. De familie staat ook in het Overbos-fotoboek van Theo Baart. Diens familie was ook markant in de buurtgeschiedenis. Theo's vader Cees was hoofd van de lagere school, zijn moeder Joop zat bij de Rode vrouwen.'

‘Het pleintje aan de achterkant was een zegen. Al was het – en is het nog steeds – wel een echopot. Daarom liet ik mijn zoon met klompjes en een belletje om zijn enkel rondlopen, dan hoorde je vanzelf waar hij was. Voor de kleintjes was het leuk om te zwerven, maar met het groen en de speelvoorzieningen was het niet best. Nu is er nog steeds maar een klein speeltuintje met kunstgras. Tussen de achtertuinen stonden nog helemaal geen schuttingen, wat je ook goed kunt zien op de vroege foto’s van Overbos.’

‘Boodschappen deed ik bij de nood-Dirk die lang op het marktplein heeft gestaan. ’t Paradijs was nog niet gebouwd. We kwam daar vroeger bij Kees Tabak, een winkel voor reformspullen en bonbons. Dat liep echt als een trein. Ik mis nu wel een Blokker en een ijzerzaak. O ja, en fitness, daarvoor moet je ver de wijk uit.’

DE WAARDE VAN OVERBOS?

‘Leuk aan de buurt is dat er best veel jonge gezinnen wonen. Die letten ook goed op elkaars kinderen. Ik houd wel van contact maken. Ik heb een paar keer samen een spelletjesdag geregeld voor de kleintjes. Vonden de ouders heel leuk. En nu hebben we voor de vierde keer een buurt-barbecue. Met wat subsidie maken we er best wat moois van. We hebben een buurtapp, die gebruiken we toch ook wel een beetje voor de gezelligheid.’

‘JE ZIET WEL VEEL VERLOOP IN DE BUURT. DE OERBEWONERS WORDEN OUDER, MENSEN VERHUIZEN OF KOMEN TE OVERLIJDEN. DE SOCIALE COHESIE HOUDT EEN BEETJE OP BIJ JE EIGEN BLOK. DAARBINNEN IS DIE ER WEL.’

‘Het groen zou je met kleine dingetjes best mooi kunnen maken. Met corona waren we allemaal vaak, in de natuur. Dan merk je hoe belangrijk dat groen is. Die blote busbaan is heel lelijk, daar moet meer groen bij. En meer moestuintjes of een voedselbosje is een heel goed idee.’

‘Ik heb lang gewerkt op de IJweg-school, dat was een mooie ontmoetingsplek. De Boskern is daar ook niet onaardig voor, alleen als er een grote groep gebruik maakt van de ruimte is het te krap voor een andere activiteit. Als alternatief zou je kunnen denken aan een pop-up van Brownies en Downies, in zoiets als die gele zeecontainers van het Podium voor Architectuur. En je kunt muren van huizen voorzien van gedichten, of street art. Beter dan graffiti.’

‘Het liefst blijf ik nog zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Dat mag best kleiner, en ik kan zelfs nog zonder die oprijlaan tegenover mijn huis. Als er dan wel een tuin is. Maar zo’n woning is er gewoon niet.’

GESPREK MET **DIANE**, MEDEWERKER TEAM SPORTSERVICE HAARLEMMERMEER, WOONT IN OVERBOS MET MAN EN ÉÉN KIND VAN ANDERHALF JAAR

Diane geeft beweegles namens Team Sportservice. Bijvoorbeeld voor kinderen met autisme. Ze ondersteunt vrijwilligers en ze helpt met vluchtelingensport, om maar een greep te doen.

DE WONING

Diane heeft een vrije sectorwoning uit 1985, via REBO. Ze is eigenlijk erg tevreden. De locatie is prima. De verhuurder wil niet verkopen; mogelijk leidt dat uiteindelijk nog tot een verhuizing. Maar nu past het huis uitstekend bij haar leefsituatie. 89 m², voor- en achtertuin, genoeg slaapkamers, groot washok, zolder... zoek dát maar eens in een betaalbare koopwoning...

De huizen zijn heel fijn, maar na ruim 35 jaar wel gedeeltelijk aan vernieuwing toe. Vooral de natte delen: keuken, badkamer, wc. Maar dat gaat niet snel. Diane woont hier nu bijna zes jaar, en verzoekt ook al zes jaar om vervanging. REBO heeft voor dit huis een hoofdhuurder die doorverhuurt, en die zal moeten investeren. En die kiest daar niet altijd voor. Er heeft enkele keren iemand foto's laten maken, maar daar volgde geen actie op. Nu is het wel zo dat renoveren ook huurverhoging kan betekenen. Die blijkt trouwens niet overal te worden doorgevoerd.

DE BUURT NU

Het is veilig voor de kleine. Er is meteen een speelpleintje om de hoek en je hebt er nog een paar heel dichtbij. Ze zijn in Overbos bovendien allemaal opgeknapt. Het is een fijne buurt, dicht bij het werk, het winkelcentrum is vlakbij. Dat biedt meestal wat je zoekt, en anders is het stadscentrum tien minuten weg. Voor

ouderen kan dat wel een probleem zijn: naar het centrum met de scootmobiel. En er wonen ook mensen die geen auto en ook geen fiets hebben.

Ook mooi: het Haarlemmermeerse Bos is heel dichtbij, met zorgboerderij en Papa's Beach House.

OPGROEIEN IN OVERBOS

Diane woont op twee minuten van haar ouderlijk huis. Zij heeft weinig gepuberd, omdat ze op hoog niveau turnde en dus weinig uitging. De meeste leeftijdsgenoten organiseerden feestjes thuis. Zij heeft in elk geval weinig klachten gehoord over te weinig vermaak.

Wel is een grote groep na het eindexamen naar Amsterdam verhuisd. Ze komen weer deze kant uit nu ze een gezin willen stichten. Niet per se naar Overbos, wel naar Haarlemmermeer.

Gevraagd naar wat ze hier nu mist, denkt ze vooral aan sporthallen en gymzalen. Die zijn overdag allemaal bezet. Moeilijk te reserveren. Een zwembad is trouwens heel dichtbij.

LEVEN EN LATEN LEVEN

De bewoners verschillen erg onderling, alles zit door elkaar heen. Maar de overlast is heel beperkt, ook niet vanuit de flats. De hangjeugd zit net ver genoeg van 't Paradijs en het Haarlemmermeerse Bos. 's Avonds voelt het niet onveilig.

GEVRAAGD NAAR DE WAARDE VAN OVERBOS, NOEMT ZE: BEWEGINGSVRIJHEID, WEINIG GEDOE OVER STATUS. HAAR VRIEND IS AUTOMONTEUR, HEEFT VAAK GROTE AUTO'S VOOR DE DEUR STAAN, EN DE BUREN VINDEN DAT GEEN PROBLEEM, VAAK ZELFS LEUK. IN EEN DUURDERE WIJK ZOU DAT WAARSCHIJNLIJK ANDERS ZIJN.

DE TOEKOMST

Er is niet veel veranderd hier, er zal ook niet veel veranderen. Woningnood oplossen lijkt hier moeilijk: waar zou dan gebouwd moeten worden? Terwijl de gemeente meer aan nieuwbouw denkt dan aan vernieuwen: 'Als het staat, dan staat het.' Speelpleintjes opknappen heeft geholpen, maar verdere grote buurtinterventies ziet ze net snel komen. Wel zullen veel huizen moeten worden aangepast vanwege de strengere energieregels. Ze tochten nu behoorlijk.

EEN PAAR SCENARIO'S

- 1 *'t Paradijs tot een 'echt' paradijs maken, met speelgelegenheid en horeca en nieuwe flats:* dat zou wel leuk zijn. Er worden nu veel kinderen geboren. Als er dan flats bij komen, dan kunnen huurders of kopers kijken houden op de kinderen. Dan komt er ook minder hangjeugd, want de beste hangplek zit dichtbij in het wijkpark. Daar ligt vaak veel troep. Een mooie plek die ook jongeren van buiten Overbos aantrekt. Soms is het nodig om daar de politie en Meerwaarde in te schakelen.
- 2 *Meer bouwen voor senioren:* van seniorenflats heb je geen last. En het zou mooi zijn als er meer doorstroming kwam. Dan komen de huizen vrij voor gezinnen. (Al moet je wel eerst

renoveren.). Maar je snapt wel dat senioren hun huizen niet uit willen, dan betaal je straks meer voor minder ruimte.

- 3 *De hoogte in:* torenflats passen niet bij de wijk. Dan denk je: hee wat zit dáár nou opeens. Misschien als je 't Paradijs echt aanpakt, maar dan nóg zou het heel apart zijn.
- 4 *Maak van Overbos een bos:* meer groen zou toch lekker zijn. Bijvoorbeeld op de stoepen: net even wat meer groen, zonder grote ingrepen. Parkeerplaatsen kun je beter houden. Stukken bos invoegen waar het zou kunnen zou wel mooi zijn. Het vraagt wel om heel veel onderhoud. Misschien een vrijwilligerspoel van gepensioneerden starten? Nog een idee: Je hebt hier hoekhuizen met een grote blinde muur. Daar kunnen insectenhôtels of bijenkasten komen. En denk aan groene daken, zoals in Floriande. Kortom, graag iets meer groen, maar er hoeven niet per se huizen of gebouwen voor weg.

SOMMIGE BEWONERS ZIJN MINDER POSITIEF OVER HET GROENBELEID. ZE ZIJN TELEURGESTELD DAT ER BEST VEEL BOMEN ZIJN GEROOID. MAAR ER IS WEL ANDER GROEN VOOR TERUGGEKOMEN. DUS WE HOEVEN ECHT NIET TE KLAGEN.

YAËL, TEAM SPORTSERVICE HAARLEMMERMEER

WAT DOET TEAM SPORTSERVICE?

Het Team voert het sportbeleid van de gemeente uit. Dat is verdeeld in drie takken: verenigingen, onderwijs, beweegvriendelijke omgeving en aanvullend: topsport en aangepast bewegen, dus voor mensen met een beperking.

Bovendien verzorgt het Team ondersteuning in het bewegingsonderwijs: bewegen op het schoolplein; daar bestaan talrijke programma's voor. En kinderen laten bewegen ná schooltijd. Ook organiseert Team Sportservice diverse wandelgroepen.

Er is net een nieuw programma gestart in het centrum van Hoofddorp: Beweegmix.

KINDEREN KUNNEN GRATIS MET DIT PROGRAMMA BEWEGEN; AANMELDEN VIA SCHOLEN. IN DE EERSTE AFLEVERING DOEN ER VIJFTIEN KINDEREN AAN MEE.

De bedoeling is ook om samen met kinderen na te denken over bewegen in hun eigen omgeving: 'Wat kun je eigenlijk allemaal doen in de speeltuin? Of op het trapveldje?'

Het Team heeft een loketfunctie, waar vooral individuele vragen op worden afgevuurd: 'Waar kan ik turnen?' 'Ik heb MS, waar kan ik sporten?'

JEUGD

De doelgroepen zijn verdeeld over verschillende levensfasen, elk natuurlijk met zijn eigen wensen en grenzen. De groep 18+ is niet makkelijk te bereiken; als je iets sportiefs organiseert moet er toch ook iets game-achtigs bij, lasergamen ofzo.

Je trekt ze moeilijk aan, maar als ze er eenmaal zijn doen ze met plezier mee.

SPECIALE PROGRAMMA'S (OVERBOS)

Overbos is bij 'kansarme jeugd-projecten' vaak ruim vertegenwoordigd, samen met Graan voor Visch. (Er is ook speciale aandacht voor Rijsenhout, Zwanenburg en Nieuw-Vennep-Getsewoud.) Overbos heeft weinig verenigingen (wel twee voetbalclubs). Niet alle projecten voor Overbos richten zich trouwens op kansarme jeugd, denk bijvoorbeeld aan 'wandelen met moeders', ook omdat in de wijk een islamitische school staat waar dit idee goed aanslaat. Het zijn noodzakelijke initiatieven. Nog eentje: 'Erbij horen'. Begonnen voor bewoners met psychische klachten (die vooral in de flatgebouwen wonen), maar voor iedereen toegankelijk. Er doen bijvoorbeeld ook COPD-patiënten mee.

Dan zijn er ook nog de kleine events: vakantie, sportfair, sportcongres, Buitenspeeldag op 8 juni op meerdere plaatsen. En Team Sportservice sluit zich aan bij externe evenementen zoals de Alternatieve Elfstedentocht.

Wie zelf een activiteit wil organiseren, kan hier terecht voor netwerk en ondersteuning.

SAMENWERKING

Team Sportservice overlegt met Meerwaarde en Maatvast over programma's, activiteiten. Ook wel met het Gezondheidscentrum Overbos. De samenwerking met teams als

Maatvast en Meerwaarde is juist voor de speciale programma's heel goed. Via hen vind je sneller de mensen die mee willen bewegen. Het Team leidt zelf vrijwilligers op om de programma's uit te voeren, want het is van ze afhankelijk. Dat betekent ook dat je sommige activiteiten niet in elke wijk kunt houden, er moet maar toevallig een vrijwilliger in je wijk wonen. Zo komt het voor dat een voor Overbos interessante activiteit alleen in Bornholm wordt gehouden en er geen bewoners van Overbos op afkomen.

Maar dat zijn kleine puntjes. In het algemeen voldoet Team Sportservice duidelijk aan een behoefte in wijken als Overbos, vult leegten op.

SPORTEN IN OVERBOS

VOOR VRIJ SPORTEN IS DE OMGEVING VAN OVERBOS WEL AANTREKKELIJK: VEEL GROEN, GOEDE FIETSPADEN, JE KUNT VEILIG 'DOORTRAPPEN', DUS WEINIG GEVAAR ALS JE OP EEN E-BIKE RIJDT.

Alles bij elkaar heeft Overbos weinig specifieke faciliteiten voor sport, maar wel veel goede gelegenheid tot buitensporten. Maar daarvoor hebben relatief veel bewoners wel een zetje van buitenaf voor nodig. Daarmee is de wijk redelijk toekomstgericht als het om sport en bewegen gaat. Al zou je kunnen bedenken dat als je de wijk groter, hoger en rijker wilt maken, er ook dingen als gyms zullen moeten komen.

ERIK, SOCIAAL WERKER JEUGD, JONGERENWERKER HOOFDDORP ZUID/WEST, MEERWAARDE

HET WERK VAN MEERWAARDE

MeerWaarde is een welzijnsorganisatie. De belangrijkste taak is ervoor zorgen dat inwoners van Haarlemmermeer zich prettig en gelukkig voelen. Wij helpen actief door dicht bij de mensen te zijn. We zoeken mensen op, wijzen ze de weg, geven ze inzicht, leren vaardigheden, reiken handvatten en tools aan. We bieden maatwerk als zij daar voor openstaan. We verbinden mensen met elkaar en bouwen aan duurzame, informele netwerken. Samen met onze vrijwilligers en partners werken we aan een samenleving die prettig is voor alle inwoners. Vanuit ons motto: zelf, samen, sterker! (<https://www.meerwaarde.nl/over-meerwaarde/visie-missie>)

Het sociaal werk in Nederland wordt uitgevoerd door een breed scala aan beroepskrachten, die in al hun verscheidenheid een herkenbaar profiel hebben: ze beschikken allemaal over brede gemeenschappelijke kennis en kunde en ieder over specifieke aanvullende expertise. Daardoor neemt het sociaal werk een belangrijke positie in het sociaal domein in.

In het verleden presenteerden sociaal werkers zich vooral op hun verschillen in deskundigheid als bijvoorbeeld maatschappelijk werker, ouderenadviseur, sociaal raadslieden of jongerenwerker. De transformatie in het sociaal domein heeft gezorgd voor een accentverschuiving. Iedereen is nu primair sociaal werker. Deze uniforme beroepsnaam laat de gemeenschappelijke basis zien; iedereen is generalist bij de klant. Onze sociaal werkers zijn allrounders met een brede blik.

Daarnaast houdt de sociaal werker zijn of haar eigen deskundigheid, zoals:

- Specifieke methodische kennis en vaardigheden
- Kennis van specifieke doelgroepen
- Kennis van specifieke materie of een bepaald aandachtsgebied.

De sociaal werkers van MeerWaarde werken altijd vanuit de brede context. Een vraag staat nooit op zichzelf. We onderzoeken de stand van zaken op alle leefgebieden en het welbevinden van alle gezinsleden en de omgeving. Binnen MeerWaarde zijn verschillende expertises aanwezig, die samenkomen in multidisciplinaire teams, waardoor snel de juiste hulp ingezet kan worden. Er is daarbij steeds aandacht voor de kansen om naasten, maar ook collega's, buurtbewoners, ervaringsdeskundigen of vrijwilligers te betrekken.

GEBIEDSTEAMS

MeerWaarde werkt met gebiedsteams. Indeling van het welzijnswerk in gebiedsteams betekent dat de sociaal werkers hun kennis en kunde nog beter met elkaar, maar ook met die van andere partners die in het gebied actief zijn, kunnen delen. Hierdoor wordt de afstand tot elkaar en tot de inwoners aanzienlijk verkleind. Dichtbij dus, maar ook meer aanwezig, beter benaderbaar en met meer samenhang.

DAARNAAST ZITTEN DE GEBIEDSTEAMS OOK IN DE PLUSPUNTEN IN DE WIJK WAAR MIDDELS INLOOP OF TELEFONISCH CONTACT EEN EERSTE VRAAG GESTELD KAN WORDEN AAN EEN SOCIAAL WERKER.

Inwoners van Overbos kunnen gebruikmaken van het PlusPunt ZuidWest, bij het winkelcentrum Skagerhof (Bornholm).

Als organisatie zijn wij continu aan het onderzoeken en doorontwikkelen met de vraag waar wij onze dienstverlening kunnen verbeteren en nog dichter bij de inwoner kunnen brengen. Het (her)openen van een PlusPunt in bv. Overbos of Floriande valt daar ook onder.

In het PlusPunt komt een veelvoud aan vragen binnen in alle diversiteit. Vaak vragen die in een enkel gesprek heel praktisch opgelost kunnen worden, maar soms zijn meerdere gesprekken nodig. Het hangt helemaal af van de vraagstelling waar iemand mee langskomt.

JONGEREN IN OVERBOS

WAT BETREFT DE SAMENSTELLING VAN OVERBOS ZIE JE DE LAATSTE JAREN EEN STIJGING VAN DE GEMIDDELDE LEEFTIJD. ALS JE SPECIFIEK KIJKT NAAR DE LEEFTIJD 15-25 JAAR HEB JE HET OVER 12% VAN DE INWONERS.

De wijk heeft meerdere basisscholen, maar voor een middelbare school gaan de jongeren naar andere wijken. Dit maakt dat de jongeren zich al vroeg op de dag verplaatsen naar andere wijken en kernen in de Haarlemmermeer. Zij ontwikkelen een netwerk met jongeren dat zich verplaatsbaar maakt in Hoofddorp en de andere kernen.

MeerWaarde is een welzijnsorganisatie, maar kan niet bestaan zonder goede samenwerking met zijn netwerkpartners. Dus ook in Overbos werken wij met vele organisaties/partijen samen. Voorbeelden zijn gemeente, straatcoaches, handhaving, wijkagenten, scholen, sportclubs, sportservices, Maatvast etc.

Overlast is relatief, wordt door iedereen anders ervaren en is iets wat komt en gaat. De laatste weken is het rustig in Overbos en komen er weinig tot geen meldingen binnen bij bijvoorbeeld gemeente, politie of handhaving. Overbos faciliteert bij winkelcentrum 't Paradijs een mooi wijkpark met meerdere bankjes, maar ook een JOP (Jongeren OntmoetingsPlek). Dit is een verzorgde buitenplek waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten. Daarnaast heb je jongerencentra die in pandig activiteiten organiseren en aanbieden. Floriande kan bijvoorbeeld een deel van de jongeren goed accommoderen in het jongerencentrum. Overbos heeft twee voetbalclubs. Een skatepark ligt niet in de wijk maar wel binnen bereik, en ook de Toolenburgse Plas is niet ver weg.

Een woning moeten jongeren die hier opgroeien vermoedelijk buiten de wijk gaan zoeken. Niet alleen zijn er weinig vertrekkers – maar hoe lang blijft dat zo? Van de koopwoningen die in Overbos staan is de woningwaarde de laatste jaren flink gestegen (dit is een landelijke trend). Voor de wijk Overbos zie je een stijging van 30 à 35%. 70% van de wijk is huurwoning, vrijwel allemaal bij een corporatie.

EEN BUURT MET WEINIG GEBREKEN

Jongeren kunnen zich dagelijks makkelijk en snel verplaatsen (voor school, sport, bijbaan bijvoorbeeld), dus voor hen zal het op dit moment geen probleem zijn dat ze naar Floriande of het centrum moeten voor de extra's.

Winkelcentrum 't Paradijs voorziet in een goed aantal faciliteiten, maar zoals je ook in de andere wijken ziet mis je wel de extra's, zoals een fietsenmaker. En toch ook iets meer eetgelegenheden. Die zijn goed sociaal cement. Maar wel met behoud van de huidige bewoners.

LANDELIJK ZIE JE DE TREND DAT OUDE WIJKEN WORDEN GESLOOPT EN ER DAN VEEL HUIZEN UIT HET DUURDERE SEGMENT VOOR TERUGKOMEN. JE HAALT MET DIT SOORT ACTIES DE VOLLEDIG ZIEL EN BELEVING UIT DE WIJK.

GESPREK MET MIKE EN ROY

De broers Mike en Roy Maerten zijn in de jaren negentig opgegroeid in Overbos. Ze vertrokken toen ze als begin twintigers samen een huis kochten in het iets betaalbare Graan voor Visch, maar kijken nog steeds met warme gevoelens terug naar hun jeugd daar. Inmiddels zijn ze uitgewaaid met vriendin en kinderen naar respectievelijk Haarlem en Alkmaar. Inspirerende woonomgevingen. Maar daarover later meer.

Hoe was het om op te groeien in Overbos? Roy: 'Leuk! Onze ouders zijn gescheiden. We hadden ook bij onze vader in het dorp kunnen opgroeien maar ik denk dat we hier meer hebben meegekregen bij onze moeder. We hadden een vaste vriendengroep van de basisschool en we crossten met die gasten overal naar toe. De basis was het park, de voetbalvereniging en het Haarlemmermeerse Bos. Maar we gingen ook naar het centrum om te winkelen.'

Wat zal je nooit vergeten? 'In die tijd kwam er iets wat toen supermodern was: tussen de drie basisscholen in werd een stenen voetbalveld met goaltjes en een hek eromheen aangelegd. Daar ontstonden mijn leukste herinneringen aan Overbos op een hele natuurlijke, gemoedelijke manier. We hadden geen tijd meer om uit school een broodje te eten, snel deden we onze voetbalkeren aan en raceten op de fiets naar het voetbalveld. Van jong tot oud, van moslim tot katholiek, van beginner tot talent bij Telstar of Haarlem...letterlijk iedereen die van voetballen hield kwam daar spelen. Als jongen van negen à tien liep je

daar dan tussen en werd je door jongens van Telstar ingedeeld op een positie op basis van wat ze in je zagen. Ik heb daar veel aan gehad voor m'n eigen ontwikkeling.'

Wordt er nog steeds zo gevoetbald in Overbos? 'Nee, als ik nu naar buiten kijk, zie ik de veldjes niet meer vol staan. Misschien omdat ik later thuis kom nu ik werk. Maar die tijd heeft me vooral doen beseffen hoe de maatschappij mensen in hokjes plaatst. Waarom eten ze bij de bejaardensoos altijd stampot? Waarom niet een keer Marokkaans? LATEN WE DE AANSLUITING BLIJVEN ZOEKEN. IK ZEG WEL EENS DAT WIJ ALS KINDEREN IN EEN ZWITSERLAND LEEFDEN WAAR DIVERSITEIT HEEL NORMAAL WAS EN WE NOOIT RUIZIE HADDEN.'

En jij Mike? Hoe was opgroeien in Overbos voor jou? 'We woonden in Corversbos, een levendig kinderrijk buurtje waar iedereen elkaar kende en waar we altijd buiten speelden met een groepje. Er was een klein speeltuintje. Tot de straatlantaarns aan gingen waren we aan het besjes en erwten schieten met de blaaspijp, knikkeren, stoepranden enzovoort. Die vriendschappen zijn er nog steeds.'

En zie je die levendigheid nog steeds? Mike: 'Nee, als ik nu kijk wonen er nog steeds dezelfde mensen maar zie ik geen mensen op straat. De kinderen van toen zijn groot geworden en de kinderen van nu spelen bijna niet meer buiten. Iedereen zit in zijn eigen online bubbel. Daarom denk ik: start binnen, ZORG DAT ER MOOIE GAMECONSOLES IN

BUURTHUIZEN STAAN VOOR TIENERS ZODAT ZE SAMEN KUNNEN SPELEN EN HUN HORIZON VERBREDEDEN.' ROY: 'OF STIMULEER ZE NAAR BUITEN TE GAAN.'

Wat vonden jullie minder aan Overbos? Ieder wijkje had zijn eigen groep. Roekenbos, Puttersbos, Dassenbos, Corversbos. Allemaal waren ze net een beetje anders. In de snackbar in het winkelcentrum kwam de blowende hangjeugd voor een patatje zonder. Ze konden er gokken en op het plein kloten zonder toezicht. Als je als gezin een patatje kwam halen en er stond een grote groep met dronken jongens met scooters, dan voelde je je niet veilig. Tegenwoordig zijn er meer excessen.

Ze zoeken tunneltjes op om te blowen en drinken. Het park is mooi maar het stinkt ook naar urine van dronken mensen die in de bosjes plassen, er hangt een dranklucht en plastic wordt niet opgeruimd.

Je moet bij de ontwikkeling van Overbos goed nadenken wat je voor dat soort groepen doet. Een uitnodigende plek creëren waar ze de ruimte hebben, kunnen hangen en hun ei kwijt kunnen. Ze gaan toch blowen, laat ze dan relaxed blowen. En doe bijvoorbeeld iets met hiphop. Of maak een eigen graffitimuur die kunst in de wijk kan worden. Nu maken ze dingen stuk omdat ze niet gewenst zijn op een bepaalde plek. Maak slimme keuzes, beweeg mee en stuur ze de goede kant op. Bouw bijvoorbeeld geen bushalte met glas dicht bij een kroeg. Dat is vragen om problemen.

In wat voor huis woonden jullie?

Een jaren negentig-huis. Eengezins. Sociale huurwoning. Met een voor Overbos typerende Trespagevel. Wel een groot huis met een grote tuin. Met zijn vieren (we hebben nog een broertje) hadden we genoeg ruimte.

Hoe ziet Overbos er nu uit?

HET ZIJN NOG STEEDS NIET DE MOOISTE HUIZEN: VEEL PLASTIC, TRESPA. EN INTUSSEN IS HET SOMS BEST WEL EEN BEETJE VERPAUPERD. OVERBOS HEEFT WAT MEER WARMTE EN NATUUR NODIG.

Jullie gaven aan dat er nog steeds

veel dezelfde mensen wonen. Roy: 'Dat is best zonde, mensen houden huizen bezet die geschikt zijn voor jonge gezinnen. Er zijn al drie basisscholen (Bosbouwers, Bosrank en Braambos) en peuterspeelzaal Boskern, laat die weer bloeien. Zorg ervoor dat er beweging komt binnen Overbos zelf. Bouw in een mix van koop en huur en zorg dat mensen op een natuurlijke manier doorstromen.

Mike: 'Ik denk zelf direct aan sociale woningen voor starters. Twee verdiepingen, met de mogelijkheid bij verkoop een verdieping erop te bouwen. Ga voor duurzaam met in ieder geval zonnepanelen, ruimte voor warmtepompen. Milieuvriendelijke woningen en voorzieningen. En denk na of je iets kunt creëren voor senioren, wat kleiner, gelijkvloers. Niet weggestopt maar verbonden met de wijk. En haal niet de charme af van wat Overbos nu is. Laat de omgeving in de wijk terugkomen. Maak het makkelijker voor mensen

om te bewegen. Slingerweggetjes hoeven niet. **LAAT DE ARCHITECTUUR BEPALEN HOE MENSEN SAMENKOMEN. MET KERNPLEKKEN DIE EEN EYECATCHER ZIJN. IEDER KWARTIER ZOU ER WEER IETS PRACHTIGS TE ZIEN MOETEN ZIJN.**

Maak Overbos een fietsparadijs

Overbos is best fijn om doorheen te fietsen. Als wij naar voetbal gingen, volgden we één lang vrij liggend fietspad. In Alkmaar kan ik vanaf mijn huis in Daalmeer direct een fietspad op dat helemaal tot aan het station gaat. In Haarlem moest ik daarvoor over een autoweg. In Haarlem koos ik daarom voor de bus, in Alkmaar kies ik de fiets. Zo kan je de bewoners van Overbos ook stimuleren meer te fietsen. Kijk nog eens goed naar de wegen die we hier hebben. Behoud een goede doorstroming maar ontwikkel duurzaam en bepaal welke autowegen je kunt vervangen door doorgaande fietspaden. Laat ouders hun kinderen veilig op de fiets naar de voetbal brengen. Misschien kan je zelfs de busbaan die de wijk nu in tweeën deelt tot fietspad ombouwen? Of maak van de busbaan een plek om centrale dingen te creëren. Die busbaan zou sowieso meer langs de rand kunnen lopen.

Maar voorzieningen naar behoefte

Stimuleer beweging en laat mensen elkaar opzoeken. Denk *out of the box* en maak het mogelijk veel dingen te doen. Maak voorzieningen naar de behoeften van nu. Kinderen knikkeren niet meer maar een klimmuur vinden

ze vast leuk. En daar ga je met je ouders naartoe. Zo ontstaan dingen. Creëer voorzieningen voor ouderen in de buurt van plekken waar al levendigheid is, bijvoorbeeld bij een voetbalveldje. Zo blijven ze verbonden. Laat ze jeu-de-boulen. Of leg een makkelijk toegankelijke visvijver aan waar nu de fontein is. Met een terras waar oudjes op hun oude dag kunnen zitten, drankje scoren, hengeltje uitgooien met hun kleinkind. Weet je dat je nu anderhalf uur moet rijden voor een visvijver? Het is heel erg simpel maar je gaat er wel even de deur voor uit.

HOE GELUKKIGER JE BENT, HOE MINDER ZEIKERIG

Ontwikkel 't Paradijs tot wijkcentrum

Laat bewoners samenkomen in een groene kern van Overbos waaromheen woningen worden ontwikkeld. Roy: 'Ik denk dat 't Paradijs de kern van Overbos is. Zorg ervoor dat het een wijkcentrum wordt en dat al die mensen daar hun dingen gaan doen.' Mike: 'Maak ouderenwoningen bij het winkelcentrum. Zo blijven ze verbonden en hebben een dagelijks loopje. Maak het voor alle generaties makkelijker elkaar te vinden.

Of bouw ouderenwoningen dicht bij het Spaarne Ziekenhuis, met wijkverpleging die makkelijk op de fiets de huizen kan bereiken en niet heel Overbos door hoeft. Met andere woorden: denk er ook over na hoe ze makkelijk zorg kunnen krijgen.'

Het Haarlemmermeerse Bos is het unieke van Overbos

Kijk of je de natuur van het Haarlemmermeerse Bos en het park meer de wijk in kunt brengen. Je wilt dat het bos onderscheidend wordt voor de wijk. Wanneer je vanuit het bos de wijk in loopt, zou je het gevoel moeten hebben dat je nog steeds in het bos bent. Dat heb ik in Alkmaar, daar woon ik in een buitenwijk tegen recreatiepark Groene Voet aan waar ik echt tot rust kom door de groenbeleving. En dat terwijl ik midden in een woonwijk zit. Ze hebben rekening gehouden met groen, recreatie en privacy. Daar kan Overbos nog iets van leren. 't Paradijs grenst aan het park, er is een grote waterpartij, met een fontein. Dat is het dan. Maak daar een mooie natuur- of visvijver van. Met horeca: lekker op een terrasje met een drankje en dingetje. Met basketbalplekken, door een gat schieten met een voetbal.

Het is nu best wel beschut, uitnodigend om te hangen en drugs te gebruiken. Je wilt het open maken. Laat mensen de ruimte voelen en elkaar zien tennissen, basketballen, voetballen enzovoorts. Mike: 'probeer het Haarlemmermeerse Bos toegankelijker te maken. De N201 loopt ertussen en er is alleen een onderdoorgang bij het ziekenhuis. En trek het door: na je hardlooprondom het meertje moet je door het groen naar huis kunnen lopen.'

ALS JE MENSEN NIET SAMEN BRENGT LEER JE ZE OOK NIET KENNEN.

Hoe betrek je inwoners bij hun omgeving? 'Maak gigantisch grote bloembakken en deel bloemetjes uit die iedereen kan planten. Er is altijd

wel een vereniging die het leuk vindt om dat te doen. Vrijwilligers vanuit de kerk bijvoorbeeld. Als je het allemaal wat minder braaf doet, krijg je echt wel mensen mee. Het kan harstikke leuk zijn als je het op een leuke manier probeert samen te brengen.'

IK DENK AAN EEN KASTEEL

Ga niet de hoogte in

Roy: 'Ik word onpasselijk van hoogtes, het verpest de hele sfeer en ik vind het geen porum. Flats geven schaduw en verbreken het ruimtelijk zicht. Mensen gaan schotels neerzetten. Voordat je het weet krijg je een Schalkwijk, dat vind ik helemaal niets. Ik kan me wel voorstellen dat het voor jongeren interessant is. Maar voor oudere mensen weet ik het niet. Ik denk aan maximaal twee, drie lagen hoog.'

Mike: 'Ik denk dat het afhankelijk is van waar je bouwt. Aan de buitenrand is het een ander verhaal. Als je vanaf een balkonnetje het bos in kijkt is het mooi. Met aandacht voor de natuurwaarden.'
'Ik denk aan een kasteel: in het midden gebeurt alles. In de kern wonen de ouderen die bescherming willen. Daaromheen gezinnen met kinderen die spelen en daar weer omheen een ring met wat hogere appartementen voor jongeren, waarvandaan ze snel met OV weg kunnen.'

Maak een kleinschalige speeltuin

Mike: 'In Haarlem-Noord hebben we een kleinschalige betaalde speeltuin met een accommodatie erin waar je ook kunt salsadansen en darten. Zo creëer je veiligheid en ontmoeting voor mensen in de buurt. In het weekend is er toezicht, zo heb je minder hangjongeren. Ouders voelen zich prettig daarbij.'

Maak parkeerplaatsen groen

Roy: 'In Alkmaar heb ik een eigen oprit voor mijn auto bij m'n koopwoning. In Overbos zijn gigantisch veel parkeerplaatsen, dan roep je het af om de wijk vol met auto's te knallen. Maak daarom een oprit voor tenminste één auto bij het huis. En stimuleer het om geen tweede auto te nemen, door meer fietspaden aan te leggen. Zorg ervoor dat de auto's van de straten afgaan. Dan heb je meer ruimte voor groen, speeltuintje, enzovoorts.'

Maak het mogelijk in de slootjes te suppen

Mike: 'Die slootjes zitten er al. Maak het mogelijk van punt A naar punt B door de wijk te suppen of met een rubberbootje te varen. Tot aan het grote water waar je een biertje op een terras kunt nemen. Of met mijn dochter een ijsje halen bij het winkelcentrum als dat kon.'

GESPREK MET NELLEKE

Nelleke woont in Vijverbos, één blok naast een huis dat te koop slaat op het moment van dit gesprek.

'IN VIJVERBOS ZIJN NU ZO'N BEETJE ALLE HUIZEN KOOPWONINGEN. WIE ZIJN HUIS TE KOOP ZET, IS HET IN EEN PAAR DAGEN KWIJT. ER KOMEN JONGE, DEGELIJKE MENSEN IN. ZOALS OOK IN TOOLENBURG. EXPATS ZIE JE WEINIG.'

'We kwamen in Vijverbos wonen in 1987, direct na de oplevering. We zijn hierheen verhuisd vanuit een "vrijgezellenflat" in Haarlem-Schalkwijk, die te klein werd voor het groeiende gezin. Haarlem zelf bouwde niets in die tijd. We hebben voor diverse projecten ingeschreven. Vaak uitgeloot. Velsbroek kon wel, maar op het gevoel vonden we Hoofddorp beter.' Als jongere heeft Nelleke jarenlang met haar vader op de markt in Nieuw-Vennep gestaan.

Recentelijk is het huis verbouwd: muren, vloer (plavuizen), keuken. Het zal de laatste keuken zijn die hier wordt aangelegd. Na deze verbouwing volgt er natuurlijk voorlopig geen verhuizing. 'Geen seniorenwoning voor ons.'

GESTOPT MET WERKEN

'We zijn gelukkig met hoe we hier wonen, we blijven tot we niet meer kunnen lopen. Maar ik heb wel moeten wennen. De eerste twee jaar werkte ik nog, maar meteen na de geboorte van mijn zoon ben ik gestopt. Dat duurde heel lang. Iedereen kreeg kinderen en bijna alle moeders stopten met werken. Het was heel gezellig in de buurt. De kinderen hebben een geweldige jeugd gehad. 'Mijn zoon voetbalde bij HBC in Heemstede, de kinderen gingen uit in Haarlem. Dat was toch leuker dan hier in Hoofddorp. We maakten ons dan best zorgen over de fietstocht natuurlijk.'

'De kinderen hebben nog wel vrienden van hier, zelfs van de peuterschool. We hebben ze allemaal zien groeien. En we hebben het ook allemaal zien groeien. Hoofddorp, bedoel ik. Het moet een soort Utrecht worden, is het idee. Zoveel huizen erbij dat het nummer 6 van Nederland wordt in grootte.'

'WINKELCENTRUM 'T PARADIJS WAS VROEGER ECHT WEL AARDIG. ECHT ZONDE IS DAT DE VOMAR DE PLEK VAN HET CHINEES-INDISCHE RESTAURANT HEEFT OVERGENOMEN. DAT MIS IK WEL. JAREN GELEDEN WAS HET GEWOON LEUKER DAAR.'

'Het speeltuintje om de hoek is behoorlijk verpauperd, en nog altijd niet opgeknapt. Jammer, want daardoor hebben de kleinkinderen geen leuke plek om te spelen in de buurt. De kinderen waren eigenlijk altijd buiten. Je had een voetbalveld als je het bruggetje over ging aan het einde van de straat. Mijn dochter zat altijd op het speelpleintje. Ze waren altijd buiten, je moest ze echt naar binnen trekken. En vergelijk dat met tegenwoordig. De jongeren hangen de hele tijd, dus is er een hangplek met wifi. Ze zitten natuurlijk allemaal de hele tijd aan de telefoon.'

DE WAARDE VAN OVERBOS?

'Wel een groene wijk, de fietspaden zijn top. Het is toch een aardige wijk, gezellig wel. Verder is er niet veel bijzonders aan.'

NIEUWE PLANNEN?

'Voor seniorenwoningen zit het hier al veel te vol, waar moet je die zetten. Helemaal groen? Nou, zou best mooi zijn. De Haarlemmermeer is eigenlijk best mooi. Hoogbouw? Nou, hoger dan drie etages zou ik niet doen.'

GESPREK MET DINEKE

Dineke is in Overbos komen wonen toen de jongste een half jaar was. 'Die is nu bijna 39 dus dan kan je wel nagaan hoelang we hier wonen. We zijn stadsmensen, woonden op zes hoog in Haarlem. Ik werkte in Hoofddorp bij een notaris en er werden ontzettend veel nieuwbouwwijken gebouwd in de jaren '80. Wij kregen direct de eerste woning aangeboden waarop we ingeschreven, een subsidie A koopwoning. Een rijtjeshuis aan een doorgaande weg (Mastbos) maar voor ons stadsmensen voelde dat helemaal niet druk. We hoorden weer vogels!

Hoe zag Hoofddorp eruit in die begindagen?

Totaal anders dan nu. Er was nog bijna niets. Je was nog echt import. We reden over bouwplaatsen in plaats van een weg. Ik kon zo naar de scholen en de Kruisweg kijken, er was nog geen winkelcentrum. Nu is het helemaal volgebouwd.

En hoe was Overbos in de jaren '80? Toen we hier kwamen wonen, waren hier heel veel werkende stellen. Onze 3 jongens zijn in een fijne kinderrijke buurt opgegroeid. De kinderen speelden veel buiten. De wijk was opgezet met koopwoningen aan de buitenkant en bejaardenwoningen in de erfjes aan de binnenkant. Dat werkte: de kinderen gingen bij verschillende oma's langs om een koekje te halen. We hebben bewust ons tuinhekje laag gehouden in die tijd. Dat is nu niet meer zo.

Wat is er veranderd? De randen zien er wel aardig uit maar de binnenkant is echt lelijk. Ik denk dat het vooral sociale huurwoningen zijn. Die gaan snel achteruit, ze zijn armoedig geworden. De opzet van vroeger is niet meer zo geslaagd. De hele maatschappij is veranderd, iedere 3 à 4 jaar komen er nieuwe mensen en je hebt veel minder contact met je burens. Er is steeds minder binding met de wijken en er is veel eenzaamheid. Dat merk ik in mijn werk als docent op een basisschool in de wijk. Het is heel lastig om een buurtnetwerk te creëren voor een gezin dat ondersteuning nodig heeft.

Is er genoeg maatschappelijke ondersteuning in Overbos? Er is heel veel

maar veel mensen in de wijk weten niet dat het er is. Als je in een bepaalde situatie zit kijk je bijvoorbeeld niet op de site van de gemeente. Ik ga naar de netwerklunches vanuit de gemeente (olv gebiedsmanager), daar komen instanties bij elkaar. Ik merk trouwens dat er vooral veel is voor ouderen en jongeren, maar voor basisschoolkinderen is het minimaal. En als we iets aangeven bij de gemeente, gebeurt er weinig mee.

Wat hebben basisschoolkinderen nodig? Op mijn school zitten kinderen die in een flat bij de busbaan wonen met veel maatschappelijke problemen. De flats aan de busbaan op Liesbos. In deze flat wonen veel gescheiden mensen, maar ook drugsverslaafden en psychisch gestoorde mensen. Kinderen durven bijvoorbeeld niet langs een buurvrouw die altijd scheldt. Waarom ze die allemaal in één flat stoppen snap ik niet. Het is echt het lelijkste plekje in Overbos. Ook de achterkant is onveilig. Unheimisch.

Kan er in Overbos iets gedaan worden aan de eenzaamheid? Toen ik hier kwam wonen, mocht ik niet meer werken vanwege de baby. Daar werd ik knettergek van. Iemand heeft een koffieclub opgericht voor moeders met jonge kinderen. Daar ging je mee wandelen. Dat soort clubjes zouden nu ook nog steeds kunnen werken.

Wat is je mooiste plekje? Het park! Dat is een mooie groene plek midden in de wijk. Met mijn kleinkinderen waar ik op pas, ga ik er steeds weer naar toe. Het is uitnodigend. Er zijn kunstwerkjes die ik kan aanraken met ze. De fontein werkt weer. Er is een kabelbaan. Die vindt mijn oudste geweldig.

Wil je blijven wonen in Overbos? We hebben gekeken naar andere huizen maar blijven toch waar we zijn. We hebben ons huis flink uitgebouwd en de keuken verplaatst waardoor we er nu prima wonen. En onze kinderen wonen in de buurt. Er komen trouwens veel jonge stellen in de koopwoningen die hun huizen opknappen. Dat helpt echt voor het

aanzien van de wijk. Je hebt hier eigenlijk allemaal aparte wijkjes. Waar wij wonen, rond het scholeneiland, is eigenlijk de minste kant, met de meeste sociale huurwoningen. Het lijkt de laatste tijd of de wijk uit een vergeethoekje lijkt te komen: er worden huizen geschilderd en zonnepanelen geplaatst.

Voel je je altijd veilig in de wijk? Ik ervaar eigenlijk geen overlast. In het park zie ik vaak mensen hangen met een kratje bier, die groet ik en loop door. Je gaat het ook wel een beetje kennen. Ik zit op een koor en er staat daar wel eens een auto waarvandaan wordt gedeald. Er gebeurt niets zolang we elkaar niet lastigvallen. Er wordt wel eens ingebroken, dat is sporadisch.

Wat is voor jou de waarde van Overbos? Er wordt wel eens gesproken van een groene wijk maar ik vind dat het veel oudere Bornholm veel groener is van opzet. Dat komt misschien omdat er toen meer geld was. DE ECHTE WAARDE VAN OVERBOS IS VOOR MIJ DE DIVERSITEIT. ER WOONT EEN MIX VAN HOOG EN LAAG OPGELEID EN HEEL VEEL VERSCHILLENDE ETNICITEITEN. Zo woont er om de hoek een Afgaans en een Somalisch gezin. Buren kwamen kleertjes brengen toen er een tweeling werd geboren. Dat moet alleen niet te veel geclusterd worden. Bij 4 gezinnen denk ik dat er meer tegenstand zou komen.

TOEKOMSTSCENARIO'S

Bouwen voor jongeren? Zeker! Daar ben ik heel erg voor. Het vergrijsd hier. Maar stop niet iedereen samen: als je de wijk binnen komt heb je ook een flat. Ik denk voor jongeren met een Wajonguitkering. Die ziet er zo armoedig uit. Maar goede betaalbare woningen voor jongeren!

Bouwen voor senioren? Er zijn al best veel seniorenwoningen.... Maar daar plaatsen ze op dit moment vooral vluchtelingen in. Somaliers denk ik. Dat vind ik geen goede zaak. De oude mensen kijken er argwanend naar, maar ik heb er vooral moeite mee omdat ze een stuk van de bejaardenwoningen afpakken.

Maak een Paradijs van het winkelcentrum. Als je het vergelijkt met Toolenburg, is 't Paradijs natuurlijk helemaal niets. De huren

zijn harstikke hoog maar er is nauwelijks variëteit. Vroeger had je onder meer een groenteboer, een AKO, bonbonwinkel, alternatieve winkel en dierenwinkel. Nu alleen 2 grote supermarkten, een Big Bazar, Zeeman, Shoeby, Turkse schoenenmaker/kledingwinkel en 2 lagen appartementen erboven. Er mag meer reuring komen. Met de toevoer voor de vrachtwagens is trouwens ook iets mis gegaan. De bruggetjes zouden te schuin zijn en ze komen allemaal door onze straat. Voor de supermarkt ga ik ernaar toe maar voor de rest ga naar het centrum van Hoofddorp of Haarlem. Dat is wel ideaal. We doen bijna alles met het openbaar vervoer. In een kwartier ben je in Haarlem en binnen een half uur in Amsterdam. En we zitten tegenover het Haarlemmermeerse Bos!

NAAST HET WINKELCENTRUM MAG BUURTHUIS DE BOSKERN TROUWENS OOK WEL EEN OPKNAPBEURT GEBRUIKEN. Het is een jaren '80 gebouw waar dezelfde vloerbedekking nog steeds ligt. Gelukkig doen ze wel de goede goede dingen met bijvoorbeeld een reparatiecafe en budgethulp.

Torenflats? Nee! Dat wil ik echt niet. Zo'n soort Schalkwijkgevoel roept dat op. Onpersoonlijk. Meer ellende.

Bos? Ja! Dat sowieso. Er is heel veel steen. We hebben aan de overkant een grote parkeerplaats die niet altijd vol staat. Daar zou je het middenstuk leuk groen kunnen maken. En mensen meer betrekken. Groenadoptie of tegelwippen is hier niet uitgerold. We hebben wel eens wat met school gedaan (vuil geruimd en plantjes geplant rond de van een nieuw schoolplein). En bermen ingezaaid met Heijmanshof dat blijft zich vermenigvuldigen. Echt leuk. Ik weet niet of mensen daarvoor te porren zijn. Mijn zoon woonde eerst in Almere: de hele straat kreeg daar plantjes om rond de bomen te zetten. Daarmee maak je mensen ook verantwoordelijk.

GESPREK MET HANS EN MARJAN

Richard Proudley heeft Hans geïntroduceerd als iemand die we móesten interviewen. Het hoofd van zijn oude school, een vat vol verhalen dat iedereen enthousiast maakte voor geschiedenis. *(Al heeft Richard dat uiteindelijk niet als vak gekozen.)*

Hans en Marjan wonen in een semi-vrijstaand huis in Liesbos, tussen de busbaan en de vijver van het centrale park. Zij waren de eerste die voor dit woningtype intekenden in 1984. (Premie A, een systeem dat gezien de huidige woningnood zo slecht nog niet was.) Mooi was dat ze zich bij de intekening rechtstreeks konden bemoeien met het bestek. Het heeft onder andere opgeleverd dat de aanvankelijk geplande garage bij de woonkamer werd getrokken, die daardoor heel groot is.

Dit stuk vlak bij de vijver is ruim opgezet. Meer noordelijk, boven winkelcentrum 't Paradijs zeg maar, staan de huizen veel dichter op elkaar.

DE BOSRANK, ANDERE SCHOLEN, ANDERE WIJKEN

Een jaar voordat hij hier kwam wonen werd Hans directeur van basisschool De Bosrank. Die school was er al voordat de bouw van Overbos begon. De school begon met 13 leerlingen. Hans woonde toen nog in Pax en leidde een heel klein schooltje in Aalsmeerderbrug. Alle verschillende scholen in Overbos (rk, pc, openbaar) zaten in hetzelfde gebouw, dat toen negen permanente lokalen had. Het was slecht gebouwd, vooral slecht verwarmd, ze kwamen er ternauwernood de winter door. Na een half jaar werd er een apart gebouw opgeleverd voor de pc school. Die ging toen over, met op dat moment precies vier leerlingen.

Tijdens de oplevering van Overbos kwamen heel veel gescheiden moeders uit Haarlem hierheen. Het was dan meestal pas tijdens rapportbesprekingen dat je opeens de vader zag. Of op het eindfeest. De Schotse vader van Richard heeft nog een keer de show

gestolen in kilt. Er is sprake van geweest dat alle scholen in noordelijk Overbos naar Floriande zouden verhuizen. Uiteindelijk werd dat voor De Bosrank afgeblazen; de MR had het idee dat de nabije hoogspanningsmasten slechte invloed op de leerlingen zouden hebben. Het klinkt als 5G-paranoia, maar het wantrouwen werd door een onafhankelijk onderzoek bevestigd. De pc school besloot wel over te gaan. Jammer, want als burens gingen de scholen goed met elkaar om.

ER KWAMEN OOK BEST VEEL LEERLINGEN HIERHEEN VANUIT FLORIANDE. OP DE LAATSTE REÛNIE WAREN ER 200 OUD-LEERLINGEN, VEEL WAREN INMIDDELS OUDERS VAN KINDEREN DIE HIER OOK WEER OP SCHOOL ZATEN. FANTASTISCH WAS DAT! Samenwerken met De Boskern heeft de school ook vaak gedaan. Je kon er vroeger binnendoor in lopen, dan gebruikte de school wel een zaaltje daar.

De school heeft het vrij lang in het ouder wordende schoolgebouw volgehouden, maar is recentelijk gerenoveerd, net als twee van de drie andere scholen op die plek. Met hulp van Richard Proudley. Afgelopen jaar is er een islamitische school bij gekomen, die nu twee klassen heeft. (Het hierboven geschetste verhaal uit de jaren tachtig lijkt zich dus te herhalen.) Deze school is voornamelijk wit; dat vinden veel mensen vreemd. De eerste Marokkaanse familie in de buurt kreeg in de jaren tachtig trouwens een warm welkom en ging ook prima op in de wijk en zijn mensen.

INCIDENTEN

Hans zorgde ook altijd voor godsdienstonderwijs, en/of voor onderwijs vanuit humanistisch perspectief. Het katholieke decanaat stond daar afwijzend tegenover, maar kon bij een openbare school niets afdwingen. Hans schakelde gewoon de dominee in om mooie Bijbelse verhalen te vertellen. Verhalen, geschiedenis, dát vonden de leerlingen interessant.

Nu maakte hij wel één keer een heel vervelend incident mee met een ouder: die accepteerde niet dat er vragen over de islam werden gesteld bij een proefwerk 'Medelanders': 'Mijn dochter gaat dat proefwerk niet maken!' Hij zocht de meester zelfs thuis op en sloeg zijn voordeur in. De politie kwam pas een halfuur later opdagen. De man heeft wel later zijn excuses aangeboden.

Asociale families zijn en waren er in de buurt, en als openbare school kun je die niet weigeren. De school werd dan wel door andere scholen vooraf gewaarschuwd. Het deed wel een beetje denken aan de verhalen zoals je die van Sloterveer hoorde. Maar het hoorde bij de zorg van de school. Nadeel was dat er nog geen conciërge was. Er zijn af en toe stevige maatregelen nodig geweest. Bijvoorbeeld toen in het stookhok een gebruikte condoom werd gevonden. Het heeft ertoe geleid dat dit hok én de fietsenstalling een slot kregen.

De Bosrank werkt wel samen met MeerWaarde, vooral voor groep 8-kinderen.

WONEN IN APPARTEMENTEN?

Veel vrienden gaan inmiddels in appartementen wonen. Die zijn mooi, maar hebben wel vaak een lelijk uitzicht. Luxere seniorenflats zijn over het algemeen wel mooi, al moeten zij er zelf nog niet aan denken daar te gaan wonen. Het ruime huis en de mooie tuin houden ze graag zo lang mogelijk aan. Mocht men hier seniorenappartementen plannen, dan lijkt 't Paradijs de passende locatie.

't Paradijs heeft nog steeds genoeg te bieden, misschien met uitzondering van de Volendammer viswinkel die verdwenen is. O, en de kaaswinkel. Het Gezondheidscentrum daar vlakbij is goed, en bereikbaar. Al kan het niet op tegen dat van Toolenburg, dat je best chique kunt noemen.

Klachten over het openbaar vervoer hebben zij eigenlijk niet, maar misschien anderen wel: er waren drie buslijnen, nu is het er nog maar één. Al horen ze niet veel negatiefs over bereikbaarheid en ov.

MOOISTE PLEKJE

De grens Floriande-Overbos is erg mooi, nu de elektriciteitsleidingen ondergronds lopen. Al mag het nog nét wat groener worden daar. Aardig was om in *Het lege land* van Auke van der Woud te lezen dat de Haarlemmermeer in de begintijd heuvelachtig was. Dat gaf veel mensen die hierheen kwamen serieuze problemen om hun boerderij goed te laten draaien. (Nu zouden we het best weer wat heuvelachtiger willen zien.)

DIRECT NAAST HET HUIS IS KORT GELEDEN HET BASKETBALVELDJE OPGEKNAPT. EEN GROOT SUCCES. Het wordt voortdurend gebruikt. Het hele park heeft een geslaagde renovatie ondergaan een kleine tien jaar terug. Zo zijn de zitbankjes langs het pad direct aan de tuin van de familie nu een stuk verder weg geplaatst, waardoor er veel minder lawaai binnenkomt. Het Jongeren Ontmoetings Punt (JOP) is relatief ver weg, en het raakt hen dan ook niet persoonlijk, maar er is wel eens serieuze ruzie geweest door veel lawaai. Daarna is zelfs een speciale bijeenkomst belegd in De Boskern.

TIJDEN VERANDEREN

In Aalsmeerderbrug begin jaren tachtig was Hans met twee leraren, toen hij afscheid nam van de Bosrank waren het er veertig. Nu zijn het er misschien wel zestig. In Floriande staan scholen met duizend leerlingen. Hans kende de namen van alle leerlingen. Het waren er vijfhonderd, ook niet niks.

Maar duizend? Probeer die allemaal maar eens te leren kennen.

GESPREK MET TRUDY

Trudy woont sinds 1985 in haar woning aan Muiderbos, langs het fietspad, net noordelijk van kerkcentrum De Ark. Ze komt vanuit een huurflat aan de Paxlaan; deze iets grotere woning kon zij krijgen nadat ze haar eerste dochter had gekregen.

Toen was er nog niets aan de overkant. Ook winkelcentrum 't Paradijs bestond nog niet, maar was al wel in aanbouw. Je moest eerst nog een tijdje naar Bornholm (Skagerrak), maar dat was zo kort dat ze het niet eens meer zeker weet. Misschien was De Ark net open. Tijdens de verhuizing was ze zwanger van haar tweede dochter. De eerste kon terecht bij de opvang bij buurtcentrum De Boskern, dat vlakbij ligt. Verder was er nog niets voor kinderen en jonge ouders.

ALTIJD ACTIEF IN EN VOOR DE BUURT

Trudy is lang lid geweest van de wijkraad, maar er nu sinds een aantal jaren uitp. Ze is lid geworden nadat de raad op initiatief van Johan Trompert actiever en professioneler geworden was. Wonen in de buurt moest voor haar niet ophouden bij de voordeur. Ze werd hierdoor langzaam een 'Bekende Overbosser' – maar niet alleen hierdoor: zij deed ook veel voor de school (wat haar kinderen nauwelijks meer weten). Dat vindt ze erg leuk, al heeft ze wel af en toe moeite om grenzen te stellen.

Haar jongste dochter zit nu in Almere, de oudste in Princeton in de VS.

Er gebeurt heus nog wel wat in de buurt, en de gemeente heeft er heus nog wel aandacht voor. Er is kort geleden best mooi geïnvesteerd in nieuwe speelplaatsjes.

BUREN

Trudy en haar man Niels kunnen goed met de burens opschieten. Incidenteel zijn er wel rare dingen met andere buurtbewoners. Die vinden dan dat je 'niet met Afghanen moet omgaan'. Die ga-terug-naar-je-eigen-land-mentaliteit duikt af en toe op. Gelukkig niet vaak.

Ze heeft ook een keer problemen gekregen met een ouder nadat ze een ruzie had opgelost. Een meisje met het Downsyndroom werd gepest en Trudy kwam tussenbeide. Zijn moeder werd daarna boos op haar: 'Wie denk je wel dat je bent!' Heeft te maken met eercultuur, en daar kan ze slecht tegen. Maar ook dat was een uitzondering. Je onthoudt alleen vaak de uitzonderingen.

Ooit – al een tijd geleden – was er een periode van ongeveer anderhalf jaar dat er regelmatig auto's in brand werden gestoken. Dat kon vrij makkelijk doordat parkeerplaatsen slecht verlicht waren. De politie is daardoor wel meer gaan surveilleren. Ze lopen nog steeds wel veel door de buurt rond, maar hebben problemen met onderbezetting. DUS DE BUURT MOET CONTROLE OOK ZELF REGELEN. NIET DAT ZE DAT NIET DOEN, MAAR IDEEAAL IS HET NATUURLIJK NIET.

ZELF ORGANISEREN

Er werd best veel in de buurt georganiseerd. Trudy heeft nog levendig de wijkfeesten en de ijspret met koek en zopie in haar herinnering. De buurt regelde dat helemaal zelf, met Trudy als een van de gangmakers. Feesttent, muziek, speelmeubel: echt feest. Nu is ze er minder actief in. En het gebeurt ook gewoon minder.

Mensen komen graag bij haar langs, de zorg zit Trudy in het bloed. Ze werkte zelf vroeger in de psychiatrie, hielp veel mensen met psychische stoornissen en/of mentale problemen. Later werkte ze als docent verpleging. Laatst hielp ze nog een Afghaans gezin met het kopen van een fornuis.

Ze heeft ook buddy-activiteiten. Nu helpt ze bijvoorbeeld een dame van in de negentig. Ging ze bijvoorbeeld mee naar het tuincentrum in de buurt.

Ze heeft wel de indruk dat zijzelf een uitzondering is. Bij veel anderen is die aandacht voor andere buurtbewoners een stuk minder.

MOOIE EN LELIJKE PLEKJES

Trudy ziet toch haar eigen tuinhuis als het mooiste plekje. Het is prachtig weer als we dit gesprek hebben, en het staat er inderdaad prachtig bij, in een verder ook erg mooie tuin met een vijver erin. In het tuinhuis kan ze wegdromen, even de dingen uit haar hoofd laten glijden. Heeft ze ook nodig als zelfbescherming; soms trekt ze zich ook even terug in een klooster in Drenthe.

EEN GEMIS ZIJN DE KLEINE INDIVIDUELE WINKELTJES. PERSOONLIJK, OP MAAT GESNEDEN. ER IS MARKT OP DINSDAG, MAAR DAT MOET MAAR IN JE AGENDA PΑΣSEN. EN DIE IS TOCH OOK MINDER GOED GEWORDEN.

Lelijk zijn al die sprietten onkruid die maar uit het plaveisel springen. Ook dat steegje hier vlakbij dat er zo rommelig uitziet. Verwaarloosd. De gemeente let te weinig op. Dat groen kan echt beter. Zo zijn er bij de busbaan bomen gekapt en weer nieuwe neergezet, maar dat geeft toch de indruk van kaalslag, een zandvlakte.

WAT TE DOEN?

Er moet nog aan de herinrichting worden gewerkt, er is nog geen wijziging in het bestemmingsplan. Trudy denkt aan meer moestuintjes, zoals ze nu aan de noordrand liggen. Iets gemeenschappelijks. De Ark organiseerde vroeger jaarlijks 'stekgiesdag', was een heel leuk initiatief.

Zelf zou ze nog een leenboekenkastje willen. Kweekt gemeenschapsgevoel. Ze weet toch eigenlijk niet van ophouden...

TOEKOMSTIDEEËN

Meer jongerenwoningen? Misschien, niet op voorhand enthousiast 'ja'. Ze zouden dan wel bereid moeten zijn er wat van te maken. En Overbos moet geen 'afvoerputje' worden.

Meer flats? Lastig, want dan moet je ook dingen weghalen. Een optie zou zijn om er meer langs de busbaan te zetten.

Meer bos? Geweldig, maar is het haalbaar? Dennenbomen, eekhoortjes, een romantisch idee... Haalbaar is iets anders.

Groen gaat Trudy echt aan het hart. Zonde dat er laatst kastanjes weg moesten vanwege een ziekte. En laat ze eens iets doen aan die boomwortels onder fietspaden. Aan de andere kant: het wordt toch langzaam duurzamer in de buurt.

Meer seniorenwoningen? Misschien, maar een goed verzorgingshuis is ook een mooi idee. Haar schoonzus woont sinds kort in zo'n huis en is er erg gelukkig. Maar eigenlijk heeft ze hier nauwelijks nog over nagedacht.

Tot slot: inspraak en participatie

Mooi dat de bewoners meepraten, dat is democratie. Maar het moet wel meepráten zijn. Ontevredenheid kan, maar niet meteen maar zo boos worden. Zoals nu weer de boeren.

‘WANNEER JE
VANUIT HET
HAARLEMMERMEERSE
BOS DE WIJK INLOOPT
ZOU JE HET GEVOEL
MOETEN KRIJGEN
DAT JE NOG STEEDS
IN HET BOS BENT, OF
IN IEDER GEVAL EEN
MEER GELEIDELIJKE
OVERGANG.’

MIKE EN ROY, GROEIDEN OP IN OVERBOS

SITUATIESCHETS OVERBOS

Ontwerpend Onderzoek begint met een verkenning van de stedenbouwkundig structuur van Overbos. Het schept een ruimtelijk kader waarbinnen de verhalen verbonden en begrepen kunnen worden. Het belangrijkste doel is om de ruimtelijke samenhang van Overbos te verbeelden, waaruit knelpunten, kansen en keuzes naar voren komen. Uiteindelijk dient het Ontwerpend Onderzoek in samenhang met het narratief de mogelijkheid te bieden om tot toekomstscenario's te komen. Deze scenario's bestaan gedeeltelijk uit beleidslijnen en thema's die belangrijk zijn bij integraal gebiedsgericht beleid.

 “De wijk is alleen ruim opgezet wat betreft parkeergelegenheid, die lag destijds ver boven de landelijke norm.” *Oud-gedeputeerde, inwoner van Overbos*

LEEFSTIJLEN EN BEWONERS

De woningschaarste in combinatie met een periode van economische neergang leidde ertoe dat in Overbos veel goedkope huur- en koopwoningen werden gerealiseerd. 40% van Overbos bestaat uit sociale huurwoningen, dat is het hoogste percentage van Haarlemmermeer. Overbos is vooral gebouwd als uitloopgebied voor de grote steden in de regio. De nieuwe bewoners uit met name Haarlem en Amsterdam, bleven met hun netwerk gericht op de stad waar ze vandaan kwamen. Zowel hun werk, als hun sociale leven speelde zich dus niet af in de wijk waar ze woonde.

De oorspronkelijke bewoners van Overbos zijn inmiddels op leeftijd. Deze bewoners noemen rust, ruimte en groen als drie kernwaarden van Overbos. Langzaam nemen jonge gezinnen hun plaats in de wijk in. Er wonen fusiegezinnen, alleenstaande ouders, alleenstaanden, jonge gezinnen die de wijk ‘hervinden’ en expats. Er zijn woongroepen en gezinsvervangende tehuizen. De wijk vormt wat betreft culturele achtergrond een afspiegeling van Haarlemmermeer als geheel. Op dit moment is er onvoldoende zicht op het aantal jongeren dat als zelfstandige in de wijk woont.

 “Voor kinderen was Overbos vroeger een paradijs. Het wemelde van de leeftijdsgenoten. Er was ontzettend veel ruimte doordat er parkeerplaatsen waren gemaakt, maar niet werden gebruikt. Op het parkeerplein voor de deur werd getennist en gevoetbald. Er waren dans- en toneelvoorstellingen in de openlucht, skelterraces.” *Cora, woont al ruim veertig jaar in Overbos*

ALGEMENE STRUCTUUR

Overbos is een typische jaren '80 wijk. De wijken uit die tijd worden gekenmerkt door een bloemkoolstructuur: compact en hofjes bieden bewoners geborgenheid. Overbos heeft een van de hoogste dichtheden in Haarlemmermeer. Het groen is buiten de wijk aan de overzijden van de randweg geconcentreerd in een aantal parken. Dit geeft Overbos een steniger aanblik dan andere wijken uit dezelfde periode zoals de wijken Pax en Bornholm.

Het voorzieningenniveau kent een soort gelijke structuur. In het centrum van de wijk staat 't Paradijs', een typisch jaren '80 winkelcentrum. Ondanks dat 't Paradijs veel leegstand kent, zijn hier de dagelijkse benodigde voorzieningen te vinden. Maar voor andere functies en vrijetijdsbesteding moet de bewoner van Overbos al gauw 25-30 minuten lopen.

'De wijk was opgezet met koopwoningen aan de buitenkant en bejaardenwoningen in de erfjes aan de binnenkant. Dat werkte: de kinderen gingen bij verschillende oma's langs om een koekje te halen. We hebben bewust ons tuinhekje laag gehouden in die tijd. Dat is nu niet meer zo.' – *Dineke, woont al ruim veertig jaar in Overbos*

BOUWJAREN

Het centrum van Overbos is als eerste gebouwd, tussen 1981 en 1985. Het hoofdthema was 'sober en doelmatig' en dat is wat je terugziet in de gebruikte materialen en de architectonische detaillering van de woningen. Later, vanaf 1985, werden nieuwe woonstraten rondom het centrum ontwikkeld in verschillende meer duurzame principes. Zo zijn de woningen in Roekenbos eenvoudig uit te breiden met vierkante meters woonoppervlak. In Dassenbos zijn de 'Timberwoningen' (houtskeletbouw) gebouwd. De Stawon-woningen zijn zuidelijk gesitueerd, met open gevels zodat de zon de woning kon verwarmen en de helling van de daken was geschikt om in een latere fase zonnepanelen te installeren.

‘DE ECHTE WAARDE
VAN OVERBOS IS VOOR
MIJ DE DIVERSITEIT.
ER WOONT EEN MIX
VAN HOOG EN LAAG
OPGELEID EN HEEL
VEEL VERSCHILLENDE
ETNICITEITEN.’

DINEKE, WOONT BIJNA VEERTIG JAAR IN OVERBOS

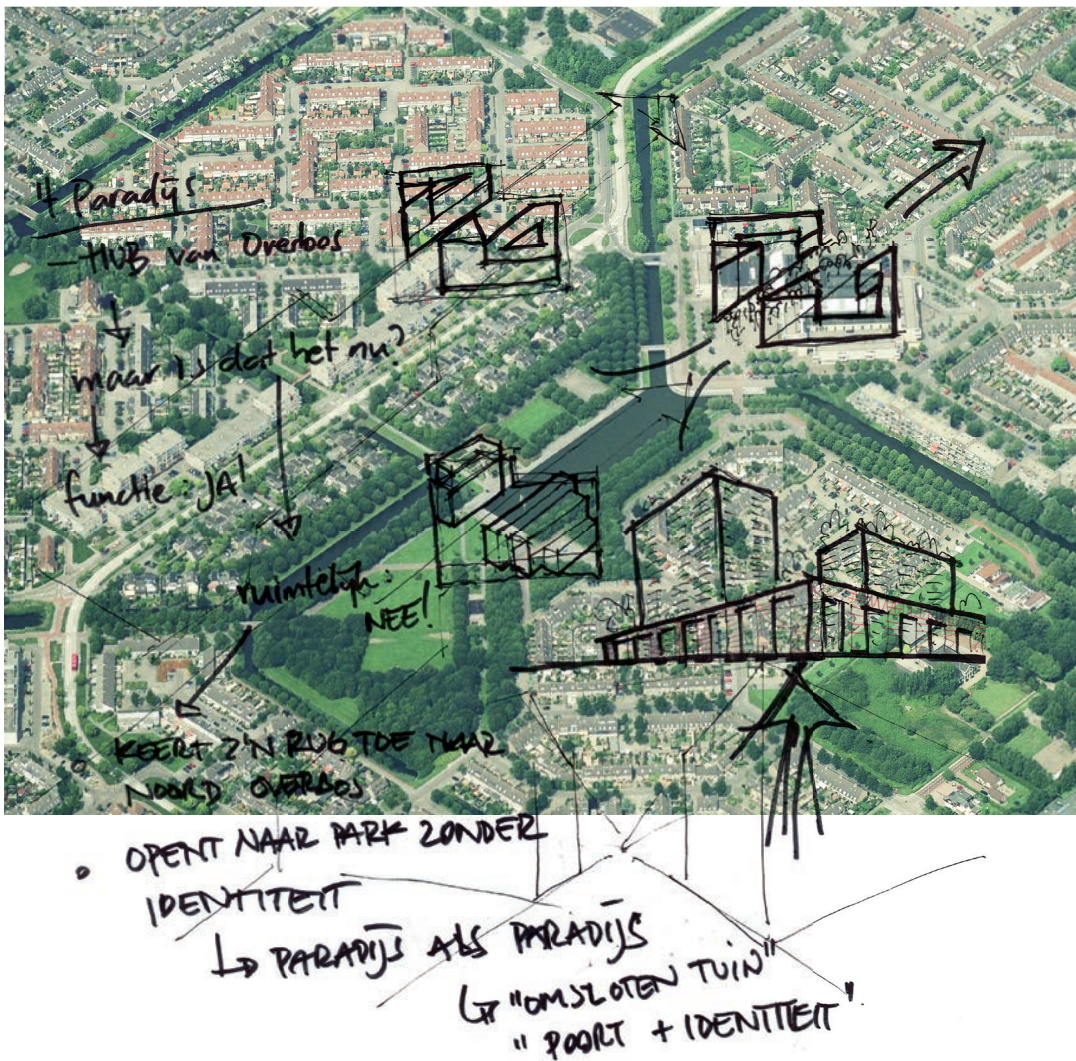
- 1. Winkelcentrum 'T Paradijs
- 2. Parkeerhoven + groene lint
- 3. Hofwoningen
- 4. Entree
- 5. Archipunctuur
- 6. Sloop / Nieuw (Herstel)

KANSEN VOOR OVERBOS 2022: PRAATPRENTEN – *IS DIT WAT WE BEDOELEN?*

De diverse bijeenkomsten, wandelingen en verhalen van de bewoners zijn door Studio Pallesh verwerkt in zes ontwikkelingsscenario's: 1. Herontwikkeling 't Paradijs, 2. Ruimte voor bewoners, 3. Geborgenheid van Hofwoningen, 4. Een iconische entree, 5. Archipunctuur en 6. Kleinschalige nieuwbouw. Met deze gevisualiseerde scenario's in de vorm van praatprenten zijn de architecten het gesprek aangegaan met de bewoners; *Is dit wat jullie bedoelen?* In een aantal interactieve sessies zijn de praatprenten gebruikt als aanleiding voor het gesprek om behoeftes, kansen en no-go's te bespreken. Stap voor stap zijn enkele praatprenten doorontwikkeld naar een aantal ontwerpstudies in 2023.

Participatieproces tijdens de Expositie 'Overbos als nieuw Erfgoed' in Galerie Cpunt

1. DE HERONTWIKKELING VAN 'T PARADIJS

Winkelcentrum 't Paradijs vormt het centrum van Overbos. Het winkelcentrum is een belangrijk onderwerp bij het bespreken van de waarde van de wijk. Over het algemeen wordt 't Paradijs gezien als kans, hoewel bewoners stellen dat het winkelcentrum z'n naam geen eer meer aandoet; hoe wordt 't Paradijs weer het paradijs van de wijk?

Toen 't Paradijs werd gebouwd, was het afgestemd op de behoefte van die tijd. De vraag naar een divers aanbod van voorzieningen is toegenomen, zowel vanuit de huidige bewoners als vanuit potentiële bewoners.

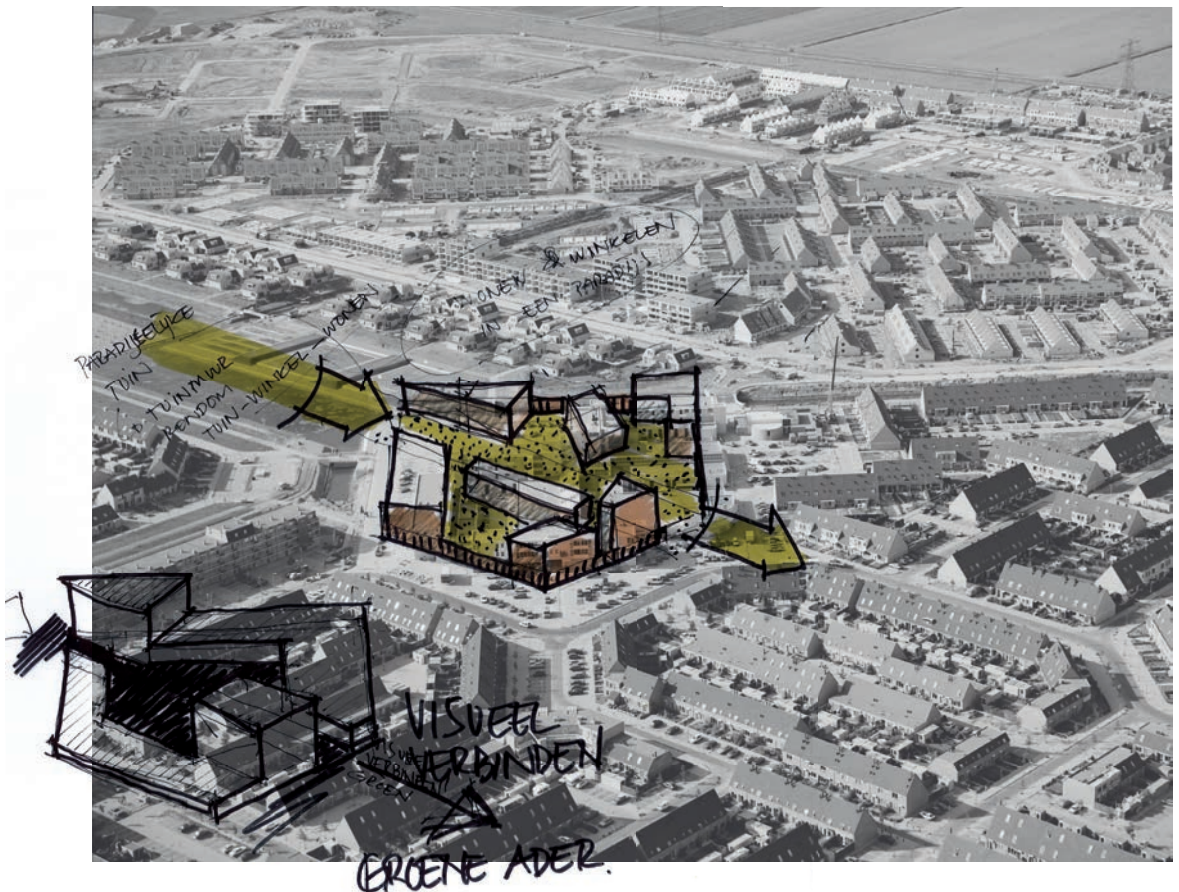
👤 'We zien een duidelijk verschil tussen het noorden en het zuiden van Overbos, met 't Paradijs als scheidslijn.'

Cora en Jessica van Dijk, moeder en dochter, wonen in Overbos

Als er over de functie wordt nagedacht, dan is het goed om ook na te denken over inpassing van een 'nieuw' centrum. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt is 't Paradijs een prachtige plek, maar het verdeelt de wijk tegelijkertijd in een noord- en zuidkant. De locatie biedt veel potentie om een verbindende schakel te vormen tussen het aangrenzende park (zuid) en het oudste stuk van Overbos (noord). Of misschien moet er juist een centrum komen met paradijselijke elementen zoals een omsloten tuin met een multifunctionele tuinmuur, met losstaande paviljoens waarin wonen, werken en winkelen wordt gecombineerd?

👤 'Laat bewoners samenkomen in een groene kern van Overbos waaromheen woningen worden ontwikkeld. Roy: 'Ik denk dat 't Paradijs de kern van Overbos is. Zorg ervoor dat het een wijkcentrum wordt en dat al die mensen daar hun dingen gaan doen.'

Mike en Roy Maerten, groeiden op in Overbos

2. RUIMTE VOOR BEWONERS

Overbos is ruim opgezet, maar die ruimte is vooral bedoeld voor de auto's. De hoeveelheid parkeerhoven bleek tijdens de wandeling een doorn in het oog en worden door de bewoners als kans benoemd om de leefbaarheid van de wijk te verbeteren.

De wijk doet groen aan en kent veel groene linten, maar de straten van de wijk staan in schril contrast: dat zijn stenen werelden. De vele parkeerhoven zijn plekken met potentie. Om de hittestress te reduceren kunnen hier bijvoorbeeld collectieve (volks)tuinen worden aangelegd. Een andere mogelijkheid is om 'bovenop' de parkeerplaatsen kleine woningen te plaatsen. Het profiel van de straten wordt dan leefbaarder - minder door de auto gedomineerd en levendiger door de nieuwe woningen.

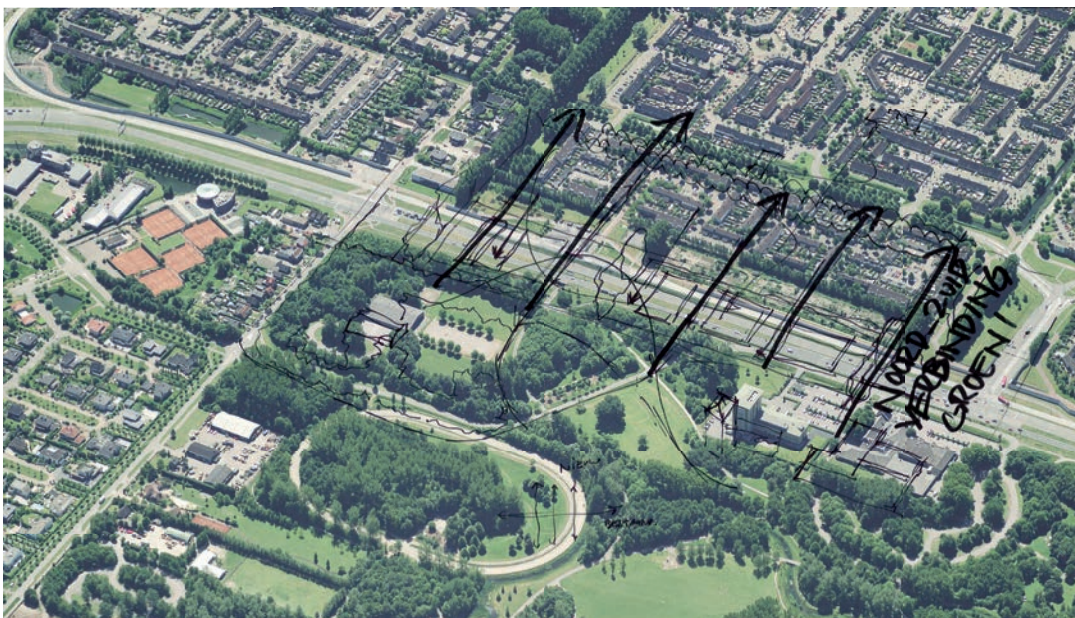
‘We hebben aan de overkant een grote parkeerplaats die niet altijd vol staat. Daar zou je het middenstuk leuk groen kunnen maken.’

Dineke Welters, woont bijna veertig jaar in Overbos

Om meer ruimte te maken voor de bewoners moet er wel kritisch worden nagedacht over de positie van de auto. Met name de eerste bewoners van de wijk ervaren een enorm gevoel van vrijheid en daarmee afhankelijk van hun auto. Een nieuwe generatie bewoners werkt wellicht vaker thuis en in combinatie met andere interventies in de wijk (type voorzieningen, werkplekken in de wijk, centraal georganiseerde parkeerplaatsen, andere vormen van mobiliteit), kan de auto langzaam uit de wijk groeien. Door de wijk heen kunnen er groene hoven ontstaan die het Haarlemmermeerse Bos als een lint de wijk in trekt.

‘Wanneer je vanuit het Haarlemmermeerse Bos de wijk inloopt zou je het gevoel moeten krijgen dat je nog steeds in het bos bent, of in ieder geval een meer geleidelijke overgang.’

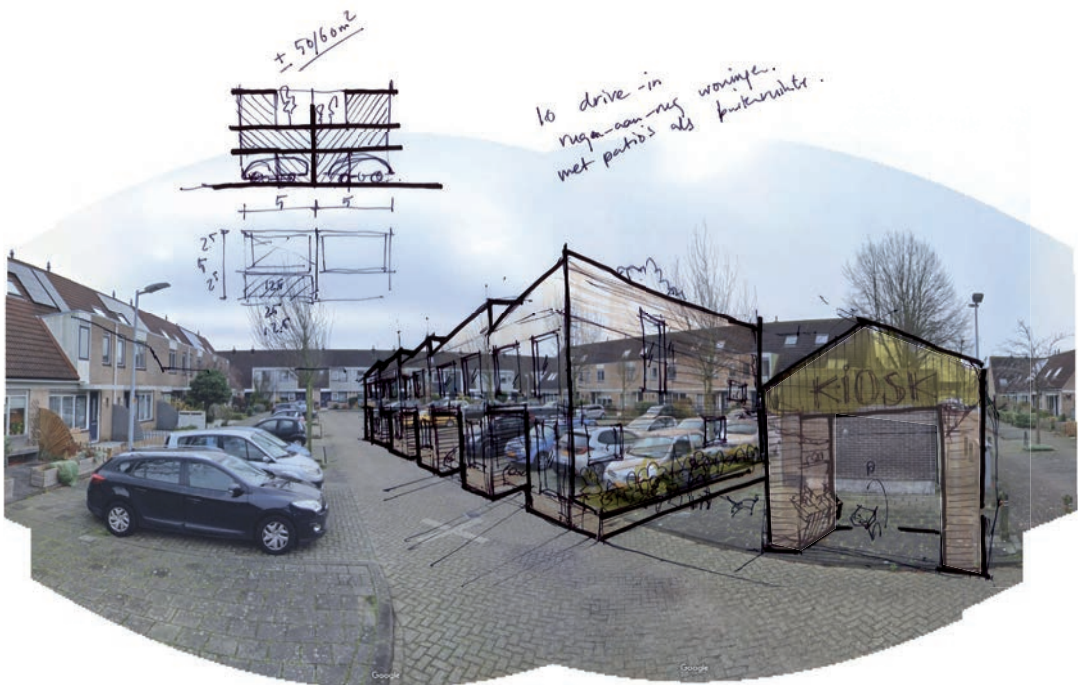
Mike en Roy, groeiden op in Overbos

Praatprent 2022: Vergroenen van het parkeerhof

Praatprent 2022: Verdichten in het parkeerhof

3. GEBORGENHEID VAN HOFWONINGEN

In verschillende delen van de wijk zijn open hofstructuren te herkennen, met name rondom het sober en doelmatige Mastbos. De open hoeken van twee woonlagen bieden ruimte om de hoven te sluiten met optoppingen waarin woningen voor diverse doelgroepen denkbaar zijn. De hoven worden hierdoor echte hoven met een intiem en luw karakter. Ieder hof kan zijn eigen identiteit krijgen door de architectonische expressie van de toegevoegde sluitstukken.

‘89 vierkante meter, voor- en achtertuin, genoeg slaapkamers, groot washok, zolder... zoek dát maar eens in een betaalbare koopwoning!’

Diane, medewerker Team Sportservice Haarlemmermeer, bewoner van Overbos

Door de bestaande tweelaagse woningen te voorzien van een extra woonlaag en aan de achterzijde de begane grond uit te breiden kan de woning op verschillende manieren gesplitst worden. Op de begane grond is bijvoorbeeld een gelijkvloers appartement te realiseren waar ouderen of bestaande bewoners terecht kunnen, de eerste verdieping voor starters en op de bovenste verdieping studio's voor alleenstaanden.

Door het optoppen en uitbreiden van de bestaande woonvoorraad hoeft er geen kostbare nieuwe grond te worden verworven en kan er binnen de bestaande 'footprint' meer woonruimte worden toegevoegd voor nieuwe en verschillende soorten bewoners.

2022 Praatprent Hofwoningen: Is dit wat we bedoelen?

4. EEN ICONISCH ENTREE

Overbos bestaat voornamelijk uit rijtjeswoningen, bedoeld voor een doelgroep van 40 jaar geleden. Tegenwoordig worden woonwensen gekenmerkt door een breed scala aan leefstijlen, wensen en (thuis)werkbehoeften: veel potentiële bewoners, die op dit moment niet terecht kunnen in de wijk. Op enkele plekken aan de rand van Overbos kan er behoorlijke verdichting plaatsvinden, zodat er nieuwe woningtypen en werklocaties aan de voorraad toegevoegd kunnen worden, zonder de rustige kern van Overbos te verstoren.

Een iconische entree gaat over het toevoegen van enkele plekken in de wijk met een hogere dichtheid, bijvoorbeeld door hoge woonwerktorens te plaatsen op een markante plek in de wijk, zoals dat ook is gedaan met de Steinerbosflat (waar overigens enkel woonprogramma in zit).

Op deze plek aan de Leenderbos, langs een monumentale rij populieren, waar nu de HAT-woningen staan, kan een iconische entree naar de wijk worden gemaakt, in de nabijheid van mobiliteits-HUB bushalte Overbos. In deze torens kan een heel divers woonprogramma worden aangeboden evenals commercieel programma, 'thuis'-werkplekken voor mensen uit de wijk, parkeervoorzieningen etc.

5. ARCHIPUNCTUUR

👤 'Er komt meer variatie in de bouw. Niet per se hoogbouw: neem nu die "potloodwoningen" iets ten zuiden van het park. Die zien er opvallend uit en zorgen voor variatie. Lage seniorenhuizen en -appartementen zouden wel passen in de buurt. *Cora, woont zo'n veertig jaar in Overbos*

Er zijn in Overbos veel plekken in de luwte die geschikt zijn voor kleinschalige architectonische interventies. Ongebruikte restructies zijn plekken die voor lief worden genomen, met stedenbouwkundige potentie voor verdichting. Deze plekken bieden ruimte voor de realisatie van afwijkende woonvormen, zonder de stedenbouwkundige structuur aan te tasten. Zo blijven bestaande kwaliteiten intact en kunnen er nieuwe woonvormen opbloeien tussen de bestaande rijtjeshuizen. Een vervolgstap zou kunnen zijn om al deze plekken met elkaar te verbinden middels wandelpaden en bijvoorbeeld de eerder genoemde 'groene hoven' tot aan het Haarlemermeerse Bos, waardoor er een prachtige nieuwe 'Route Architecturale' door Overbos ontstaat.

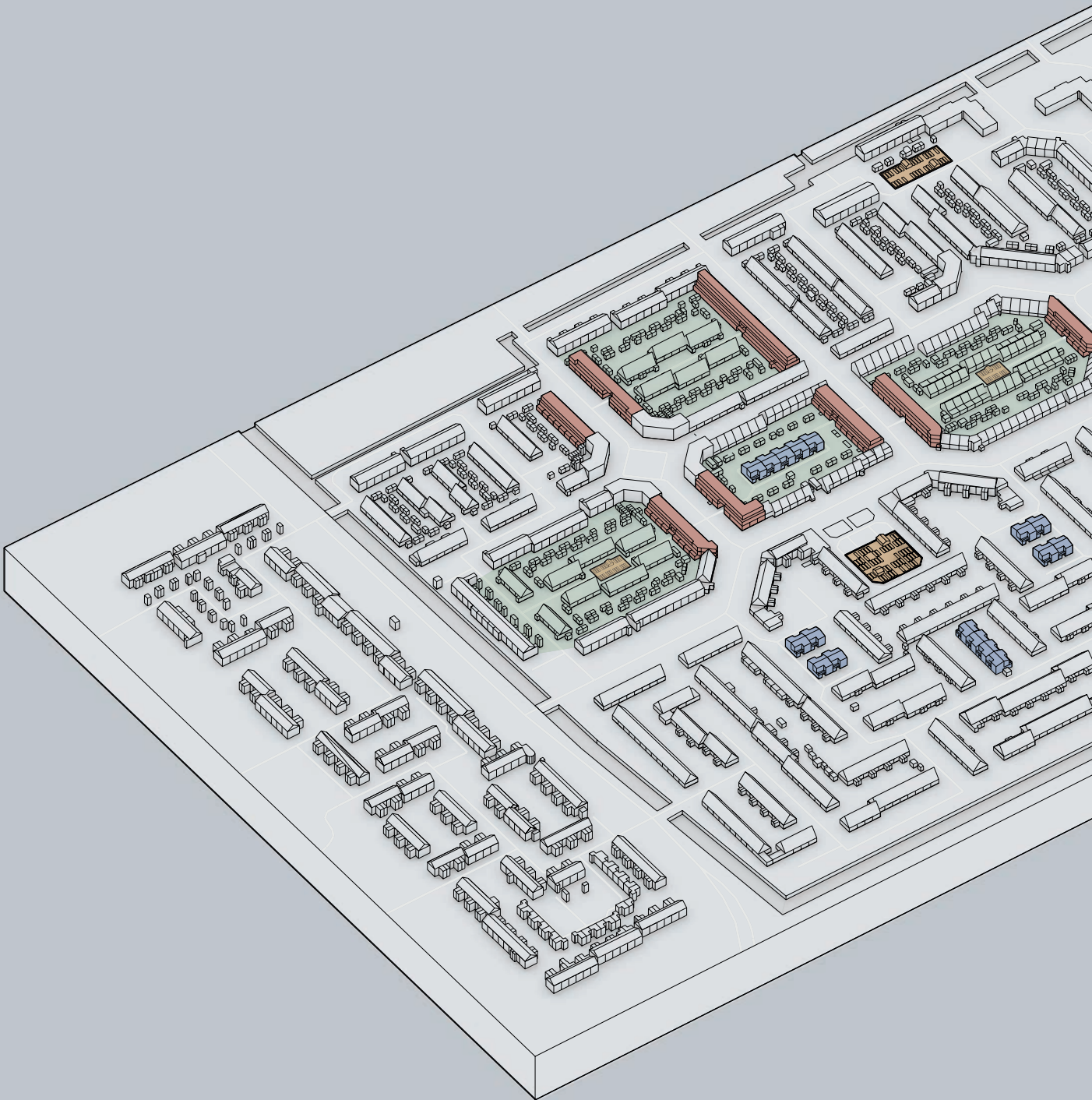

6. KLEINSCHALIGE SLOOP EN NIEUWBOUWS

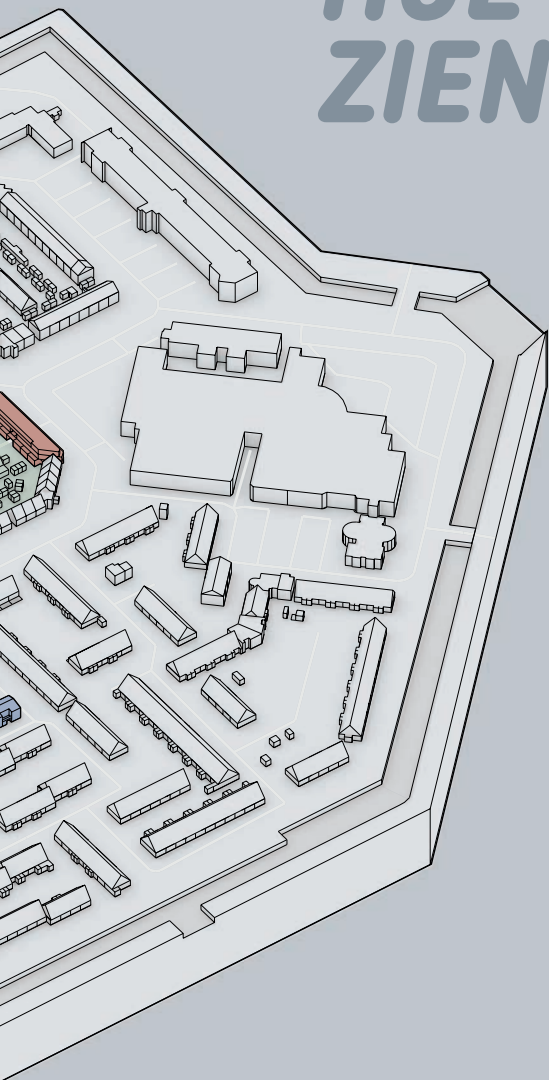
Het slopen van bestaande structuren en vervangen met nieuwbouw heeft niet altijd de voorkeur. Maar op bepaalde plekken kan een dergelijke ingreep veel opleveren, zoals in Klaterbos. Een evenwichtig en hoog gebaar naar de 'hoogbouw' van Steinerbos vormt een extra markering van het hart van Overbos. Hier zou een hoogstedelijk multifunctioneel woon-werkblok met divers woonprogramma en geïntegreerde parkeerplekken kunnen komen.

 'Voor kinderen was Overbos vroeger een paradijs. Het wemelde van de leeftijdsgenoten. Er was ontzettend veel ruimte doordat er parkeerplaatsen waren gemaakt, maar niet werden gebruikt. Op het parkeerplein voor de deur werd getennist en gevoetbald. Er waren dans- en toneelvoorstellingen in de openlucht, skelterraces.' – Cora, woont zo'n veertig jaar in Overbos

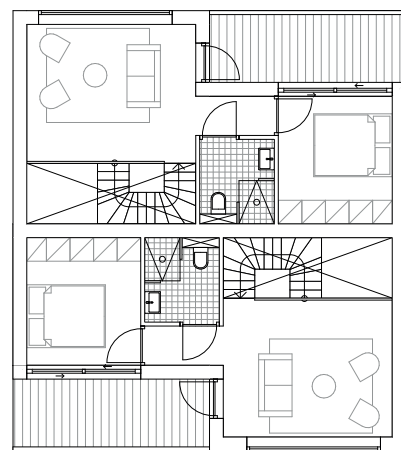
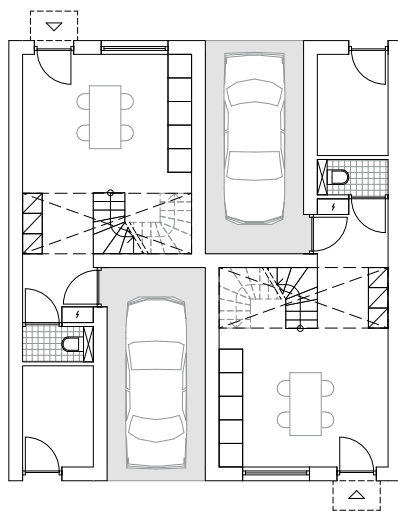
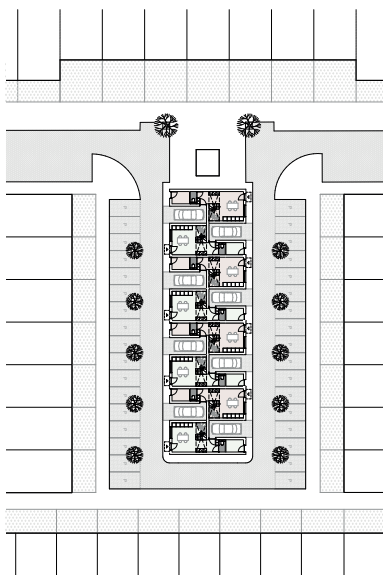
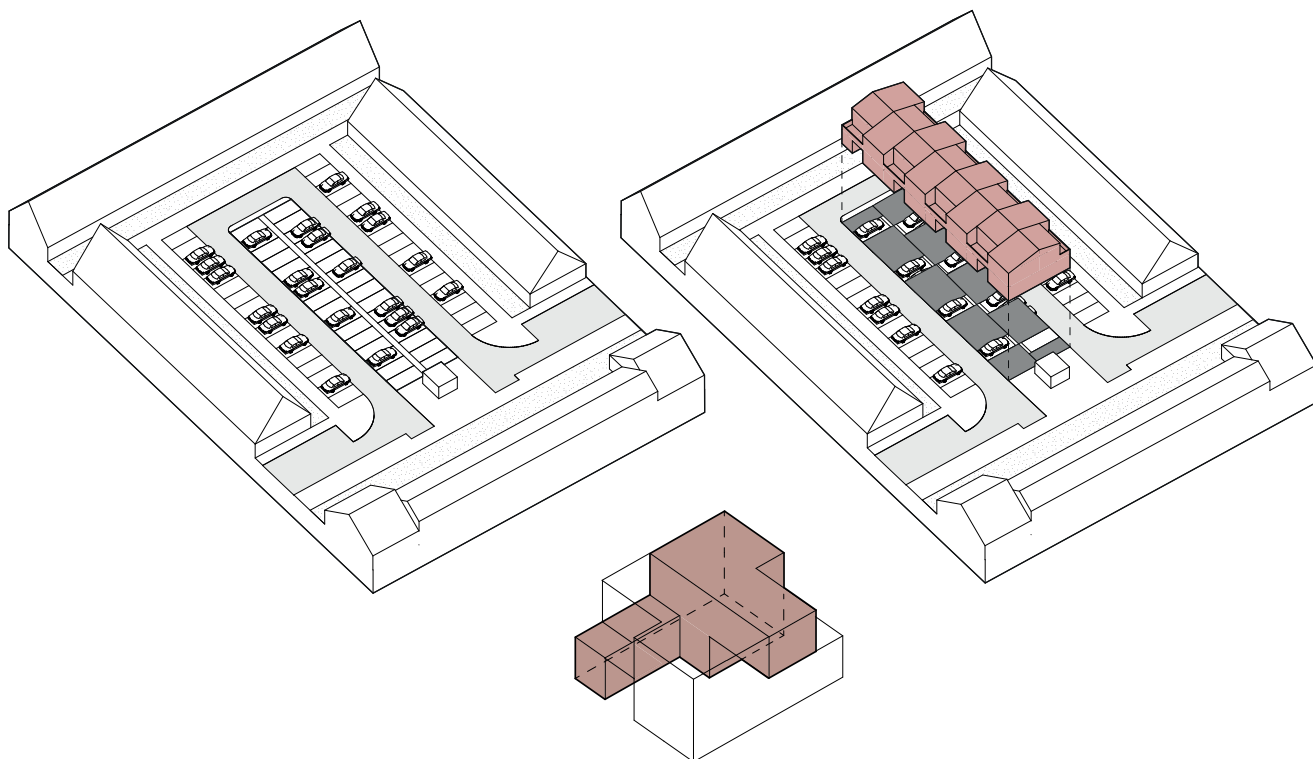

KANSEN VOOR OVERBOS 2023: ONTWERPSTUDIES - *HOE KAN HET ERUIT ZIEN?*

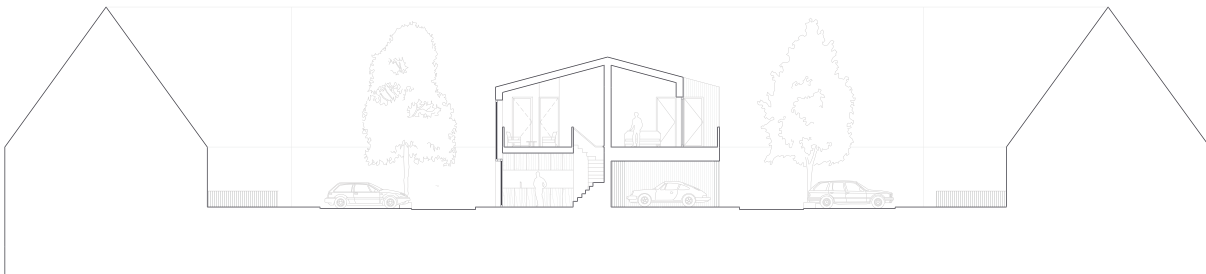

ONTWERPSTUDIE BINNENHOF (PARKEREN)

2023: Hoe kan het er uit zien? Toevoeging van woningen
en kleinschalige woonvormen inclusief parkeren

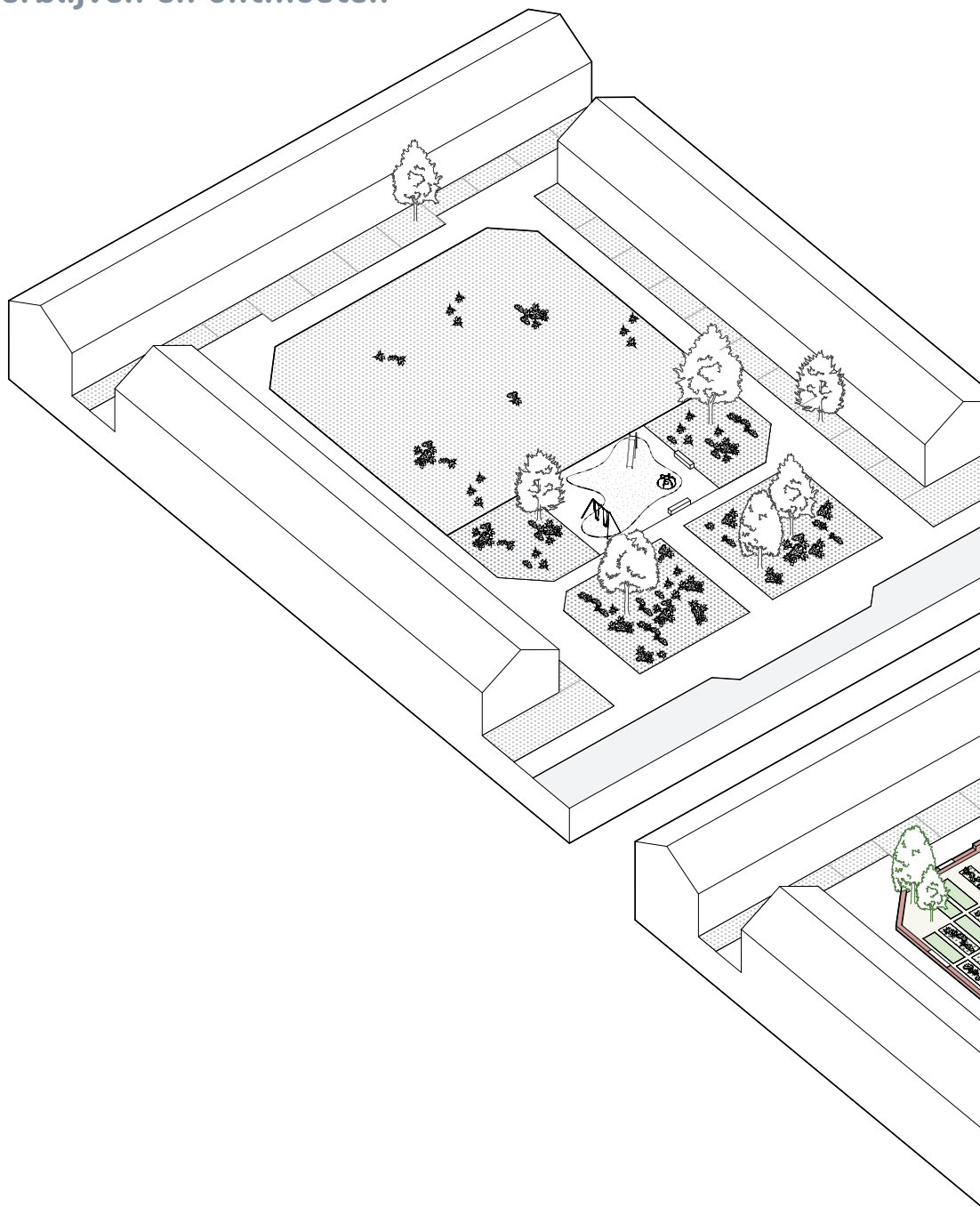

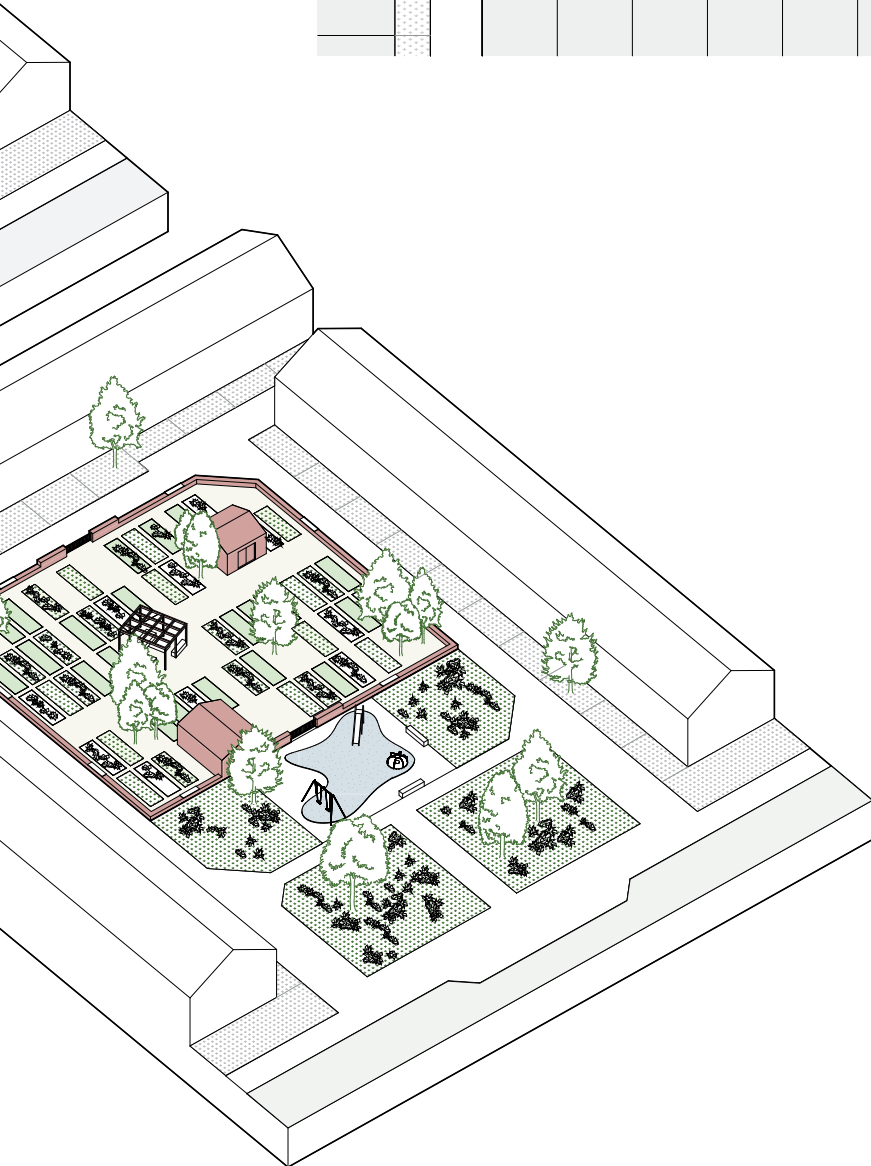
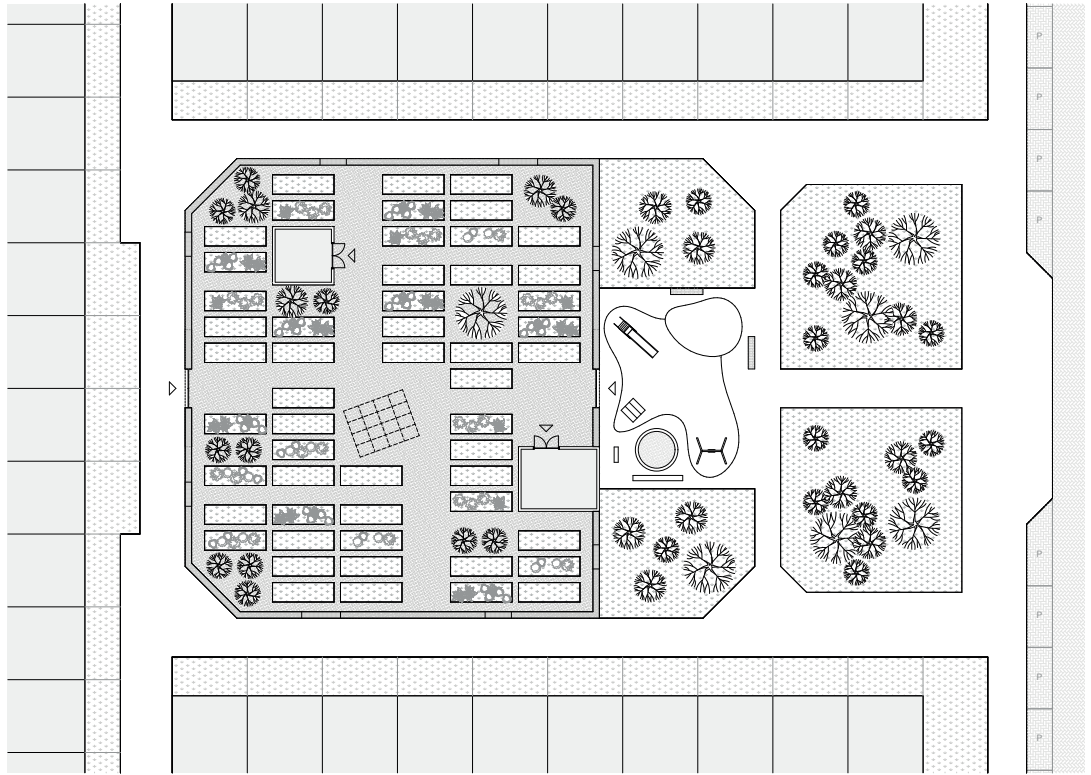
GO Begane grond: 32 m²
GO Verdieping: 31 m²
GO Totaal: 63 m²

ONTWERPSTUDIE BINNENHOF (GROEN)

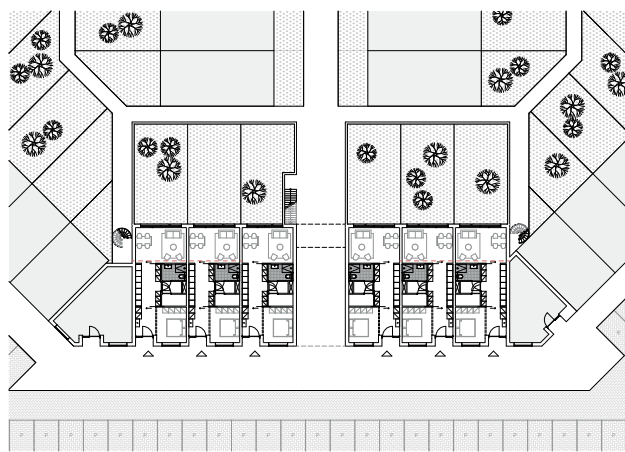
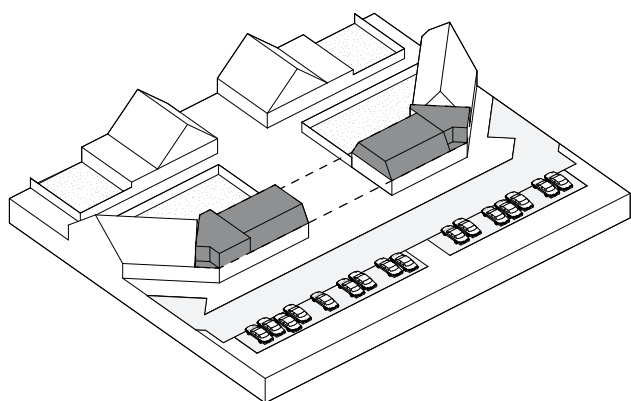
2023: Hoe kan het er uit zien? Verrijking groenstructuur, biodiversiteit, verblijven en ontmoeten

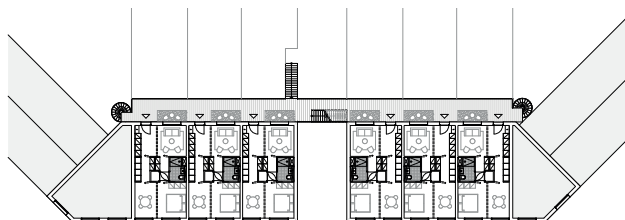
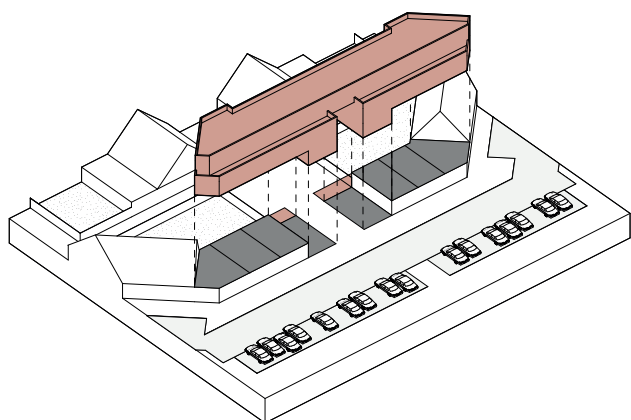

ONTWERPSTUDIE HOFWONINGEN

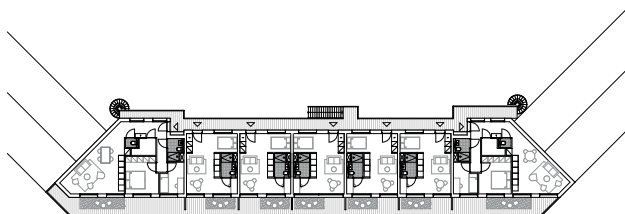
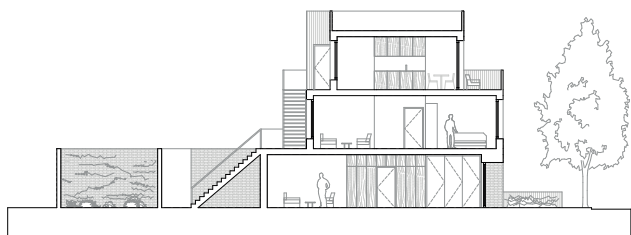
2023: Hoe kan het er uit zien? Intieme hoven met eigen identiteit. Middels optoppen, uitbreiden ontstaat een divers woningaanbod.

Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

ONTWERPSTUDIE ARCHIPUNCTUUR

2023: Hoe kan het er uit zien? Restructuurde inzetten voor verdichting middels afwijkende woonvormen zonder de bestaande stedenbouwkundige structuur aan te passen.

JUNI 2023

BEHOEFTE AAN MEER EN ANDERE WONINGEN: WORKSHOP WONINGSPLITSEN

Er is een groot gebrek aan woningen voor jongeren en starters. Ook de doorstroom van senioren is ingewikkeld. In Overbos staan veel eengezinswoningen, vaak door 1 persoon bewoond. Deze woningen staan in heel Nederland: dezelfde plattegrond, dezelfde grootte. Dit is de bestaande woningvoorraad van De Lage Landen met enorme potentie.

Hoe kunnen we deze nationale vierkante meters benutten?

ONTWERPWORKSHOP IN OVERBOS

Eengezinswoningen zijn groot genoeg om te verbouwen tot starterswoningen, (zorg)appartementen, misschien met gedeelde voorzieningen zoals een wasmachine of woonkamer? Zelfstandig of gedeeld en verschillende leeftijden door elkaar. Gewoon in je eigen wijk blijven wonen, maar minder groot?

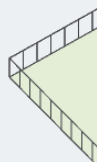
Wat zijn de wensen?

Waar liggen de kansen?

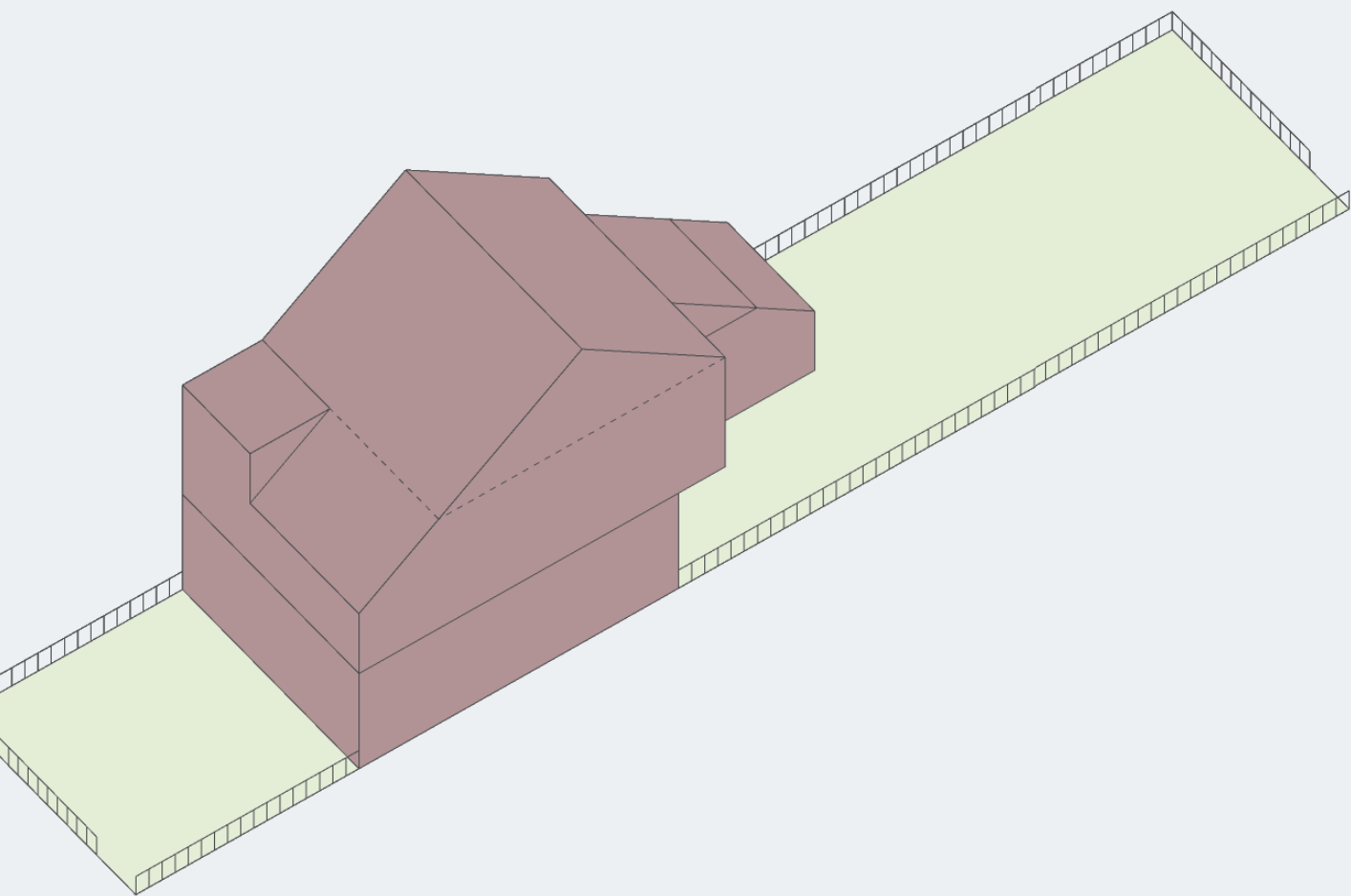
Hoe ziet dat er dan uit?

Dit bespraken we met senioren, jongeren en de partners Jongeren Informatie Punt, Chill-out, Jong Pit, Maatvast en de Wijkraad Overbos, samen met architect Richard Proudley in Wijkcentrum De Boskern.

Iedereen heeft op dezelfde plattegrond geschetst, met elkaar gefilosofeerd over privacy, wat wil je delen, wie wil je tegenkomen, hoe wil je geholpen worden en wie krijgt welk deel van de tuin en wat is er voor de belastingdienst? Een avond met elkaar plattegronden intekenen, levert deze variëteit op.

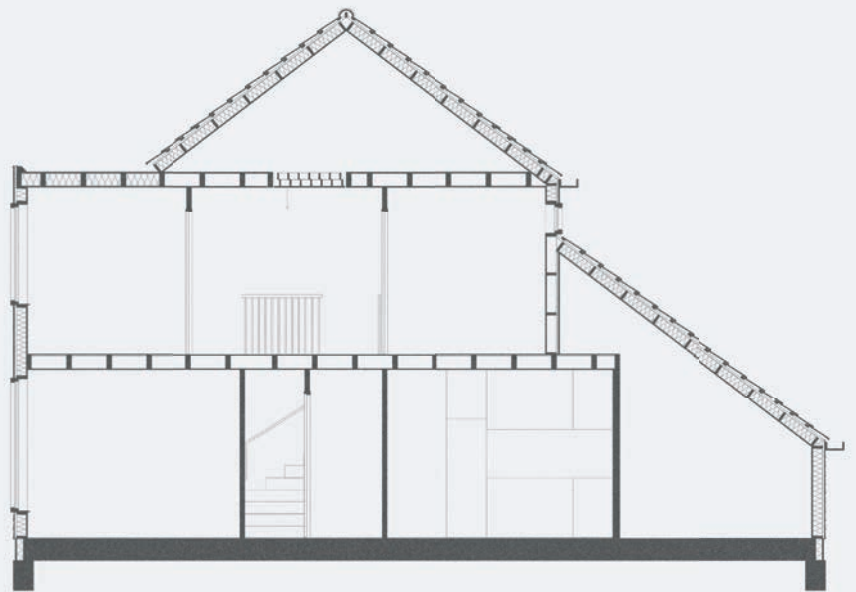
Het standaard rijtjeshuis van de lage landen

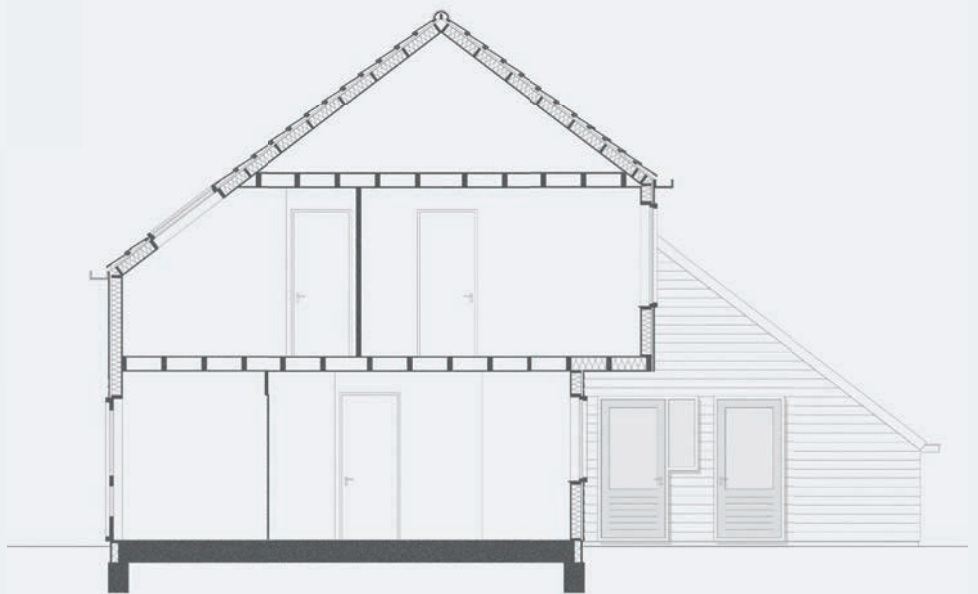
Het standaard rijtjeshuis van de lage landen

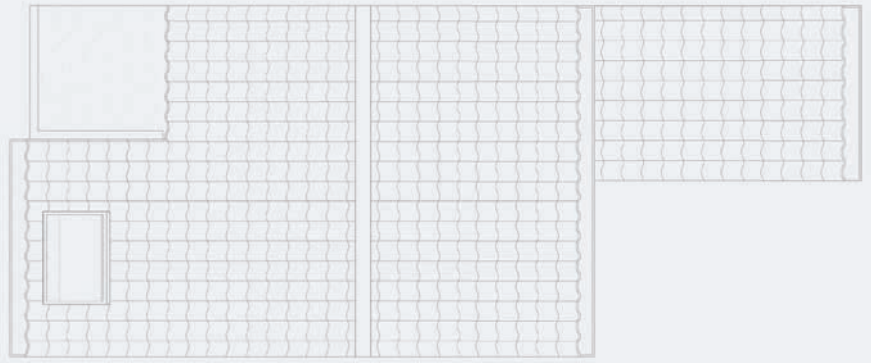
gevel aan de straat

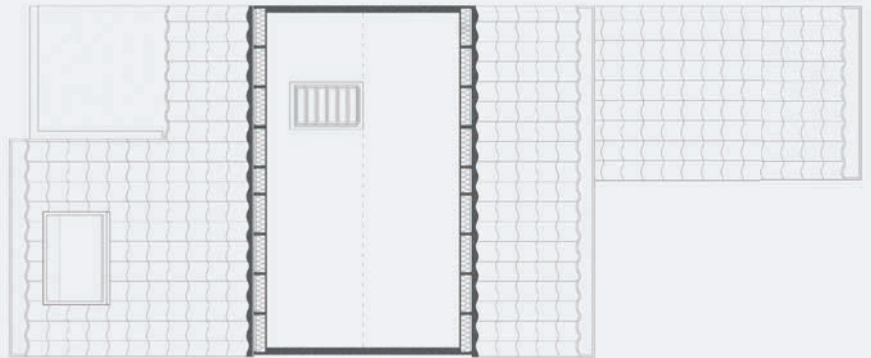
doorsnede a

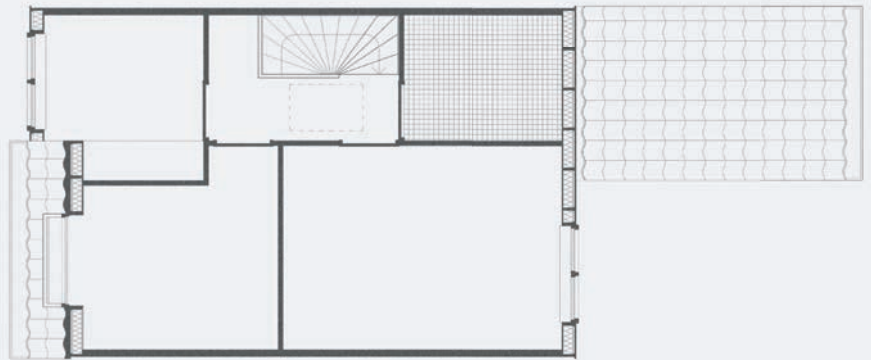
doorsnede b

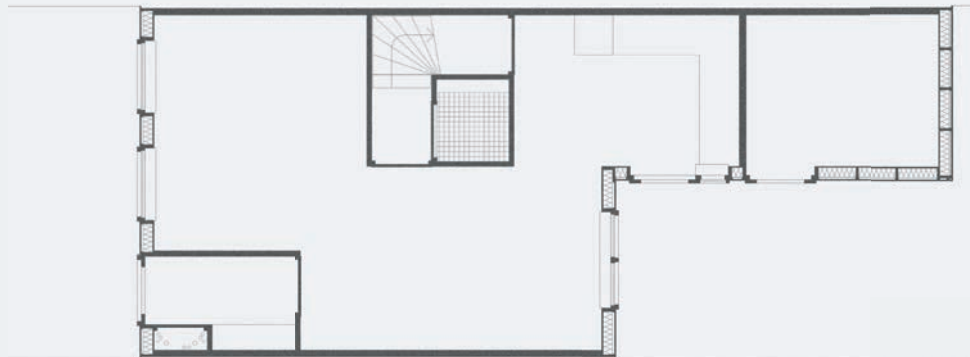
dak

vloering

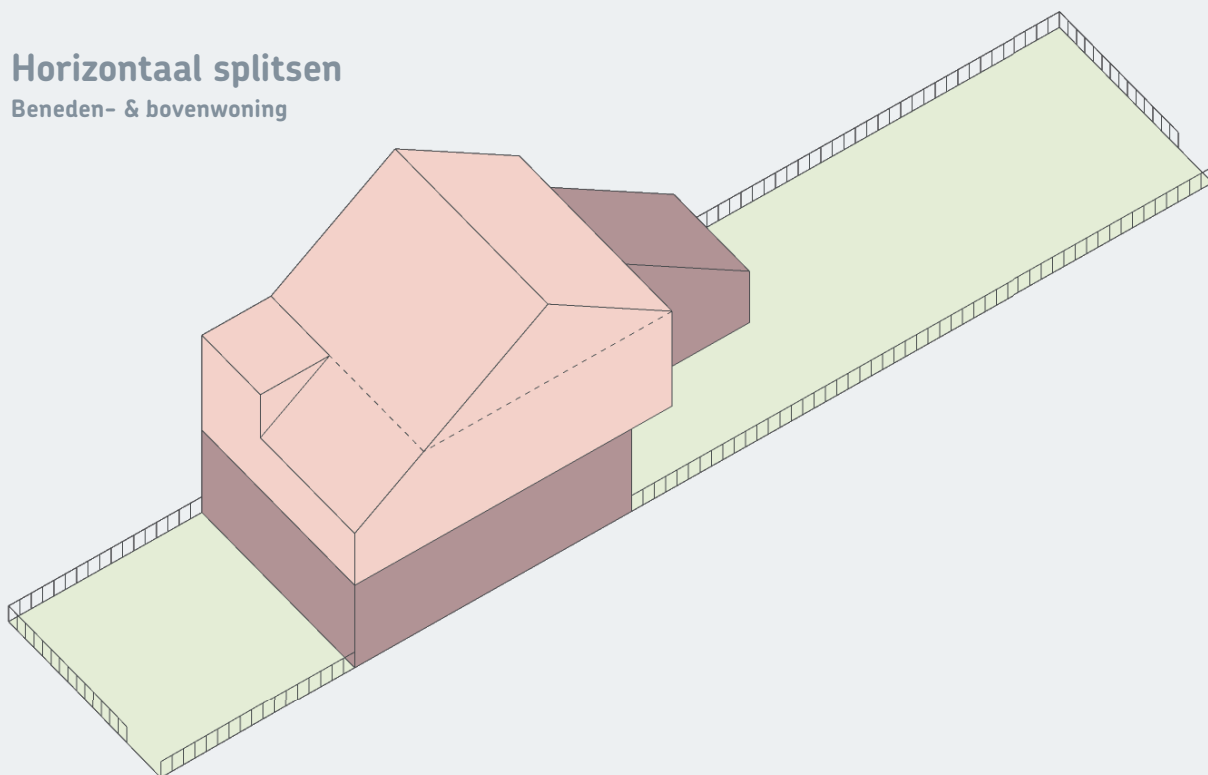
eerste verdieping

SPLITSINGSPRINCIPES

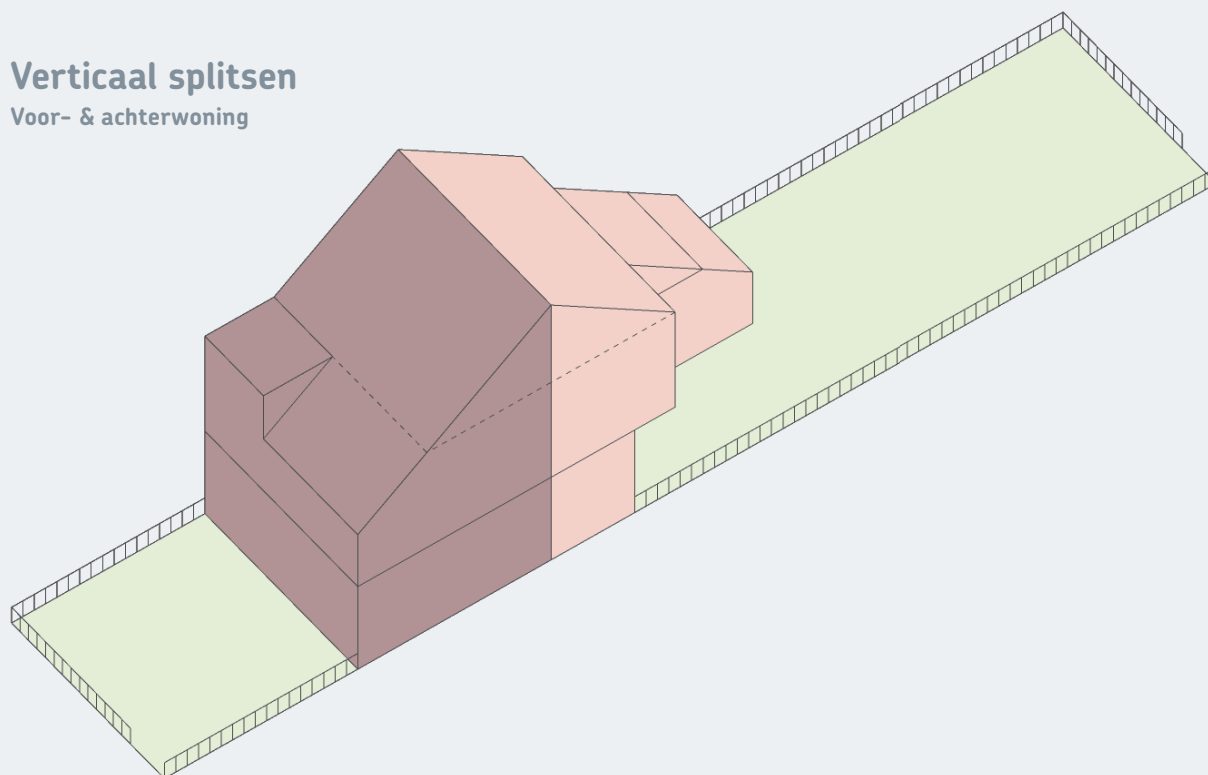
Horizontaal splitsen

Beneden- & bovenwoning

Verticaal splitsen

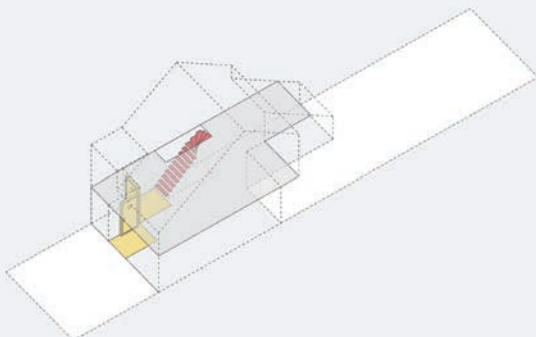
Voor- & achterwoning

ONTSLUITINGSPRINCIPES

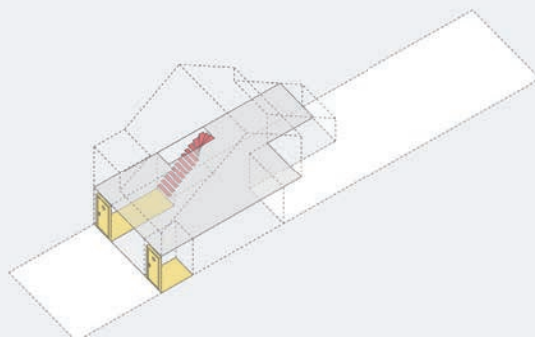
Gedeelde entree aan de straatzijde

Interne trap naar de bovenwoning

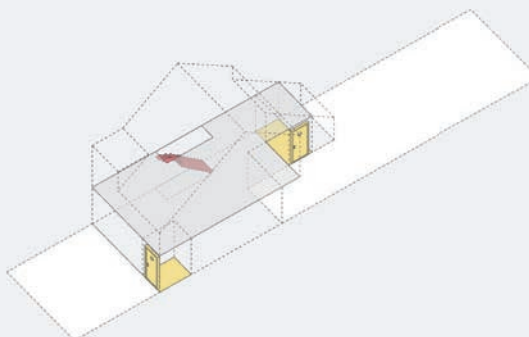
Gescheiden entree aan de straatzijde

Interne trap naar de bovenwoning

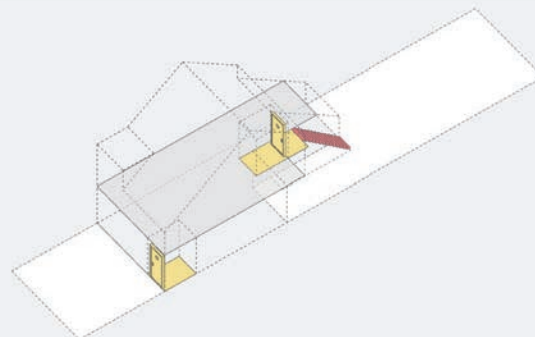
Entree aan de voor en achterzijde

Interne trap naar de bovenwoning

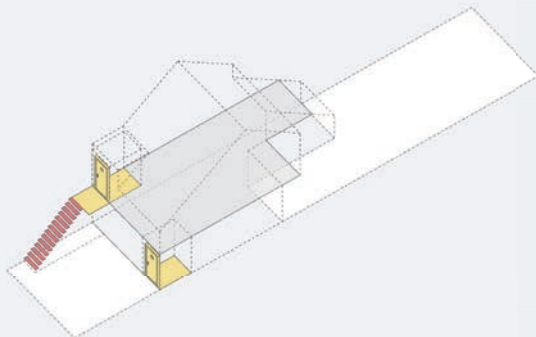
Entree aan de voor en achterzijde

Buitentrap naar de bovenwoning

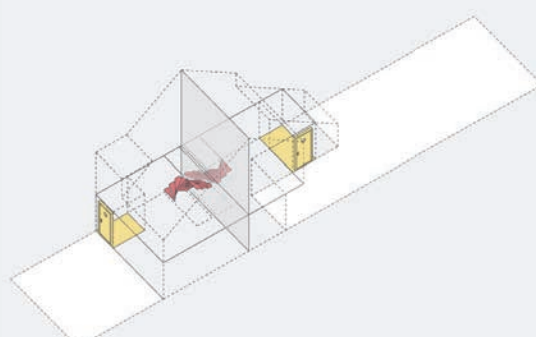
Entree aan de straatzijde

Buitentrap naar de bovenwoning

Entree aan de voor en achterzijde

Interne trap naar de slaapverdiepingen

SPLITSINGSCENARIO'S

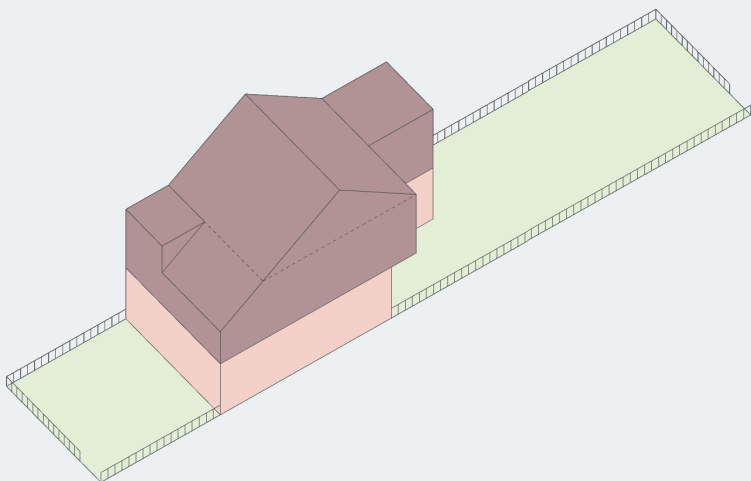
2023: *Uitwerking van de workshop | Hoe kan het er uit zien?*

BENEDENWONING
48m² 1-2 personen

BOVENWONING
48m² 1-2 personen

VOORSTEL 1

Minimale ingrepen zodat de woning weer samengevoegd kan worden

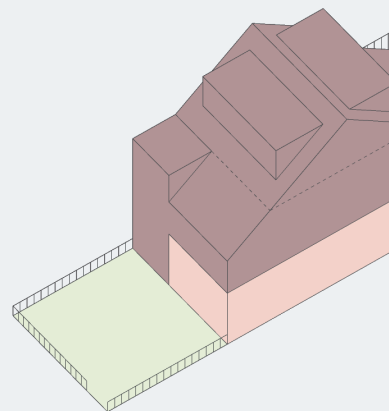

BOVENWONING
65m² 2-3 personen

BENEDENWONING
70m² 2 personen

VOORSTEL 2

Uitbreiden aan achterzijde met een terras
ruime woning voor ouderen op de begane grond

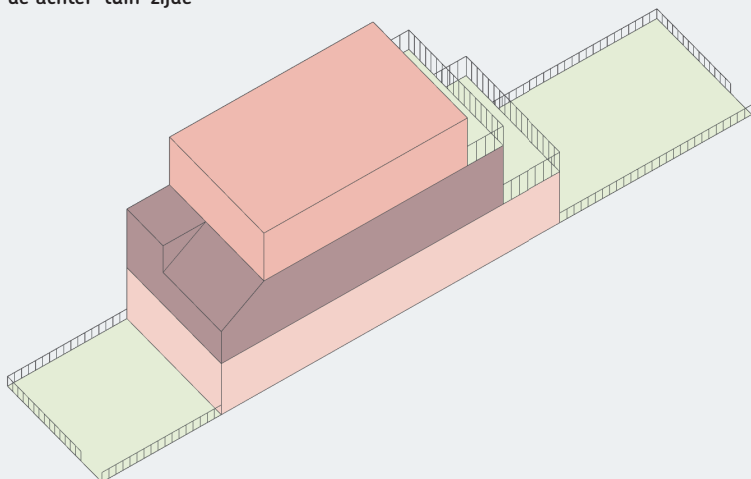
BENEDENWONING
75m² 2-3 personen

TUSSENWONING
60m² 2 personen

BOVENWONING
45m² 1-2 personen

VOORSTEL 3

3 gestapelde woningen voor verschillende doelgroepen
beide bovenwoningen worden ontsloten met een leefgalerij aan de achter-tuin-zijde

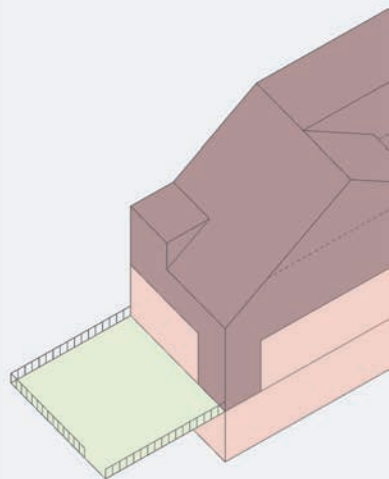

BENEDENWONING
110m² 4 personen

BOVENWONING
90m² 3-4 personen

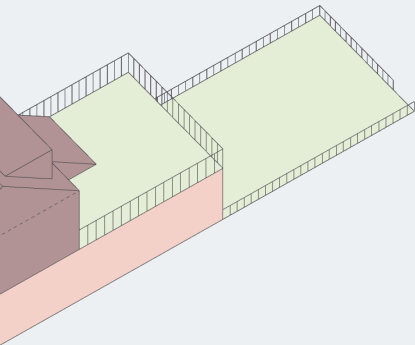
VOORSTEL 4

Onderkelderen en achterzijde uitbreiden

BOVENWONING
3-4 personen

terras voor de bovenwoning
begane grond

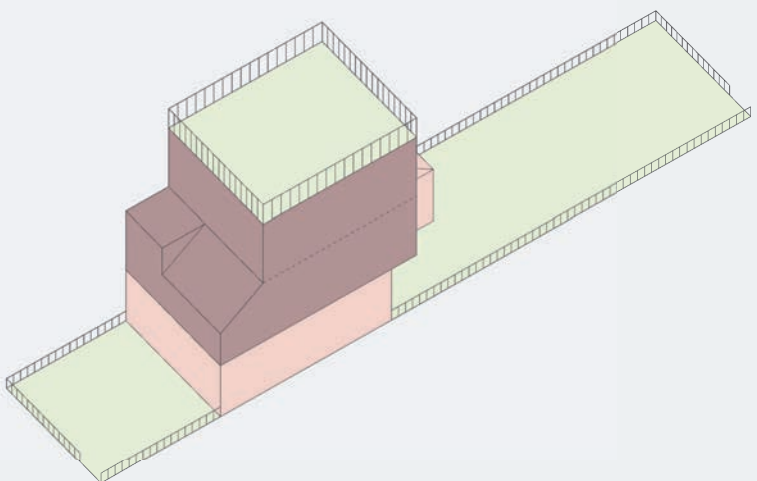

BOVENWONING
85m² 3-4 personen

BENEDENWONING
48m² 1-2 personen

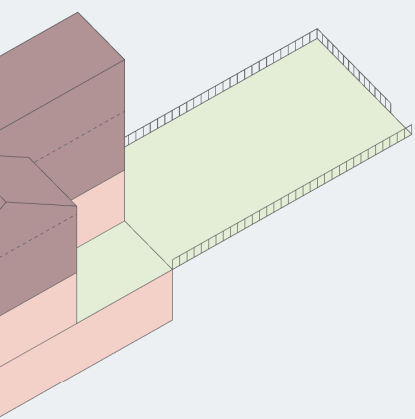
VOORSTEL 3

Uitbreiden bovenwoningen met ruim dakterras
kleine woning op de begane grond

BOVENWONING
4 personen

uitbreiden

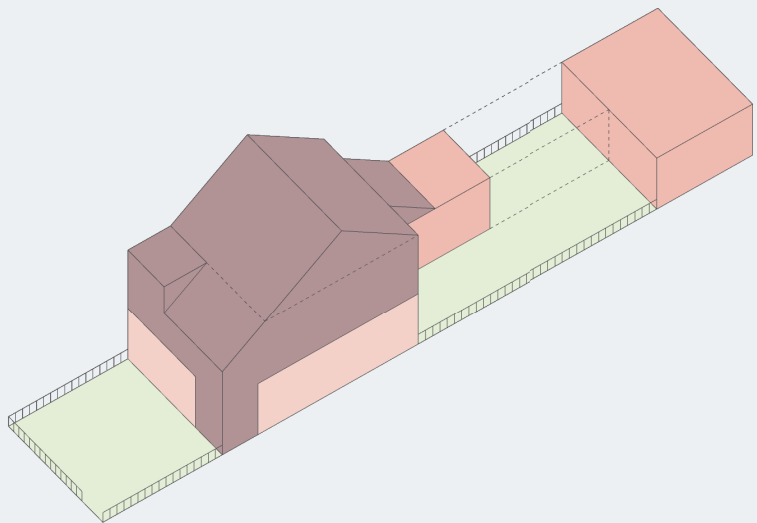
BENEDENWONING
40m² 1-2 personen

BOVENWONING
60m² 2 personen

ACHTERWONING
40m² 1-2 personen

VOORSTEL 5

3 tot 5 studio's voor starters

WAT VOND DE WIJKRAAD?

In februari 2022 werd de wijkraad Overbos geattendeerd door de gemeentelijke overlegpartner op een bijeenkomst in maart die zou gaan over de waarden van de jaren '80 wijk, Overbos. De basis was een onderzoek van de TU-Delft om te kijken hoe je de positieve waarden uit de jaren 80 wijken kunt koesteren en daarnaast deze wijken ook toekomstbestendig kunt verduurzamen. Doelstelling van de bijeenkomst was om met bewoners in gesprek te gaan over de waarden van de jaren '80 wijk, Overbos. En zo kennis te vergaren voor een bestendige toekomst. Dit vormde de start van een langlopend proces met PvA en de ontwerpers.

In de bijeenkomsten met wandelingen door de wijk hebben de deelnemers hun mening over de het heden en de toekomst van de wijk uitgesproken. Een en ander kwam tot uiting in de expositie 'Overbos als Nieuw Erfgoed'. Tijdens de wandelingen zagen we hoe de polderlinten terugkwamen in de doorkijkjes van de wijk en waar in het verleden de nadruk lag bij de inrichting. We zagen de bloemkoolwijk uit beginjaren 1980 waar veel woningen op een klein oppervlak werden geplaatst en beton een grote rol speelt. We discussieerden over de verbeteringen die met de kennis van nu mogelijk moest worden. Hoe zullen we omgaan met dit nieuwe erfgoed?

De wijkraad heeft in alle bijeenkomsten in het proces enthousiast geparticipeerd. De wijk Overbos is inmiddels ruim 40 jaar oud en groot onderhoud staat voor de deur. Uit de serieuze inbreng blijkt dat er veel mogelijk is met betrekking tot de inrichting. Ook in de verschillende gemeentelijke visies wordt de wijk aangehaald. Als de ideeën en voorstellen worden gevolgd kan deze wijk een duurzame toekomst tegemoet zien.

In samenwerking met de wijkraad Overbos zijn twee voorstellen ingediend.

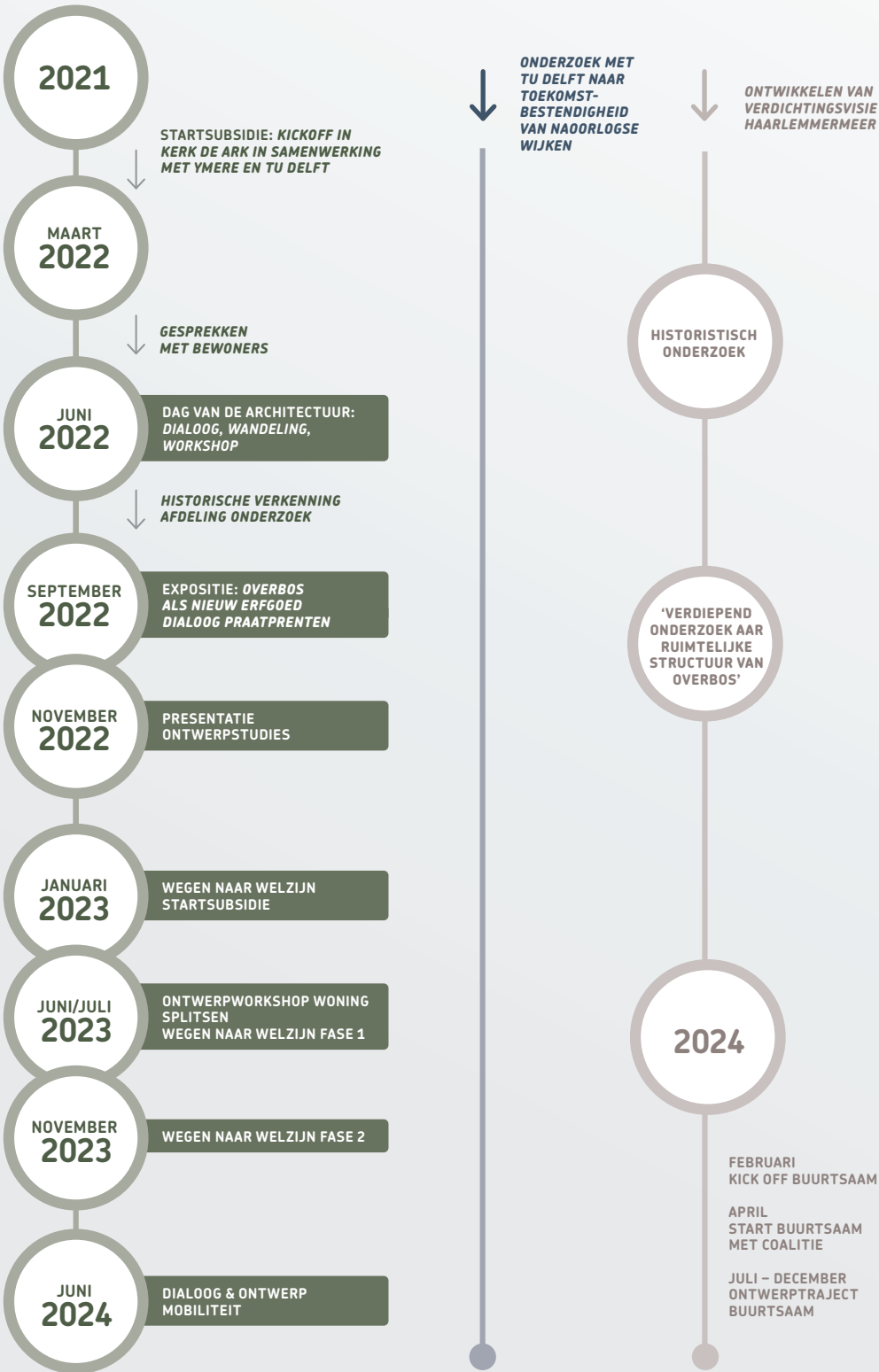
Een; om de directe leefomgeving in een straat, die op de nominatie staat om in groot onderhoud te worden genomen, te verbeteren, met het oog op hittestress, biodiversiteit, wateroverlast en sociaal welzijn (kortom klimaatadaptief). Het kan ook als voorbeeld dienen voor de andere gedeelten van de wijk die hierna volgen in groot onderhoud. Twee; wijkgerichte aanpak gericht op Mobiliteit en leven (Welzijn) die bovendien aansluit bij een.

Een doelstelling in de participatie is de wijk niet verder te laten afglijden naar achterstand. En daar is aanzicht en inrichting een belangrijke factor in. Kunnen nieuwe, jonge bewoners ook fijn leven in deze wijk. De voorzieningen zijn er nu nog en voor starters zou woningdelen een optie kunnen zijn. Kunnen ouderen blijven wonen in hun bekende omgeving, zijn er voor hen voldoende voorzieningen om lang te blijven?

Kunnen kleine ondernemers zoals handwerklieden, timmerman, metselaar, stukadoor of een repairshop mogelijk hun werkplaats krijgen in de wijk en zo de levendigheid brengen. Kunnen parkeerpleinen gedeeltelijk worden omgetoverd in buurttuinen, groen in plaats van beton.

WAAR STAAN WE

PROCES PARTICIPATIE, ONDERZOEK EN ONTWERP

HOE NU VERDER?

Voorjaar 2022 is Podium voor Architectuur gestart met een inventarisatie van de waarden van de leefomgeving. Bewoners benoemden de waarden vanuit wonen, werken, groen, vervoer en verblijven. Deze factoren dragen bij aan hun welbevinden, gezondheid, veiligheid, het sociale netwerk en verbondenheid met de wijk.

Er was aandacht voor partners en maatschappelijke organisaties die hier deskundig in zijn. Echter, het participatieproces en ontwerpend onderzoek werd te groot voor het beschikbare budget. Twee jaar verder is *Wegen naar Welzijn Fase 1 (SCI)* van Studio Pallesh en PosadMaxwan afgerond, Fase 2 toegekend en *BuurtSaam*, een programma van College Rijksadviseurs is samen met de gemeente Haarlemmermeer opgestart.

Er ligt een kluwen aan vraagstukken en steeds lijkt de ontwerpvrage slechts een deel van de opgave te kunnen omvatten. PvA voelt de noodzaak om terug te keren naar de startvragen: Welke problemen dienen als casus om sociaal-, maatschappelijke-, economische-, energie-, en klimaatgerelateerde opgaven in beeld te brengen? Welke organisatie draagt welk 'probleem' bij zich: wie of wat is er nodig in de keten van samenwerking om beweging te krijgen? Door in- en uitzoomen en het visualiseren van vraagstukken, ontstaan er puzzelstukken die in elkaar vallen of niet matchen, en worden tegelijkertijd consequenties van keuzes zichtbaar. Vanuit dit spectrum kunnen we integraal naar de ruimtelijke vertaling bewegen.

C.

podium
voor architectuur

Haarlemmermeer
en Schiphol

